Σ'αυτό το τεύχος...

Το «Σοσιαλισμός από τα Κάτω«
είναι το δίμηνο περιοδικό του
Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος

Ιδιοκτήτης: **Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία**
Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου
Επιμέλεια: Λέανδρος Μπόλαρης
Εξώφυλλο, σελιδοποίηση: Παντελής Γαβριηλίδης, Αλέξης Καλέργης
Κεντρική διάθεση: **Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο**, Φειδίου 14- 16, Τηλ. 210 52 47 584

Για συνδρομές και γράμματα:
Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω«
Τ.Θ. 8161 - 100 10 Αθήνα
E-mail: **sak@sek-ist.gr**
μπορείτε να διαβάσετε το περιοδικό στο internet στη ιστοσελίδα **www.sek-ist.gr/sak.htm**

Αντί... προλόγου

Για να μην περάσει !

Θα γίνει «του Γιαννίτση» ή θα γίνει «της Γαλλίας»; Λιγότερο από 100 μέρες μετά τις εκλογές, τα πολιτικά ερωτήματα που κρέμονται πάνω από την «νέα» κυβέρνηση Καραμανλή δεν αφήνουν και πολλές αμφιβολίες για την πραγματική κατάστασή της. Πρόκειται για μια κυβέρνηση που προσπαθεί να επιταχύνει τις «μεταρρυθμίσεις», χωρίς να διαθέτει το πολιτικό κύρος που χρειάζεται για αυτή την αναμέτρηση.

Ως ένα βαθμό, αυτό το ομολογεί η ίδια η ΝΔ με την πρωτοβουλία της για αλλαγή του εκλογικού νόμου, έτσι ώστε το πρώτο κόμμα να κλέβει όχι «μόνο» 40 αλλά 50 έδρες από τα άλλα κόμματα. Τι άλλο δείχνει αυτή η κίνηση εκτός από αγωνία ότι η κυβέρνηση δεν θα επιβιώσει μέσα στη σύγκρουση που ανοίγεται μπροστά μας; Βέβαια, η αλλαγή του εκλογικού νόμου εξυπονοεί ότι το μόνο πρόβλημα του Καραμανλή είναι η ισχνή κοινοβουλευτική πλειοψηφία του. Αλλά αυτό δεν είναι αλήθεια.

Οι εξελίξεις έχουν δείξει ότι τα κενά της πλειοψηφίας των 152 στη Βουλή μπορούν να μπαλώνονται με τη βοήθεια των βουλευτών του ΛΑΟΣ. Αυτό έγινε από την πρώτη μέρα, όταν οι Καρατζαφέρηδες ψήφισαν τον Σιούφα για πρόεδρο της Βουλής και κάλυψαν τις διαρροές από τους βουλευτές της ΝΔ. Ομως, η συνεργασία με την ακροδεξιά δεν λύνει –αντίθετα, οξύνει – το πρόβλημα της έλλειψης κοινωνικής συναίνεσης που αντιμετωπίζει ο Καραμανλής. Στην προηγούμενη θητεία της, αυτή κυβέρνηση δεν μπόρεσε να απομονώσει την αντίσταση του κινήματος των φοιτητικών καταλήψεων. Πώς μπορεί τώρα να ελπίζει ότι θα απομονώσει τις εργατικές αντιδράσεις στο Ασφαλιστικό;

Το γεγονός ότι προχωράει να ανοίξει το Ασφαλιστικό δεν σημαίνει ότι έχει απαντημένο αυτό το ερώτημα. Η προώθηση της Ασφαλιστικής «μεταρρύθμισης» είναι μονόδρομος για την ΝΔ κάτω από τις πιέσεις του ΣΕΒ και της ΕΕ. Σε όλη την Ευρώπη βρίσκονται σε εξέλιξη κυβερνητικές επιθέσεις στο μέτωπο του Ασφαλιστικού: αυτό κάνει ο Σαρκοζί, η Μέρκελ, ο Πρόντι. Ο ελληνικός καπιταλισμός δεν μπορεί να αποτελέσει εξαίρεση και ο Καραμανλής είναι υποχρεωμένος να ακολουθήσει στο δρόμο που του δειχνουν όλοι αυτοί. Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού καπιταλισμού απαιτεί τη λεηλασία των Ταμείων.

Η λεηλασία επιχειρήθηκε το προηγούμενο διάστημα με τον πλάγιο τρόπο των δομημένων ομόλογων. Ο Αλογοσκούφης έβαλε χέρι στα αποθεματικά με την μεσολάβηση μερικών «Πρινιωτάκηδων» που φρόντιζαν για την σκανδαλώδη επένδυση, με το αζημίωτο γι'αυτούς. Τώρα ο Μαγγίνας προχωράει στην επισημοποίηση αυτού του σκανδάλου με τις ρυθμίσεις για ενοποίηση Ταμείων, τοποθέτηση μάνατζερ και δυνατότητα στους υπουργούς να χειρίζονται την δεξαμενή των αποθεματικών. Τα νεοφιλελεύθερα παπαγαλάκια της ΝΔ ισχυρίζονται ότι αυτό θα φέρει καλύτερες αποδόσεις. «Αλλη απόδοση

Πορεία Πολυτεχνείου 17 Νοέμβρη 2007

πιάνεις όταν επενδύεις 10 ευρώ και άλλη όταν επενδύεις 1 εκατομμύριο», κραύγαζε σε τηλεοπτική εκπομπή ο γνωστός κ.Γεωργιάδης. Αυτό που φαντασιώνονται όλοι αυτοί είναι ένα Investment Fund που θα βγεί στο παζάρι των χρηματοπιστωτικών αγορών με μπάζα 31 δις ευρώ από τα αποθεματικά των Ταμείων.

Ο καθένας καταλαβαίνει τι τεράστια συμφέροντα ξεσηκώνονται από αυτήν την προοπτική και γιατί ο Καραμανλής και οι υπουργοί του διαλέγουν τη "φυγή προς τα μπρος". Αν κάνουν πίσω, αυτά τα συμφέροντα τους έχουν σφαγμένους. Προτιμούν, λοιπόν, να δοκιμάσουν την τύχη τους απέναντι στους εξαγριωμένους εργάτες.

Σ'αυτό το σημείο αξίζει τον κόπο να κάνουμε μια παρένθεση. Βρισκόμαστε σε μια συγκυρία όπου οι απώλειες από λάθος κινήσεις τις χρηματοπιστωτικές αγορές είναι τεράστιες. Μετά την κρίση στην αγορά στεγαστικών δανείων στις ΗΠΑ που άρχισε το καλοκαίρι, πολυεθνικές τράπεζες-κολοσσοί αναγκάζονται να ανακοινώνουν δραματικές ζημιές. Η HSBC ανακοίνωσε ότι θα μεταφέρει στο παθητικό της 45 δις ευρώ από τις μετέωρες υποχρεώσεις των θυγατρικών της που έκαψαν τα δαχτυλά τους στις κερδοσκοπικές αγορές. Πρόκειται για ποσά μεγαλύτερα από το σύνολο των αποθεματικών των ασφαλιστικών Ταμείων στην Ελλάδα. Οι ευθύνες του κάθε βουλευτή που θα ψηφίσει μια τέτοια "μεταρρύθμιση" είναι τόσες ώστε να πάνε για κρέμασμα.

Ξέρουμε, όμως, καλά ότι δεν είναι η συναίσθηση των ευθυνών που θα τους σταματήσει. Είναι μόνο η κινητοποίηση του κόσμου. Εδώ κρίνεται το στοίχημα.

Η κυβέρνηση υπολογίζει σε συναίνεση από την μεριά του ΠΑΣΟΚ για να αντιμετωπίσει τις αντιδράσεις. Αυτή η συναίνεση είναι υπαρκτή, αλλά είναι ταυτόχρονα μια συναίνεση που δεν τολμάει να πει το όνομά της. Οι θέσεις της επανεκλεγμένης ηγεσίας Παπανδρέου είναι ταυτόσημες με της κυβέρνησης και γι αυτό ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ προτιμάει να κάνει αντιπολίτευση σιωπής, παριστάνοντας ότι είναι απασχολημένος με το επικείμενο συνέδριο του κόμματος του.

Την Πέμπτη 29 Νοέμβρη οι "αρμόδιοι τομεάρχες" του ΠΑΣΟΚ παρουσίασαν 16 θέσεις για το Ασφαλιστικό. Ο Μαγγίνας λέει ενοποίηση σε 5 Ταμεία, αυτοί προτείνουν ενοποίηση σε 3 Ταμεία. Ο Αλογοσκούφης ανυπομονεί για την διαχείρηση των αποθεματικών, το ΠΑΣΟΚ προτείνει «*κοινοπραξία των κλάδων Υγείας ΙΚΑ, ΟΓΑ, ΟΑΕΕ και ΟΠΑΔ*» και «*έχει ταχθεί υπέρ της δημιουργίας ευέλικτων δομών χρηματοοικονομικής διαχείρισης των αποθεματικών με υψηλές αποδόσεις*». Κατά τα λοιπά, όλα μπορούν να ρυθμιστούν με τις διατάξεις του Νόμου 3029/2002 (Νόμος Ρέππα) που προβλέπει κίνητρα για να βγαίνεις στην σύνταξη αργότερα, αναθεώρηση των Βαρέων και Ανθυγιεινών και αλλαγές στον τρόπο υπολογισμού των συντάξεων ώστε να μειώνονται σαν ποσοστό των αποδοχών των εργαζομένων.

Η ουσία της γραμμής του ΠΑΣΟΚ είναι ότι οι "μεταρρυθμίσεις" μπορούν να περάσουν αθόρυβα με την εφαρμογή του Νόμου Ρέππα και άρα η ΝΔ προκαλεί "άσκοπες εντάσεις". Θα χρειαστούν νέες ανταρσίες, όπως έγινε με το Αρθρο 16, για να ξεδιπλωθεί η αντίσταση στα σχέδια του Μαγγίνα σε πείσμα της γραμμής Παπανδρέου.

Αυτές οι ανταρσίες βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη . Η απεργία των εργαζόμενων στα ΜΜΕ στις 27 Νοέμβρη ήταν μια έκρηξη, η μεγαλύτερη κινητοποίηση σ'αυτό τον χώρο από τη Μεταπολίτευση. Σε όλους του χώρους υπάρχουν μεγάλα ριζοσπαστικοποιημένα τμήματα των εργαζομένων ικανά να στηρίξουν κινητοποιήσεις διαρκείας σέρνοντας τις συνδικαλιστικές ηγεσίες προς αυτή την κατεύθυνση. Το είδαμε πέρσι στους Δασκάλους, φάνηκε ξανά και ξανά στους εργαζόμενους στους Δήμους και στα Νοσοκομεία, με δυσκολία κρατιέται στις ΔΕΚΟ και στα Λιμάνια. Αυτή η πίεση είναι που έκανε την ηγεσία της ΓΣΕΕ να περάσει από τη συμμετοχή στο διάλογο του Μαγγίνα στις υποσχέσεις ότι "θα γίνει της Γαλλίας". Οι ηγεσίες της ΓΣΕΕ και της ΑΔΕΔΥ ελπίζουν ότι μια επίδειξη δύναμης στις 12 Δεκέμβρη μπορεί να "συνετίσει" την κυβέρνηση ώστε να συμπλεύσει με το ΠΑΣΟΚ στην "αθόρυβη" μεταρρύθμιση μέσα από το Νόμο Ρέππα.

Υπάρχουν, όμως, οι δυνατότητες ώστε μια πετυχημένη Πανεργατική απεργία να γίνει η αφετηρία για την κλιμάκωση της αντίστασης που φοβάται ο Καραμανλής και προσπαθεί να αποφύγει ο Παπανδρέου. Είναι ώρα να δείξει η Αριστερά ότι μπορεί να στηρίξει αυτήν την κλιμάκωση.

Πακιστάν
Η δικτατορία σε κρίση

Η παραίτηση του δικτάτορα του Πακιστάν, στρατηγού Περβέζ Μουσάραφ, από την αρχηγία των ενόπλων δυνάμεων την Τετάρτη 28 Νοέμβρη είναι μία ακόμα απόδειξη ότι η κρίση του στρατιωτικού του καθεστώτος μεγαλώνει. Ο Μουσάραφ οδηγήθηκε στην παραίτηση σε λιγότερο από ένα μήνα μετά την επίδειξη ισχύος που έκανε, κηρύσσοντας τη χώρα σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης.

Ολα δείχνουν ότι η προσπάθειά του να κρατηθεί στην εξουσία, κάνοντας "δημοκρατικές υποχωρήσεις", δεν είναι εύκολη, παρά τις μεθοδεύσεις. Διάδοχός του στην ηγεσία του στρατού δεν είναι άλλος από τον πιστό υπαρχηγό του. Την επόμενη της παραίτησης, ορκίστηκε Πρόεδρος της χώρας για πέντε ακόμα χρόνια από το Ανώτατο Δικαστήριο που ο ίδιος διόρισε παράνομα μετά την επιβολή του στρατιωτικού νόμου. Την ίδια στιγμή, συνεχίζει να αρνείται την άρση του στρατιωτικού νόμου μέχρι τις βουλευτικές και τοπικές εκλογές που έχουν οριστεί να γίνουν στις 8 Γενάρη.

Τόσο οι βασικοί πολιτικοί του αντίπαλοι στο Πακιστάν, Μπεναζίρ Μπούτο και Ναβάζ Σαρίφ, όσο και οι σύμμαχοί του στις ΗΠΑ χαρακτήρισαν την παραίτησή του ως ένα πρώτο "καλό βήμα" στην κατεύθυνση να ξεφύγει η χώρα από την πολιτική κρίση. Ο Τζορτζ Μπους προχώρησε σε ανοιχτή δήλωση υποστήριξης του Μουσάραφ λέγοντας ότι *"Αληθινά, είναι κάποιος που πιστεύει στη δημοκρατία"*.

Παράλληλα, οι διαδηλώσεις ενάντια στον στρατιωτικό νόμο συνεχίστηκαν με την ορμή των πρώτων ημερών. *"Την Τρίτη 200 δημοσιογράφοι συνελήφθησαν όταν η αστυνομία επιτέθηκε στη διαδήλωσή τους"*, περιγράφει ο Ριάζ Αχμέντ, από τους Διεθνείς Σοσιαλιστές στο Πακιστάν, *"Ηταν εκπληκτικό να βλέπεις τόσους πολλούς νέους θαρρετούς ανθρώπους να αψηφούν τις απειλές της αστυνομίας και την κρατική καταστολή. Μια μεγαλειώδης απεργία από καθηγητές πανεπιστημίου στο Μπαλουχιστάν, στα νοτιοανατολικά της χώρας, μπαίνει τώρα στο δεύτερο μήνα της. Οι δημοσιογράφοι στο Καράτσι σχεδιάζουν να διαδηλώνουν κάθε μέρα και κάποια συνδικάτα καλούν συναντήσεις στην πόλη για να συζητήσουν το μέλλον του κινήματος"*.

Ο Μουσάραφ κήρυξε τη χώρα σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης στις 3 Νοέμβρη, με τη δικαιολογία ότι έτσι προλαβαίνει το "χάος" και συμβάλει στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Από το 2001 είναι ο βασικός σύμμαχος των ΗΠΑ στην κατοχή του Αφγανιστάν. Σε αυτό το διάστημα έχει πάρει περισσότερα από 5 δισεκατομμύρια δολάρια σαν στρατιωτική βοήθεια για τον πόλεμο ενάντια στους Ταλιμπάν στις περιοχές που συνορεύουν με το Αφγανιστάν. Κάπου 100 χιλιάδες πακιστανοί στρατιώτες παίρνουν μέρος σήμερα σε σκληρές μάχες στην επαρχία Βαζιριστάν και στα βόρεια της χώρας, μετρώντας εκατοντάδες νεκρούς.

Η λαϊκή δυσαρέσκεια για τη συμμετοχή στον "πόλεμο κατά της τρομοκρατίας" μεγάλωνε και εκφράστηκε μέσα από ένα μαζικό κίνημα με επικεφαλής τους δικηγόρους και τους δικαστές. Αυτό το κίνημα θέλησε να τσακίσει ο Μουσάραφ επιβάλλοντας κατάσταση έκτακτης ανάγκης με απαγόρευση των δημόσιων συγκεντρώσεων και κλείσιμο των ανεξάρτητων καναλιών της τηλεόρασης.

Η κίνησή του έφερε τα αντίθετα αποτελέσματα. Η αντίσταση στο στρατιωτικό νόμο ήταν πρωτοφανής από το πρώτο 24ωρο. Οι διαδηλώσεις ξεκίνησαν από τους δικηγόρους και γρήγορα εξαπλώθηκαν στους φοιτητές και τους δημοσιογράφους σε πολλές πόλεις της χώρας. *"Οι φοιτητές διαδηλώνουν ενάντια στην καταστρατήγηση του βασικού δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης, το διευρυνόμενο χάσμα ανάμεσα στους πλούσιους και τους φτωχούς και την εξάπλωση των στρατιωτικών συγκρούσεων "*, περιέγραφε τις πρώτες μέρες ο Ριάζ Αχμέντ στις ανταποκρίσεις του. Η άγρια καταστολή της αστυνομίας, και οι συλλήψεις χιλιάδων, δεν μπόρεσε να σταματήσει το κύμα των διαδηλώσεων. Αντί να καταφέρει να ελέγξει την κατάσταση, ο Μουσάραφ βλέπει καθημερινά την κρίση του να βαθαίνει.

Διαμαρτυρία έξω από την Πακιστανική πρεσβεία 17/11/ 07

Ούτε η Μπούτο ούτε ο Σαρίφ, όμως, είναι σε θέση να ισχυριστούν ότι μπορούν να ελέγξουν την κατάσταση. Τις πρώτες μέρες του νέου πραξικοπήματος, η Μπούτο δεν έβγαλε κυριολεκτικά άχνα. Είχε επιστρέψει στο Πακιστάν λίγες μέρες νωρίτερα σε συνεργασία με τον Μουσάραφ. Εχοντας δεσμευτεί στις ΗΠΑ ότι θα συνεχίσει να στηρίζει τον "πόλεμο κατά της τρομοκρατίας", στόχος της είναι μια "ελεγχόμενη μεταπολίτευση».

Η προοπτική του Σαρίφ δεν είναι διαφορετική. Και οι δυο παίζουν το ρόλο του Μαρκεζίνη, όταν η Χούντα στην Ελλάδα είχε ανάγκη από πολιτικά στηρίγματα για να συνεχίσει. Ηρθε όμως το Πολυτεχνείο για να αποδείξει ότι το κίνημα ήταν πιο δυνατό από τα δεκανίκια της δικτατορίας.Και οι δυο αντιμετωπίζουν την ίδια ακριβώς απειλή, ένα δυνατό και ριζοσπαστικοποιημένο κίνημα που δύσκολα μπορούν να το θέσουν υπό τον έλεγχό τους.

Αυτό δε θα αλλάξει ακόμα και αν ο Μουσάραφ ικανοποιήσει το βασικό τους όρο για να συμμετάσχουν στις εκλογές της 8ης Γενάρη, άρει δηλαδή τον στρατιωτικό νόμο. Δεδομένης της δέσμευσής τους στο νεοφιλελευθερισμό και τον πόλεμο, μία νέα κυβέρνηση με επικεφαλής τον έναν από τους δύο ή και τους δύο, θα έχει τις ιδιες δυσκολίες

Η κρίση που έχει ξεσπάσει στο Πακιστάν παίρνει ευρύτερες διαστάσεις και απειλεί τον πόλεμο του Μπους στο Αφγανιστάν. Η πιθανότητα οι ΗΠΑ να χάσουν τον πιο πιστό τους σύμμαχο σε αυτό το μέτωπο είναι ορατή. Το κίνημα στο Πακιστάν έχει τη δύναμη να δώσει ένα αποφασιστικό χτύπημα στον "πόλεμο κατά της τρομοκρατίας" επιβάλλοντας τη δική του λύση.

§ ·Β

Ασφαλιστικό
Η αρχή μιας πανεργατικής έκρηξης

Η Κατερίνα Θωίδου ξεσκεπάζει τα ψέματα του Μαγγίνα και δείχνει πως προχωράμε στην μεγαλύτερη σύγκρουση με την κυβέρνηση του Καραμανλή

Ψεύτες και υποκριτές αποδείχτηκαν για άλλη μία φορά η κυβέρνηση της ΝΔ που υποστήριζε προεκλογικά ότι δεν πρόκειται να θιγούν τα όρια ηλικίας και οι συντάξιμες αποδοχές. Ακόμα και η παραμικρή υποψία αξιοπιστίας του Καραμανλή χάθηκε μετά τις ανακοινώσεις του Μαγγίνα για την ενοποίηση των ασφαλιστικών ταμείων.

Στα μέσα Νοέμβρη, δύο μόλις μήνες μετά τις εκλογές, ο Μαγγίνας έφερε στη βουλή το θέμα της ενοποίησης. Η κυβέρνηση έβαλε αυτή τη φορά στο στόχαστρο όλα τα ταμεία και όλους τους ασφαλισμένους νέους και παλιούς ακόμα και αυτούς που ασφαλίστηκαν πριν από το 1983, με στόχο την εξίσωση όλων προς τα κάτω.

Ο Μαγγίνας ανακοίνωσε ότι θα δημιουργήσει πέντε Ταμεία κύριας ασφάλισης που θα είναι το ΙΚΑ, ΟΓΑ, ΟΑΕΕ (αυτοαπασχολουμένων), Ταμείο επιστημόνων (ένταξη των Ταμείων υγειονομικών, μηχανικών, νομικών και δημοσιογράφων) και το Ταμείο δημοσίων υπαλλήλων. Τα επικουρικά Ταμεία θα είναι τα ΤΕΑΜ-μισθωτών, ΤΕΑΔΥ-δημοσίων υπαλλήλων, εργαζομένων στις ΔΕΚΟ, δημοτικών και κοινοτικών υπαλλήλων, Σωμάτων Ασφαλείας, αυτοαπασχολουμένων, εργαζομένων στις βιομηχανικές και εμπορικές επιχειρήσεις, ΕΔΟΕΑΠ (δημοσιογράφων) και ΕΤΑΤ (τραπεζοϋπαλλήλων).

Και μάλιστα όπως ειπώθηκε στην Κυβερνητική Επιτροπή, όλα αυτά θα γίνουν άμεσα, μόνο με μια υπουργική απόφαση (χωρίς απαραίτητα αναλογιστική μελέτη) και το σχετικό νομοσχέδιο θα κατατεθεί τον Ιανουάριο.

Οι αντιδράσεις ήταν άμεσες. Ακόμα και ο πρόεδρος της ΓΣΕΕ Παναγόπουλος, που μέχρι πριν από λίγο καιρό είχε κλείσει θέση στα έδρανα της Βουλής αποδεχόμενος την πρόσκληση του Μαγγίνα για συμμετοχή στο διάλογο, δήλωσε: *«Οι εργαζόμενοι και οι συνταξιούχοι, παρακολουθούν αυτές τις ημέρες ότι οι Γάλλοι συνάδελφοί τους, για να υπερασπιστούν το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, αντιδρούν ενιαία, μαζικά και αγωνιστικά, έναντι της πολιτικής του προέδρου Σαρκοζί. Λοιπόν για να συνεννοούμαστε, αυτό θα συμβεί και στην Ελλάδα, θα γίνει της Γαλλίας»*. Την επόμενη εβδομάδα μετά τις ανακοινώσεις του Μαγγίνα, 24ωρη απεργία προκήρυξαν οι εκπαιδευτικοί, 48ωρη απεργία προκήρυξαν οι εργαζόμενοι στην Αλφα Μπανκ, 24ωρη οι δημοσιογράφοι, τριήμερη οι γιατροί, ενώ όλοι μαζί εργαζόμενοι σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα κλιμακώνουν με μία πανεργατική απεργία στις 12 του Δεκέμβρη.

Ο "ήπιων τόνων" Μαγγίνας αποδεικνύεται υπουργός με το τσεκούρι. Με την ενοποίηση των ταμείων ουσιαστικά καταργείται η 35ετία. Στόχος είναι να υπάρξει νέο όριο ηλικίας (στα 60 ή στα 62) για όσους βγαίνουν στη σύνταξη με 35 έτη ασφάλισης και σταδιακά τα απαιτούμενα έτη ασφάλισης θα φτάσουν τα 39, προκειμένου να μην βγαίνει κανείς στη σύνταξη πριν από τα 60 χρόνια. Επιπλέον προωθείται ανατροπή του τρόπου υπολογισμού των συντάξεων, προκειμένου να λαμβάνεται υπόψη μεγαλύτερο μέρος του ασφαλιστικού βίου.

Αν περάσουν τα κυβερνητικά σχέδια έρχεται μείωση στην κύρια σύνταξη από 12% έως 18% και στην επικουρική σύνταξη μέχρι 43%.

Ουσιαστικά, το 10% των χρημάτων από τους πόρους των λεγόμενων υγιών Ταμείων θα πηγαίνουν για την κάλυψη των ελλειμμάτων άλλων προβληματικών ταμείων. Ετσι σε μερικά χρόνια θα γίνουν όλα τα Ταμεία ελλειμματικά.

Στο στόχαστρο

Ο Μαγγίνας βάζει στο στόχαστρο όλους τους εργαζόμενους, υποτίθεται στο όνομα της ισότητας. Είναι σα να λέει ότι για να μην υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στους ασφαλισμένους διαφορετικών ταμείων, θα κλέψω τα καλύτερα ταμεία αντί να ενισχύσω τα πιο φτωχά. Οι πιο άμεσα θιγόμενοι είναι οι εργαζόμενοι των ΔΕΚΟ και των τραπεζών, αλλά και του δημοσίου τομέα, οι εργαζόμενοι που ανήκουν στα λεγόμενα ειδικά ταμεία (επιστήμονες) και όλες οι εργαζόμενες γυναίκες.

Το σύστημα Κοινωνικής ασφάλισης όπως μας λένε οι διάφοροι "Σοφοί", καταρρέει. Μόνο που αυτό το συμπέρασμα βγαίνει υπολογίζοντας ότι το κράτος θα συνεχίσει να μην χρηματοδοτεί τα ταμεία και οι εργοδότες δεν θα πληρώσουν ποτέ τα δις που χρωστούν. Ο καθηγητής και επιστημονικός διευθυντής του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, Σάββας Ρομπόλης έχει δηλώσει σχετικά με τα ελλείμματα ότι: *«Οπως και η δική μας μελέτη έτσι κι αυτή του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας καταλήγει στο ίδιο συμπέρασμα για το ΙΚΑ: Αν το κράτος είναι συνεπές στις νομοθετημένες υποχρεώσεις του, χωρίς καν να αυξηθούν οι εισφορές, το ΙΚΑ μπορεί να πάει έως το 2025 δίχως κανένα πρόβλημα»*.

Το ότι η δημόσια κοινωνική ασφάλιση δεν είναι βιώσιμη το ακούμε εδώ και πολλά χρόνια. Ο κύριος Σπράος που ήταν σύμβουλος του Σημίτη και είχε κάνει μία έκθεση για το Ασφαλιστικό το 1997, υποστήριζε ότι το σύστημα θα καταρρεύσει μέχρι το 2005. Αυτές οι προβλέψεις που δεν αξίζουν ούτε το μελάνι που γράφτηκαν, στην ουσία θέλουν να σπείρουν πανικό και να κάνουν τους εργαζόμενους να στραφούν στην ιδιωτική ασφάλιση.

Τα χρέη των επιχειρήσεων προς τα ταμεία έχουν φτάσει τα 24 δισεκατομμύρια ευρώ. Την ίδια στιγμή που ζητά και άλλες θυσίες από τους εργαζόμενους η κυβέρνηση ψήφισε στη Βουλή, στις 23 Οκτωβρίου, την παράταση έως τις 30/11/2007 της προθεσμίας «ρύθμισης» χρεών των εργοδοτών προς τα ταμεία. Οι οφειλές του Δημοσίου προς τα ταμεία θα φτάσουν τα 10 δισεκατομμύρια ευρώ. Ενώ 5.8 δισ ευρώ υπολογίζεται ότι χάνουν κάθε χρόνο τα ταμεία από εισφοροδιαφυγή.

Η κυβέρνηση λέει ότι εξ' αιτίας της γήρανσης του πληθυσμού η αναλογία συνταξιούχων προς ασφαλισμένους είναι 1 προς 1.77 ενώ πριν δέκα χρόνια ήταν 1 προς 2.27. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι σήμερα στην Ελλάδα υπάρχουν περίπου 1.100.000 ανασφάλιστων. Οπως καταγγέλει ο πρόεδρος των εργαζομένων στα ασφαλιστικά ταμεία, Γιώργος Κουτρουμάνης, *«Υπάρχει ένας σημαντικός*

Απεργοί των ΜΜΕ διαδηλώνουν στις 27 Νοέμβρη στην Αθήνα

αριθμός επιχειρήσεων 25-30% του συνόλου, οι οποίες απασχολούν πολλές χιλιάδες εργαζόμενους και οι οποίες ούτε καν απογράφονται από τα ασφαλιστικά ταμεία». Αντί η κυβέρνηση να πάρει μέτρα κατά της "μαύρης εργασίας" στην ουσία την ενθαρρύνει εφαρμόζοντας η ίδια τις λεγόμενες "ευέλικτες μορφές απασχόλησης".

Ακόμα και αν ένας μόνο εργαζόμενος είχε να θρέψει έναν συνταξιούχο δεν θα κατέρρεε το σύστημα γιατί ως γνωστό ο κάθε εργαζόμενος παράγει ένα ποσοστό υπεραξίας το οποίο βέβαια αντί να πηγαίνει στην Παιδεία, στην Υγεία ή στην κοινωνική ασφάλιση πάει στις τσέπες των τραπεζιτών, των επιχειρηματιών και των εφοπλιστών.

Επειδή όμως η κυβέρνηση Καραμανλή δεν θέλει να βάλει χέρι σε αυτόν τον προκλητικό πλούτο προσπαθεί να μας πείσει ότι δήθεν πρέπει να καταργηθεί η "εργατική αριστοκρατία" για να αποκατασταθεί η αδικία. Το ίδιο επιχείρημα χρησιμοποιεί και ο Σαρκοζί για να επιτεθεί στα ασφαλιστικά δικαιώματα των εργαζόμενων στις συγκοινωνίες και των μεγάλων συνδικάτων στη Γαλλία. Στην ουσία πρόκειται για ένα τεράστιο ψέμα. Οι καλύτεροι όροι συνταξιοδότησης που έχουν μέχρι στιγμής μία σειρά από Ταμεία είναι αποτέλεσμα πολυετών αγώνων που έδωσαν οι εργαζόμενοι που έχτισαν γερά συνδικάτα μέσα στις προηγούμενες δεκαετίες.

Είναι ψέμα ότι αν καταργηθούν οι κατακτήσεις των εργαζόμενων στις ΔΕΚΟ ή στις Τράπεζες θα κερδίσουν οι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα. Η ιστορία του συνδικαλιστικού κινήματος δείχνει ότι κάθε φορά που ένα μεγάλο συνδικάτο κέρδιζε καλύτερους όρους πάντα άνοιγε ο δρόμος για να παλέψουν και να κερδίσουν και άλλοι εργαζόμενοι. Το γεγονός ότι κάποιοι εργαζόμενοι εντάχθηκαν στα ΒΑΕ πριν από κάποιες δεκαετίες δεν λειτούργησε σε βάρος των υπόλοιπων ίσα ίσα που άνοιξε ο δρόμος για να ενταχθούν και άλλα επαγγέλματα. Σήμερα η ΓΣΕΕ διεκδικεί περίπου 150 επαγγέλματα να ενταχθούν στα ΒΑΕ.

Η πανεργατική στις 12 Δεκέμβρη είναι η μεγαλύτερη σύγκρουση με την κυβέρνηση Καραμανλή. Σε αυτή τη μάχη τα συνδικάτα χρειάζεται να κατέβουν με όλες τους τις εφεδρείες. Είναι μία μάχη που χρειάζεται να οργανωθεί από τα κάτω. Χρειάζεται από τώρα να γίνουν γενικές συνελευσεις σε κάθε πρωτοβάθμιο σωματείο και ομοσπονδία, να βγουν αποφάσεις συμμετοχής στην πανεργατική, να εκλεγούν απεργιακές επιτροπές που θα αναλάβουν την ενημέρωση και την οργάνωση της συμμετοχής του καθένα και της κάθεμιάς σε αυτό το μεγάλο ραντεβού.

Ετσι θα μπει η πίεση και στις συνδικαλιστικές ηγεσίες να την οργανώσουν. Όπως πριν από 2 χρόνια στην πανεργατική στις 14 Δεκέμβρη του 2005, όπου η κυβέρνηση της ΝΔ άνοιγε τότε την επίθεση με τις ΔΕΚΟ ψηφίζοντας το νόμο που καταργούσε τις ΣΣΕ και τους κανονισμούς εργασίας. Τότε η ΓΣΕΕ είχε οργανώσει περιφερειακές συσκέψεις στις γειτονιές όπου άνοιξε τη συζήτηση για τη σημασία της πανεργατικής απάντησης και οργάνωσε την συμμετοχή του κόσμου.

Ο Μαγγίνας μπορεί να έχει την τύχη του Γιαννίτση και γιατί οι εργαζόμενοι έχουν διάθεση να συγκρουστούν με αυτή την πολιτική στο ασφαλιστικό αλλά και γιατί έχουμε μπροστά μας μία αδύναμη κυβέρνηση. Τα αποτελέσματα των εκλογών απέδειξαν ότι η πλειοψηφία της εργατικής τάξης εμπνέεται από το κίνημα που έδωσε την κόντρα με την κυβέρνηση Καραμανλή. Σε όλους τους χώρους οι εμπειρίες από τις προηγούμενες μάχες και το μήνυμα της αριστερής στροφής που βγήκε από την κάλπη, έχει διαμορφώσει ένα κλίμα αυτοπεποίθησης και αποφασιστικότητας σε όλους τους εργαζόμενους να μην αφήσουν την κυβέρνηση να υλοποιήσει ούτε τον προϋπολογισμό της λιτότητας, ούτε την επίθεση στο ασφαλιστικό ούτε καμία άλλη μεταρρύθμιση.

Η ΓΣΕΕ και η ΑΔΕΔΥ αναγκάστηκαν κάτω από αυτή τη διάθεση να προκηρύξουν την πανεργατική και να ακυρώσουν τη συμμετοχή τους στο διάλογο. Γι αυτό δεν χρειάζεται να υπάρξει περίοδος αναμονής. Οι απεργίες των τραπεζοϋπαλλήλων, των εκπαιδευτικών, των δημοσιογράφων και των γιατρών έχουν τεράστια σημασία γιατί θα προετοιμάσουν το κλίμα για μία μεγάλη πανεργατική στις 12 Δεκέμβρη. Η ίδια η πανεργατική μπορεί να γίνει η απεργία σταθμός που θα δώσει νέο αέρα σε όλους τους εργαζόμενους να συνεχίσουν την κόντρα με την κυβέρνηση της ΝΔ. Η επιτυχία της θα καθορίσει και τη συνέχεια. Όπως το 2001 η απάντηση στο Γιαννίτση δεν ήταν μόνο μία 24ωρη σεισμός στις 26 Απρίλη, αλλά είχε και συνέχεια και στις 17 Μάη αλλά έδωσε και αέρα σε μία σειρά κλάδους να ξαναδυναμώσουν τα συνδικάτα και να δώσουν την κόντρα ενάντια στην πολιτική λιτότητας. Το ίδιο χρειάζεται να γίνει και σήμερα.

Η συνέχεια της πανεργατικής είναι να γίνει της Γαλλίας με απεργίες διαρκείας σε όλους τους χώρους, ώστε να μην φτάσει ποτέ να κατατεθεί το νομοσχέδιο για το ασφαλιστικό. Οπως οι φοιτητές με τις καταλήψεις διαρκείας που ξεκίνησαν πέρσι το Γενάρη κατάφεραν να νικήσουν το ίδιο μπορούμε να κάνουμε παντού.

Αυτή η προοπτική χρειάζεται οργάνωση από τα κάτω. Σε κάθε εργατικό χώρο να οργανώσουμε από τώρα την απάντησή μας ενάντια στις επιθέσεις που ετοιμάζει η κυβέρνηση στο ασφαλιστικό και διεκδικώντας ταυτόχρονα όλα όσα παλεύουμε τα τελευταία χρόνια, τους μισθούς αξιοπρέπειας, αυξήσεις στις δαπάνες για παιδεία και υγεία και όχι ιδιωτικοποιήσεις. Η 12 Δεκέμβρη μπορεί να γίνει η αρχή μίας πανεργατικής έκρηξης, που θα κάνει τον εφιάλτη του Γιαννίτση πραγματικότητα και την περσινή νίκη των φοιτητών πανεργατική ενάντια σε όλα τα ανοιχτά μέτωπα.

8 Δεκέμβρη

Για να σταματήσουμε την κλιματική αλλαγή

Οι κίνδυνοι από την κλιματική αλλαγή έχουν γίνει χειροπιαστοί, γράφει η Δήμητρα Κυρίλλου και εξηγεί γιατί η συντονισμένη κινητοποίηση μπορεί να ανοίξει αντικαπιταλιστική προοπτική

«Είμαστε στα «όρια της καταστροφής» προειδοποιεί ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ Μπαν Κι Μουν από την ολομέλεια της Βαλένθιας και ζήτησε σήμερα (18 Νοέμβρη 2007) να ληφθούν έκτακτα μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου του θερμοκηπίου». Η είδηση αυτή δεν αποτελεί πια κάτι νέο. Η κλιματική αλλαγή μπήκε με τραγικό τρόπο στο καθημερινό λεξιλόγιο των απλών ανθρώπων, καθώς η μια μετά την άλλη οι χώρες του πλανήτη πληρώνουν το τίμημα της παγκόσμιας αύξησης της μέσης θερμοκρασίας.

Αυτό που αποτελεί είδηση και μάλιστα την πιο αισιόδοξη και ελπιδοφόρα είναι ότι στις 8 Δεκέμβρη, την ώρα που στο Μπαλί στης Ινδονησίας οι ισχυροί του πλανήτη θα συνεδριάζουν και θα παζαρεύουν στο πλαίσιο της συνόδου του ΟΗΕ για την κλιματική αλλαγή, σε περισσότερες από 70 χώρες προγραμματίζονται συντονισμένες συγκεντρώσεις και διαδηλώσεις που προβάλλουν τα αιτήματα για αληθινά μέτρα ενάντια στην κλιματική αλλαγή και τις επιπτώσεις της. Η Αυστραλία άνοιξε πρώτη το χορό των κινητοποιήσεων την πρώτη βδομάδα του Νοέμβρη με ένα γύρο από τοπικές συγκεντρώσεις στις οποίες συμμετείχαν πάνω από 150.000 συνολικά άνθρωποι, αριθμός ρεκόρ για τη χώρα αυτή και τάραξαν για τα καλά την (τότε) κυβέρνηση Χάουαρντ και όλο το κατεστημένο.

Και στην Ελλάδα

Το ελληνικό κάλεσμα για συλλαλητήριο ενάντια στις κλιματικές αλλαγές στο Σύνταγμα στις 8 Δεκέμβρη, που ξεκίνησε με πρωτοβουλία του Παναττικού Δικτύου Κινημάτων Πόλης και Ενεργών Πολιτών κατέχει πολλά θετικά ρεκόρ. Κατ'αρχήν αποτελεί την πρώτη ουσιαστικά φορά που διοργανώνεται στην Ελλάδα κινητοποίηση με αυτό το χαρακτήρα (δύο προσπάθειες στο παρελθόν κινήθηκαν συμβολικά με κέντρο τις δυνάμεις της πολιτικής οικολογίας). Είναι μια πρωτοβουλία που επιχειρεί να δώσει την απάντηση των ανθρώπων από τα κάτω σε σχέση με τα λαμπερά πάνελ των ειδικών και των προσωπικοτήτων που εδώ και λίγα χρόνια μονοπωλούν την ενασχόληση με το θέμα, κατακλίζουν τα ΜΜΕ με ακατάλληπτα νούμερα και όρους για να καταλήξουν συνήθως σε ένα γενικό ευχολόγιο χωρίς κανένα χειροπιαστό μέτρο που να προστατεύει την καθημερινή ζωή. Συνδέεται με τη μορφή κινητοποιήσεων που εγκαινίασε η ιστορική πια 15η Φλεβάρη 2003, κινητοποιήσεις που στοχεύουν στο συντονισμό των κινημάτων σε παγκόσμιο επίπεδο με ταυτόχρονες δράσεις, με τρόπο που να στηρίζουν τους ακτιβιστές και να πιέζουν τους ισχυρούς και τις κυβερνήσεις.

Το πιο σπουδαίο είναι ότι το κάλεσμα για τις 8 Δεκέμβρη αποτελεί καρπό μιας επίμονης προσπάθειας να ενωθούν οι φωνές από χώρους, συλλογικότητες και μεμονωμένους αγωνιστές με διαφορετικές καταβολές και απόψεις. Δημοτικές κινήσεις, περιβαλλοντικοί και πολιτιστικοί σύλλογοι, συνδικάτα, επιτροπές αγώνα για ζητήματα πόλης και ελεύθερους χώρους, όλοι μαζί φιλοδοξούν να οργανώσουν ένα συλλαλητήριο που δεν θα απευθύνεται στους εαυτούς τους και σε λίγους πεισμένους αγωνιστές, αλλά σε ολόκληρα κομμάτια θυμωμένου κόσμου και μάλιστα συμφωνούν και προβάλλουν ένα βασικό κοινό πλαίσιο:

- Ότι οι κλιματικές αλλαγές είναι ένα μεγάλο πολιτικό θέμα, που πρέπει να αναδειχθεί και αντιμετωπιστεί επειγόντως, πριν οι επιπτώσεις καταστρέψουν όλο τον πλανήτη.
- Οι ευθύνες δεν είναι συμμετρικές, αλλά βαραίνουν τους καπιταλιστές και τις κυβερνήσεις, και συνολικά τη λογική του κέρδους και της αγοράς. Με αυτή τη λογική ως τώρα προκρίθηκαν τρόποι παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας με κέντρο τα ορυκτά καύσιμα που οδήγησαν τα πράγματα ως εδώ. Οι αναπτυγμένες χώρες με επικεφαλής τις ΗΠΑ έχουν τη μερίδα του λέοντος των ευθυνών γι'αυτή την ανεξέλεγκτη κούρσα που έχει και θα έχει σαν πρώτο θύμα τους φτωχούς του πλανήτη.

Η ελληνική κυβέρνηση δεν είναι μέρος της λύσης αλλά του προβλήματος: προκρίνει και προωθεί τρόπους παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας που χειροτερεύουν την κατάσταση, άφησε τα δάση να καούν και τώρα ευνοεί τους εργολάβους.

Αθέτησε κάθε δέσμευση από τις συμφωνίες του Κιότο, οι οποίες είναι έτσι κι αλλιώς πολύ «λίγες» σε σχέση με το μέγεθος του προβλήματος, με αποτέλεσμα αντί για τον περιορισμό την αύξηση των ρύπων στην Ελλάδα πάνω από 20%.

Τη στιγμή που ολόκληρες περιοχές όπως η Θήβα, τα Οινόφυτα, όλη η χαμηλή λεκάνη του Ασωπού πνίγονται στα τοξικά απόβλητα και δεν έχουν πόσιμο νερό, έχει βάλει στο μάτι να τσιμεντοποιήσει ό,τι

Κινητοποίηση των κατοίκων της γειτονιάς για να μην γίνει τσιμέντο το Κτήμα Ζωγράφου

απέμεινε από τους λιγοστούς ελεύθερους χώρους.

Εδώ ακριβώς βρίσκεται η μεγάλη δύναμη της πρωτοβουλίας για τις 8 Δεκέμβρη. Στο ότι συνεργαζόμενοι φορείς και συλλογικότητες που μέχρι σήμερα δραστηριοποιούνταν για κάθε ένα από τα μεμονωμένα μέτωπα, ενώνουν τις φωνές τους σε ένα κεντρικό πολιτικό γεγονός, επιχειρούν να συνδέσουν τα ζητήματα και πέρα από τα αιτήματα να αρθρώσουν πολιτικό λόγο.

Το γεγονός αυτό δεν έπεσε από τον ουρανό. Όταν η Πρωτοβουλία Γένοβα πρότεινε την καμπάνια για την κλιματική αλλαγή στη συνέλευση του Παναττικού Δικτύου τον Οκτώβρη, είχε ήδη ξεκινήσει να το απλώνει με θετική ανταπόκριση στη βάση, σε τοπικές περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες, στο συντονιστικό Ελεύθερων Χώρων, σε συνδικάτα και φοιτητικές συνελεύσεις, και πατούσε πάνω στην εμπειρία του καλοκαιριού, στην ανάγκη να γίνει η σύνδεση της κλιματικής αλλαγής με τον καύσωνα και τις πυρκαγιές και να δοθεί απάντηση με μεγάλες διαδηλώσεις.

Πράγματι, η οργή του κόσμου για τις πυρκαγιές ξεχείλισε. Οι τρεις συγκεντρώσεις που πραγματοποιήθηκαν (2 από τους bloggers συν μία από την ΕΝΑΝΤΙΑ) ήταν ένα μόνο δείγμα των δυνατοτήτων να οργανωθούν οι αντιστάσεις, όχι όμως αρκετά ισχυρό για να ταρακουνήσει την κυβέρνηση και την κοινή γνώμη. Επιπλέον, ειδικά οι δύο πρώτες άφησαν και ορισμένα σοβαρά κρατούμενα: Είναι σημαντικό να βγαίνει κανείς στο δρόμο, αλλά χρειάζεται να είναι ορατός και ηχηρός και όχι πένθιμος και θλιμμένος. Χρειάζεται να κατονομάζει τον υπεύθυνο για την καταστροφή και να απαιτεί συγκεκριμένα μέτρα. Χρειάζεται με δυο λόγια την πολιτική.

Αυτό το κενό πολιτικής παρέμβασης βάζει να καλύψει η πρωτοβουλία για τις 8 Δεκέμβρη. Δεν θα είναι ένα πένθιμο γεγονός αλλά πολύχρωμο, με σύμβολα και διαφορετικά πανώ που θα κατεβάσουν οι συλλογικότητες, για να προσθέσουν το κομμάτι του παζλ που αντιστοιχεί στο δικό τους αγώνα. Δεν θα είναι σιωπηλό αλλά πολύβουο, με την καλλιτεχνική συνδρομή συγκροτημάτων και καλλιτεχνών δρόμου που καλέστηκαν να πλαισιώσουν το γεγονός και με τις οργισμένες φωνές του κόσμου. Θα έχει πολιτικό στίγμα που θα ακουστεί από την εξέδρα.

Αν και ένα τέτοιο εγχείρημα δεν ήταν απλό να οργανωθεί, οι πρώτες αντιδράσεις δείχνουν ότι ο κόσμος το επικροτεί, το στηρίζει. Τα καλέσματα δεν περιορίστηκαν στον κύκλο των «περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένων» αντίθετα βρήκαν ανταπόκριση σε ένα ευρύ και «δύσκολο» ακροατήριο: Τα συνδικάτα ΟΛΜΕ, ΔΟΕ, Εργατικό Κέντρο Αθήνας, ΑΔΕΔΥ, Μηχανικοί, δέχτηκαν να στηρίξουν την προσπάθεια, όχι σαν ξύλινες υπογραφές αλλά με έργα, π.χ. οι εκπαιδευτικοί οργανώνουν αντιμαθήματα μέσα στα σχολεία με θέμα τις κλιματικές αλλαγές προκαλώντας τη συζήτηση εκεί που χτυπάει η καρδιά της σύγχρονης εργατικής τάξης. Φοιτητικές συνελεύσεις προσθέτουν την 8η Δεκέμβρη στην ατζέντα των δράσεών τους. Αντίστοιχα, άλλα κομμάτια εργαζόμενων μπορούν κυριολεκτικά να ξεσηκώσουν ολόκληρους χώρους που καθημερινά ταλανίζονται από τα σχετικά ερωτήματα: Πολεοδομίες, μεταφορές, ΔΕΗ, βρίσκονται στο μάτι του κυκλώνα σε σχέση με την ενέργεια και το περιβάλλον. Το να μπουν σ'αυτό το χορό είναι δύναμη. Η διεθνής εμπειρία είναι ενθαρρυντική: Στη Βρετανία τα συνδικάτα όχι μόνο στηρίζουν κι αυτά την αντίστοιχη κινητοποίηση, αλλά έχουν βάλει μπρος να οργανώσουν τον επόμενο Φλεβάρη μια εργατική σύσκεψη για την κλιματική αλλαγή.

Το πόσο σημαντική άλλωστε είναι η 8η Δεκέμβρη το κατάλαβε και η κυβέρνηση και το διαβόητο ΥΠΕΧΩΔΕ, που σπεύδουν να οργανώσουν και αυτοί τις δικές τους εκθέσεις και εκδηλώσεις με αφορμή τις συνομιλίες του ΟΗΕ, προσπαθώντας να υποκριθούν ότι νοιάζονται για το κλίμα και το περιβάλλον. Η προβολή και διαφήμιση βιοκλιματικών κτιρίων, φωτοβολταϊκών μονάδων και λαμπτήρων εξοικονόμησης ενέργειας μέσα σε έναν ωκεανό ασυδοσίας των εργολάβων, διάλυσης των δημόσιων συγκοινωνιών και εγκατάλειψης των δασών αποτελεί αντιστροφή των ευθυνών και της ίδιας της πραγματικότητας. Δυστυχώς το υπουργείο σε αυτή την επιχείρηση αποπροσανατολισμού του κόσμου βρήκε απρόσμενους συμμάχους. Μεγάλες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις όπως η Greenpeace και η WWF, που πράγματι έχουν συμβάλει στην ενημέρωση για

Πάνω από 100.000 διαδηλωτές βγήκαν στου δρόμους στην Αυστραλία στις 11 Νοέμρβη απαιτώντας μέτρα ενάντια στην κλιματική αλλαγή

το μέγεθος του κινδύνου εξ'αιτίας της κλιματικής αλλαγής, σήμερα έχουν καταλήξει να προτείνουν την καταναλωτική αυτοσυγκράτηση του καθενός σαν άτομο, την «πράσινη αγορά» και «πράσινη φορολογία», χωρίς να αναφέρονται στον τρόπο και τις προτεραιότητες οργάνωσης του συστήματος.

Ποιά προοπτική;

Η προσωπική στάση μετράει, αλλά δεν βρίσκεται εκεί το κλειδί για την αλλαγή της κατάστασης, Είναι πια γνωστό ότι η συντριπτική αιτία για τις κλιματικές αλλαγές βρίσκεται στις εκλύσεις αερίων από την παραγωγή ενέργειας (25-33%), τις χερσαίες-εναέριες μεταφορές (20-25%) και τη θέρμανση - ψύξη κτιρίων (15-25%). Αυτό μας οδηγεί σε πολύ κεντρικές επιλογές.

Δράση για την κλιματική αλλαγή σημαίνει αντίσταση στην ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ, ώστε η οργανωμένη εργατική τάξη να παλέψει και να επιβάλει όχι την αντικατάσταση του λιγνίτη με λιθάνθρακα αλλά νέους σταθμούς με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, βασισμένους στην επιστημονική έρευνα και στις ανάγκες της κοινωνίας. Είναι ντροπή η ΔΕΗ να αποκλείεται από επενδύσεις σ'αυτό τον ζωτικό τομέα και οι χρηματοδοτήσεις να διοχετεύονται σε καπιταλιστές τύπου Μυτιληναίου, για να κερδοσκοπούν πάνω στη γη με φύλλο συκής την πράσινη ενέργεια, την οποία αν ποτέ παράγουν πρόκειται να πουλήσουν πανάκριβα στη ΔΕΗ και τους καταναλωτές. Αυτός είναι ο «στρατηγικός σχεδιασμός» του ακριβοπληρωμένου μάνατζερ, που ζητάει την απόλυση 3.700 εργαζόμενων στις παλιές μονάδες και 30% αυξήσεις στα τιμολόγια!

Χρειάζεται να αντισταθούμε στη διάλυση των δημόσιων συγκοινωνιών, να παλέψουμε για επέκταση των μέσων μαζικής μεταφοράς με έμφαση στα μέσα σταθερής τροχιάς, στην κατασκευή δικτύων ποδηλατοδρόμων, και όχι σε πανάκριβους αυτοκινητόδρομους και αρτηρίες που πριμοδοτούν τις αυτοκινητοβιομηχανίες και καταστρέφουν το φυσικό περιβάλλον.

Να ξαναθυμίσουμε ότι η κατοικία πρέπει να είναι δημόσιο αγαθό και όχι κύκλωμα κερδοσκοπίας. Τότε μόνο θα επιβληθούν μέτρα για καλύτερη μόνωση κατά την κατασκευή και εξοικονόμηση ενέργειας με συλλογικές μεθόδους. Αυτό συνδέεται άμεσα με τη νεοφιλελεύθερη επιδρομή στους ελεύθερους χώρους: Ελληνικό, Ελαιώνας, Πάρκο Γουδή, Κτήμα Ζωγράφου, Λόφος Φιλοπάππου, Πάρνηθα-Υμηττός-Πεντέλη-Ποικίλο ορος το στεφάνι ορεινών όγκων της Αττικής εκπέμπει SOS.

Δεμένη με όλα αυτά είναι η αντίσταση στις περικοπές για δασοπροστασία, για πραγματικά αντιπλημμυρικά και αντιπυρικά έργα και ενίσχυση, όχι διάλυση του δημόσιου χαρακτήρα των υπηρεσιών.

Όλα αυτά επιβεβαιώνουν ότι το ζητούμενο αυτή τη στιγμή είναι ένα μεγάλο γεγονός, που θα κάνει αίσθηση και θα αναδείξει την κρισιμότητα των κλιματικών αλλαγών. Η υποτίμηση μιας κεντρικής διαμαρτυρίας είναι σφάλμα, ακόμη κι αν προέρχεται από επικρίσεις που επιθυμούν ένα πιο αριστερό πλαίσιο. Χάνουν από τα μάτια τους τη σημασία του να οργανωθεί και να υπάρξει η κεντρική πολιτική έκφραση της διαμαρτυρίας, η καταδίκη της κυβέρνησης Καραμανλή και των καπιταλιστών, η συνείδηση ότι τα κινήματα πόλης χρειάζεται να συντονίζουν τις προσπάθειές τους για να δυναμώσουν. Οι αγώνες που ξεσπάνε τοπικά είναι πολύτιμοι, όμως από μόνοι τους είναι δύσκολο να νικήσουν, όση αγωνιστικότητα κι αν δείξουν οι ακτιβιστές, κι ακόμη κι όταν νικάνε, πρέπει διαρκώς να περιφρουρούν τις κατακτήσεις των ελεύθερων χώρων από τα αρπακτικά της αγοράς. Από αυτή τη σκοπιά, στο κίνημα για την κλιματική αλλαγή έχουν θέση και χρειάζονται όλες οι συνιστώσες των περιβαλλοντικών κινημάτων που αναγνωρίζουν την ανάγκη να δοθεί απάντηση και λύσεις από τα κάτω. Αυτό λειτουργεί και αντίστροφα, η ενωτική προσπάθεια θα στηρίξει την αισιοδοξία και την εμπιστοσύνη ότι το κίνημα μπορεί να προβάλλει τις δικές του λύσεις πέρα από τον κατακερματισμό.

Για όλους αυτούς τους λόγους, για τους αντικαπιταλιστές η 8η Δεκέμβρη είναι μια ξεχωριστή κιντοποίηση. Όχι τόσο για την πολυχρωμία και την περιβαλλοντική ευαισθησία, την παγκόσμια διάσταση, αλλά γιατί αυτός είναι ο τρόπος να χτίσουμε ένα δυνατό κίνημα για την κλιματική αλλαγή. Η σχέση με τα πιο δυνατά κομμάτια της κοινωνίας, με την εργατική τάξη και τον κόσμο που παλεύει έχει ιδιαίτερη σημασία, γιατί αυτό συνδέει τα περιβαλλοντικά αιτήματα με την προοπτική να οργανωθεί η κοινωνία διαφορετικά, με βάση τις ανθρώπινες ανάγκες και όχι τα κέρδη και την αγορά.

Πώς παλεύουμε τον σεξισμό

Η πάλη ενάντια στον σεξισμό είναι δεμένη με την σύγκρουση ενάντια στην εκμετάλλευση υποστηρίζει η Μαρία Στύλλου

Η κυρίαρχη ιδεολογία υποστηρίζει ότι η βία ενάντια στις γυναίκες δεν έχει να κάνει με την καταπίεση των γυναικών, έχει να κάνει με την «πτώση» των ηθών. Συνήθως , λέει αυτή η αντίληψη, αυτοί που χρησιμοποιούν τη βία ή βιάζουν τις γυναίκες, είναι άτομα περιθωριακά και οι γυναίκες-θύματα κάποιες «ελαφρές» και με χαμηλή ηθική. Οι στατιστικές βέβαια επιβεβαιώνουν το αντίθετο. Η βία και οι βιασμοί στην πλειοψηφία τους δεν είναι ανάμεσα σε δύο αγνώστους, αλλά μεταξύ γνωστών και τις περισσότερες φορές μέσα στην οικογένεια.

Στις 25 Νοέμβρη, μέρα ενάντια στην βία κατά των γυναικών, έγινε μια μεγάλη διαδήλωση στην Ρώμη όπου συμμετείχαν 100.000 άτομα, με κεντρικό σύνθημα «Σταματήστε την βία στις γυναίκες». Στο κέντρο αυτής της κινητοποίησης βρέθηκαν συνδικάτα, κινήσεις και συλλογικότητες που δίνουν την μάχη ενάντια στην κυβέρνηση του Πρόντι και τις αλλαγές στο Ασφαλιστικό. Γυναίκες που πρωτοστάτησαν στα συλλαλητήρια ενάντια στην αμερικάνικη βάση της Βιντσένζα και ξαναετοιμάζουν νέο συλλαλητήριο στις 15 Δεκέμβρη. Είναι η απόδειξη οτι δεν είναι άλλες οι γυναίκες που γίνονται θύματα σεξιστικής βίας και άλλες οι γυναίκες που παλεύουν ενάντια στον πόλεμο και στο Ασφαλιστικό.

Οι γυναίκες συνεχίζουν να καταπιέζονται μέσα στον 21ο αιώνα, οι μισθοί τους να είναι στα 2/3 των μισθών των αντρών και πρόσφατα σε όλη την Ευρώπη δέχονται την επίθεση των αλλαγών στο Ασφαλιστικό.

Το εργατικό κίνημα μέσα απο μια σειρά κατακτήσεις μετά τον Β παγκόσμιο πόλεμο, είχε εξασφαλίσει οτι οι γυναίκες με παιδιά μπορούσαν να βγουν στην σύνταξη νωρίτερα απο τους άντρες. Στην Ελλάδα οι αλλαγές του Ασφαλιστικού προβλέπουν ότι σταδιακά τα όρια των γυναικών θα εξισωθούν μ' αυτά των αντρών. Η δικαιολογία είναι διπλή αφενός οτι «εξίσωση υπάρχει στην πραγματικότητα» και άρα δεν υπάρχει λόγος θετικών διακρίσεων υπέρ των γυναικών και αφετέρου ότι όσο πιο αργά βγαίνει η γυναίκα στην σύνταξη, τόσο μεγαλώνει και η απελευθέρωσή της. Οι διάφοροι Σαρκοζί κόπτονται για να μην γυρίσει η γυναίκα στο σπίτι

Όσο και να προσπαθεί η κυρίαρχη ιδεολογία να χρησιμοποιήσει την ψεύτικη «απελευθέρωση» για να επιβάλει την ψεύτικη «ισότητα», οι γυναίκες συνεχίζουν να είναι αντικείμενα σωματικής βίας και καταπίεσης.

Σεξισμός και αγορά

Στην Αμερική κυκλοφορεί ένα πολύ χρήσιμο βιβλίο γραμμένο απο την Αριελ Λεβύ[1], δημοσιογράφο στην Ν.Υόρκη που έχει τον τίτλο «Γυναικεία σοβινιστικά γουρούνια, η κουλτούρα της πρόκλησης».

Η ίδια η συγγραφέας ανήκει στην γενιά των γυναικών που βγήκαν κερδισμένες απο τις συγκρούσεις της δεκαετίας του '60. Παρόλα τα βήματα που έγιναν τότε, η ίδια αμφισβητεί την άποψη ότι υπάρχει πραγματική ισότητα:

«Ακόμα περισσότερο», υποστηρίζει, *«τις σεξουαλικές ελευθερίες που κέρδισε τότε το γυναικείο κίνημα, όχι μόνο τις απορρόφησε ο καπιταλισμός, αλλά προσπαθεί να τις μετατρέψει σε εμπόρευμα που το πουλάει ξανά στην αγορά.....Ο νέος κόσμος είναι πολύ ευάλωτος σε λανθασμένες αντιλήψεις για την σεξουαλικότητα και τι σημαίνει να είσαι γυναίκα. Νομίζουν ότι αυτό σημαίνει επίδειξη, ψεύτικα μεγάλα στήθη, στριπτίζ και pole dancing»*.

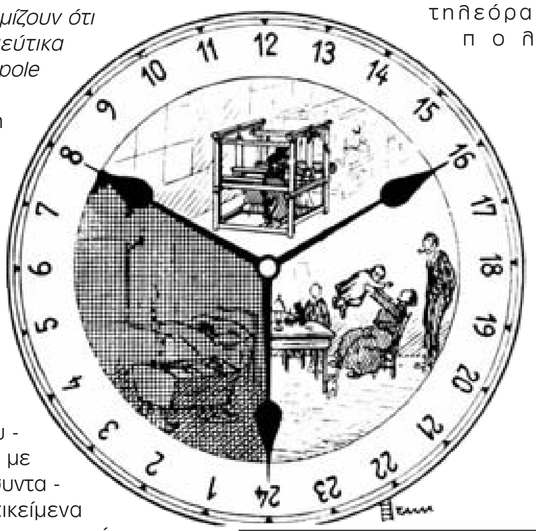
Προς αυτή την κατεύθυνση έχουν ενορχηστρώσει τις προσπάθειες τους οι πολυεθνικές των καλυντικών και της μόδας, περιοδικά όπως το Playboy και μεγάλα κανάλια.

Οι εταιρίες καλυντικών, εσωρούχων και ρούχων κάνουν τεράστιες διαφημιστικές καμπάνιες με κέντρο όχι πραγματικές γυναίκες βέβαια, ούτε γυναίκες «πρότυπα θηλυκότητας» σύμφωνα με τις παραδοσιακές σεξιστικές συνταγές, αλλά σεξουαλικά αντικείμενα σύμφωνα με τα νέα πρότυπα της «πρόκλησης» και της πλαστικής «απελευθέρωσης».

Με σύνθημα «shop until you drop» (ψώνισε μέχρι τελικής πτώσης), οι διαφημιστικές καμπάνιες χρησιμοποιούν σκηνές και πρότυπα από τη βιομηχανία του σεξ. Γυναίκες που χορεύουν γύρω από ένα στύλο (pole dancing), γυναίκες που κάνουν στριπτίζ για να δείξουν την τελευταία μόδα του στρινγκ που φοράνε.

Το Playboy, το περιοδικό των αντρικών φαντασιώσεων με τα λαγουδάκια και τα ολόσωμα γυμνα γυναικεία μοντέλα, υποστηρίζει ότι οι γυναίκες δεν πρέπει να φοβούνται να εμφανίζονται και να προβάλλονται σαν σεξιστικά πρότυπα, γιατί αυτό είναι αναγνώριση της δύναμης τους και της «απελευθέρωσης» τους. Υποσημείωση: τη διεύθυνση του Playboy την έχει αναλάβει η κόρη του αρχικού εκδότη Χιου Χέφνερ και έχει φτιάξει ολόκληρο τμήμα με γυναίκες που μελετάνε τη «γυναικεία συμπεριφορά και προτιμήσεις».

Σε ένα σημείο του βιβλίου της η Αριέλ Λεβύ περιγράφει τη συνέντευξη που έκανε με τον παραγωγό ενός σίριαλ που προβάλλεται στην τηλεόραση πολύ

Το 24ωρο μιας γυναίκας

αργά το βράδυ και έχει τίτλο *«Τα κορίτσια αγρίεψαν»*. Σε αυτό το σίριαλ παρουσιάζεται μια παρέα κοριτσιών που κάνει ομαδικό στριπτίζ και στη συνέχεια το ρίχνουν στο σεξ. Το σίριαλ είναι τόσο κυνικό ώστε στο τέλος αποκαλύπτεται ότι τα κορίτσια το «έκαναν» για να κερδίσουν ένα καπέλο καουμπόυ.

Σε πολλά από αυτά τα σίριαλ οι κοπέλες φοράνε μπλουζάκια διακοσμημένα είτε με το κουνελάκι του Playboy είτε με τη λέξη Πορνοστάρ.

Στη συνέντευξη προς την Αριέλ, οι υπεύθυνοι της εκπομπής υποστήριξαν ότι η *«κουλτούρα της πρόκλησης»* δεν σημαίνει το τέλος του φεμινισμού αλλά την επιβεβαίωση ότι βρισκόμαστε μπροστά στην ολοκλήρωση των στόχων του. Αν ο χαρακτηρισμός *«ανδρικό σοβινιστικό γουρούνι»* αναφερόταν σε άντρες που αντιμετώπιζαν τις γυναίκες σαν ένα κομάτι κρέας, μπορούμε να αντιπαραθέσουμε το *«γυναικεία σοβινιστικά γουρούνια»*, σε γυναίκες που μετατρέπουν σε σεξουαλικό αντικείμενο άλλες γυναίκες ή ακόμα τον ίδιο τους τον εαυτό.

Είναι σαφές ότι βρισκόμαστε μπροστά σε μια ακόμα ιδεολογική επίθεση που προσπαθεί να πείσει τις γυναίκες να αποδεχθούν ότι είναι σεξουαλικά αντικείμενα και αυτός είναι ο μόνος δρόμος προς την επιτυχία. Είτε για να πάρεις δώρο ένα καπέλο καουμπόυ όπως στο σίριαλ «Τα κορίτσια αγρίεψαν», είτε για να ξεφεύγεις στη φαντασία σου από τη μιζέρια της ανεργίας και των 500 ευρώ μισθό.

Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, η βία ενάντια στις γυναίκες, οι βιασμοί και η σεξουαλική παρενόχληση δεν έχουν να κάνουν ούτε με την ανθρώπινη φύση ούτε με μια παγκόσμια αντρική συνομωσία, αλλά με την προσπάθεια της άρχουσας τάξης να αποδεχθούν γυναίκες και άντρες τη μοίρα τους σαν εμπόρευμα.

Εκμετάλλευση και Οικογένεια

Η ρίζα της γυναικείας καταπίεσης μέσα στον καπιταλισμό βρίσκεται στον ρόλο της οικογένειας στην αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης. Οι καπιταλιστές σαν σύνολο έχουν ανάγκη απο υγιείς, μορφωμένους και πειθαρχημένους εργάτες που θα μπορούν να τους εκμεταλλεύονται και να ανεβάζουν τα κέρδη τους.

Στις πρώιμες φάσεις του καπιταλισμού, η πατριαρχική οικογένεια των αγροτών διαλύεται και αυτό που την αντικαθιστά είναι μια καινούργια εργατική τάξη, όπου γυναίκες, άντρες και παιδιά ζουν όλοι μαζί σε ξενώνες που είχαν τα πράγματα τους και πήγαιναν μόνο για ύπνο ενώ το μεγαλύτερο μέρος του εικοσιτετραώρου ζούσαν και δούλευαν στα εργοστάσια «απο την αυγή μέχρι τα άγρια μεσάνυχτα».

Μετά την αρχική συσσώρευση, οι καπιταλιστές καταλαβαίνουν οτι κινδύνευαν

Το κόμικ γράφει "Γιατί, όπως βλέπετε κύριοι, είμαι ένα ρομπότ"

να χάσουν «την χήνα που γεννάει τα χρυσά αυγά». Η αναπαραγωγή της εργατικής τάξης έμενε στο τυχαίο, κι αυτό σήμαινε οτι γεννούσε προβλήματα στον ρυθμό συσσώρευσης. Έτσι το βάρος της αναπαραγωγής, του μεγαλώματος των παιδιών και το κράτημα του σπιτιού πέρασε μέσα στην οικογένεια και συγκεκριμένα στην γυναίκα.

Το «βασίλειο» της γυναίκας έγινε το σπίτι και η εξάρτηση της άμεση απο το μεροκάματο του άντρα της.

Η καταπίεση δεν είναι μόνο υλική, αλλά ενισχύεται με μια σειρά ιδεολογήματα. Γι' αυτό η καταπίεση δεν σταματά όταν η γυναίκα δουλεύει έξω απο το σπίτι, είτε αποφασίζει να έχει παιδιά είτε όχι. Υλικές και ιδεολογικές πιέσεις λειτουργούν μαζί για να κρατάνε τους μισθούς των γυναικών κάτω απ' αυτούς των αντρών.

Όταν μιλάμε για την ιδεολογία της καταπίεσης, χρειάζεται να θυμόμαστε αυτό που υποστήριζε ο Μαρξ ότι *«οι κυρίαρχες ιδέες είναι οι ιδέες της κυρίαρχης τάξης»*. Η ιδεολογία της καταπίεσης δεν ξεπηδάει γενικά από τους άντρες όπως υποστηρίζει η «κοινή λογική» και ανάμεσα τους και διάφορες φεμινιστικές οργανώσεις, αλλά επιβάλλεται απο τα πάνω. Ο τρόπος που γυναίκες και άντρες της εργατικής τάξης συνδέονται μεταξύ τους, δεν καθορίζεται μόνο απο τις υλικές συνθήκες που ζούνε αλλά και απο τις ιδέες που επικρατούν σε μια δεδομένη στιγμή.

Στη διάρκεια του 19ου αιώνα εδραιώθηκε το μοντέλο της οικογένειας με τη γυναίκα στο σπίτι και αυτή η εδραίωση συνδιάστηκε με την άνοδο της λεγόμενης «Βικτωριανής ηθικής» από τη βασίλισα της Αγγλίας Βικτωρία, καθώς η χώρα οδηγός των εξελίξεων στον καπιταλισμό τότε ήταν η Βρετανία. Κάθε παρέκλιση από αυτή τη σχέση έγινε είτε «αμαρτία» είτε «ανωμαλία».

Γι' αυτό η καταπίεση δεν σταματά όταν η γυναίκα δουλεύει έξω απο το σπίτι, είτε αποφασίζει να έχει παιδιά είτε όχι. Υλικές και ιδεολογικές πιέσεις λειτουργούν μαζί για να κρατάνε τους μισθούς των γυναικών κάτω απ' αυτούς των αντρών

Έχει ο καιρός γυρίσματα

Ο 20ος αιώνας είναι ο αιώνας των μεγάλων ταξικών συγκρούσεων και των εργατικών επαναστάσεων. Σ' αυτές πήραν ενεργό ρόλο οι γυναίκες, όχι σαν σύζυγοι και μάνες, αλλά συλλογικά σαν εργάτριες που πάλευαν να αλλάξουν την ζωή τους.

Η Ίρις Καλκάνη[2] στο βιβλίο της με τίτλο «Εκείνο το πρωί» περιγράφει την απεργία των εργατριών στην Κλωστοϋφαντουργία του Ρετσίνα στον Πειραιά το 1892:

«Οι υφάντριες αμύνθηκαν αυθόρμητα και ανοργάνωτα στην προσπάθεια του εργοδότη τους να τους μειώσει κατά 20% περίπου το ποσό της μικρής τους αμοιβής που ακόμα και ολόκληρη δεν επαρκούσε για την συντήρηση τους.

Αποτελεί όμως η απεργία τους ορόσημο στην ιστορία του εργατικού κινήματος της χώρας, όχι μόνο γιατί είναι η πρώτη μαζική κινητοποίηση εργατριών, αλλά και γιατί η τόλμη και ο δυναμισμός των υφαντριών που απεργήσανε έδωσε νέα ώθηση στους αγώνες της εργατικής τάξης του τέλους του περασμένου (19ου) αιώνα».

Το έργο του Κεν Λόουτς «Ψωμί και Τριαντάφυλλα», έχει πάρει τον τίτλο του απο το πανό που κατέβασαν στην απεργία τους οι εργάτριες της Κλωστοϋφαντουργίας Λόρενς στην Μασαχουσέτη το 1912. Οι αρχές του προηγούμενου αιώνα είναι γεμάτες απο απεργίες και αγώνες εργατριών για ανθρώπινα μεροκάματα, για συμμετοχή στα συνδικάτα, ενάντια στις συνθήκες μέσα και έξω απο τους χώρους δουλειάς που τις αντιμετώπιζαν σαν άτομα δεύτερης κατηγορίας.

Οι εξελίξεις στον καπιταλισμό στον 20ο αιώνα άλλαξαν την εργατική οικογένεια και μαζί τα στερεότυπα που υπήρχαν για τις γυναίκες. Η οικογένεια με την παλιά μορφή την διευρυμένη οικογένεια με γιαγιάδες και παππούδες που πρόσεχαν τα μικρά παιδιά εξαφανίστηκε. Γυναίκες και άντρες δουλεύουν έξω απο το σπίτι και η φύλαξη των παιδιών πέρασε σε baby-sitters και σε παιδικούς σταθμούς. Το καπιταλιστικό κράτος για να κρατήσει τον ρόλο που έπαιζε η εργατική οικογένεια στην συσσώρευση, αναγκάστηκε να προσαρμοστεί στις αλλαγές. Δημόσια σχολεία και νηπιαγωγεία, παιδικοί σταθμοί, οικογενειακά επιδόματα για άντρες και γυναίκες.

Αυτές οι αλλαγές δεν έγιναν με «συμφωνία κυριών», αλλά μέσα απο αγώνες

Το κίνημα για το δικαίωμα στην έκτρωση στην Ιταλία της δεκαετίας '70. "Απαιτούμε την κατάργηση των φασιστικών νόμων για την άμβλωση"

και εξεγέρσεις. Οι γυναίκες διεκδικούσαν όχι μόνο τους ίδιους μισθούς με τους άντρες αλλά και δωρεάν έκτρωση και αντισύλληψη. Το σύνθημα *«Το σώμα μας, μας ανήκει»,* που φώναζαν οι γυναίκες στα μεγάλα συλλαλητήρια στις αρχές του '70, ανάγκασαν τις κυβερνήσεις να αναγνωρίσουν το διαζύγιο και την έκτρωση. Στην Ιταλία και τα δυο ήταν παράνομα. Οποιος έχει δει το έργο «Διαζύγιο αλά ιταλικά» θυμάται ότι το μόνο που έμενε στον Μαρτσέλο Μαστρογιάνι (σαν πρωταγωνιστή της ταινίας) για να χωρίσει με τη γυναίκα του ήταν να την σκοτώσει –πράγμα που έκανε. Το διαζύγιο και οι εκτρώσεις στην Ιταλία έγιναν νόμιμα μετά από δυο τεράστια δημοψηφίσματα στις αρχές της δεκαετίας του 70. Την ίδια περίοδο σε μια σειρά χώρες δημιουργήθηκαν «Κέντρα Οικογενειακού Προγραμματισμού» που έδιναν συμβουλές και χορηγούσαν δωρεάν αντισύλληψη (χάπια, σπιράλ, προφυλακτικά κλπ).

Στο βιβλίο «Φεμινισμός και εργασία στην Ελλάδα σήμερα»[3], η Ίρις Καλκάνη περιγράφει πότε έγιναν αυτές οι αλλαγές στην Ελλάδα:

«Η μεγάλη αλλαγή για τις γυναίκες έρχεται στα 1975, αμέσως μετά την πτώση της δικτατορίας. Στο Σύνταγμα, που θεσπίζεται την χρονιά αυτή αναγνωρίζεται πως οι άνθρωποι ανεξάρτητα απο το φύλο πρέπει να αμείβονται ίσα για ίσης αξίας δουλειά. Για πρώτη φορά αναγνωρίζεται επίσημα, ρητά πια και με σαφήνεια, πώς όλοι οι πολίτες - άντρες και γυναίκες- είναι ίσοι και το δικαίωμα της εργασίας αναγνωρίζεται σαν δικαίωμα όλων των πολιτών».

Αυτές οι αλλαγές, παρόλο που έγιναν με το σταγονόμετρο, ήταν αποτέλεσμα της ανάπτυξης του εργατικού κινήματος και της ριζοσπαστικοποίησης μετά την πτώση της Χούντας.Για πρώτη φορά δημιουργήθηκαν και στην Ελλάδα γυναικείες κινήσεις και οργανώσεις.

Το ΠΑΣΟΚ όταν κέρδισε τις εκλογές το 1981 υποσχέθηκε ότι θα προχωρήσει γρήγορα σε μέτρα που θα εξασφάλιζαν την ισότητα που πρόβλεπε το Σύνταγμα. Το πρόγραμμά του έγραφε ότι: *«Για την βελτίωση της ισότητας ουσιαστικός στόχος είναι η εξασφάλιση της πλήρους και αποδοτικής απασχόλησης κάτω απο συνθήκες ισότητας και εύρεσης απασχόλησης, στην αμοιβή εργασίας και στην εξέλιξή της..».* Στο πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ για την τετραετία 1985-89 αναφέρεται ότι προγραμματίζονται:

α) Ο οικογενειακός προγραμματισμός δωρεάν και σε πανελλαδική κλίμακα απο τα εξωτερικά ιατρεία των νοσοκομείων και τα κέντρα υγείας στα πλαίσια του ΕΣΥ.

β) Η προστασία της ψυχικής και σωματικής υγείας της γυναίκας στην κύηση, στον τοκετό, στην τεχνητή διακοπή.

γ) Μέτρα πολιτικής προστασίας της γυναίκας ενάντια στην βία.

Οι εφημερίδες της εποχής θριαμβολογούν και παρουσιάζουν την Ελλάδα σαν τον παράδεισο των γυναικών. Όμως απ' όλες τις υποσχέσεις, οι περισσότερες δεν μπήκαν ποτέ σε εφαρμογή και όσες μπήκαν φρόντισαν οι επόμενες κυβερνήσεις, ΠΑΣΟΚ και Ν.Δ, να τις πάρουν πίσω. Και την ισότητα στους μισθούς και το Ασφαλιστικό και την δωρεάν έκτρωση και αντισύλληψη. Οι μόνες αλλαγές που υπάρχουν ακόμα είναι στο οικογενειακό δίκαιο.

Όπως σχολιάζει η Ίρις Καλκάνη στο βιβλίο της:

«Η εφαρμογή της ισότητας είναι δαπανηρή. Η διάσταση που υπάρχει και συντηρείται ανάμεσα σε θεωρία και πράξη στον τομέα της εργασίας, οφείλεται κυρίως, στο οικονομικό κόστος της εφαρμογής της ισότητας, ιδιαίτερα στη μισθωτή εργασία. Κι αυτό, γιατί κύριο χαρακτηριστικό της μορφής αυτής της απασχόλησης, στα πλαίσια του κοινωνικοοικονομικού μας συστήματος, είναι το κέρδος του εργοδότη απο την εργατική δύναμη των εργαζομένων και ακόμη και η προσπάθεια να δημιουργηθούν συνθήκες ανταγωνισμού μεταξύ τους».

Η δεκαετία του '80 σήμανε την επίθεση στις κατακτήσεις της εργατικής τάξης και των γυναικών σε παγκόσμιο επίπεδο, με πρωταγωνιστές τη Θάτσερ στη Βρετανία και τον Ρήγκαν στις ΗΠΑ. Η επίθεση ήταν οικονομική, πολιτική και ιδεολογική. Με σύνθημα *«Πατρίς, Θρησκεία, Οικογένεια»*, παραεκκλησιαστικές οργανώσεις στις ΗΠΑ οργάνωναν παραστρατιωτικές ομάδες και την έπεφταν σε κλινικές που έκαναν εκτρώσεις και λίντσαραν τις γυναίκες και το νοσηλευτικό προσωπικό. Ο καπιταλισμός κινιόταν σε τεντωμένο σκοινί. Από την μια οι γυναίκες μαζικά στην παραγωγή και απο την άλλη οι ιδέες οτι η γυναίκα είναι για το σπίτι.

Η πλήρης κοινωνικοποίηση της αναπαραγωγής απαιτεί επενδύσεις που το καπιταλιστικό σύστημα δεν είναι διατεθειμένο να κάνει παρά μόνο σε περίοδο ανάπτυξης. Στα χρόνια της μεγάλης επίθεσης του νεοφιλελευθερισμού, οι πρώτοι στόχοι στο κύμα περικοπών των κοινωνικών δαπανών ήταν και παραμένουν όλες οι υπηρεσίες που διευκολύνουν τις γυναίκες, παιδικοί σταθμοί ιδιωτικοποιούνται, ΚΑΠΗ καταργούνται,τα βάρη γυρίζουν πίσω στις πλάτες της εργατικής οικογένειας που γίνεται ξανά ο «ιδιωτικός ΟΑΕΔ» για την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης. Η οικογένεια συνεχίζει να είναι απαραίτητη για την συσσώρευση, οι κυβερνήσεις παίρνουν πίσω τους νόμους υπέρ των γυναικών, και ενώ οι γυναίκες είναι

πια το 50% της εργατικής τάξης, οι συνθήκες που δουλεύουν και οι ιδέες που κυριαρχούν ενισχύουν την καταπίεση τους
.

Στην Ελλάδα, για να κρατήσουν αυτό το καθεστώς για τις γυναίκες, χρησιμοποιούν διάφορες αντιδραστικές ομάδες που έχουν σαν στόχο «την στήριξη της ελληνικής οικογένειας». Κάθε είδους φασισταριά απο τον Καρατζαφέρη, τον Χριστόδουλο και τον Παπαθεμελή, υποστηρίζουν οτι η Ελλάδα κινδυνεύει απο την υπογεννητικότητα. Το επιχείρημα της υπογεννητικότητας δεν είναι μόνο πιπίλα στα στόματα των εθνικιστών αλλά βούτυρο στο ψωμί του Μαγγίνα για να φορτώσει τις ευθύνες για την κρίση των Ασφαλιστικών Ταμείων στις πλάτες των εργαζόμενων που «δεν κάνουν περισσότερα παιδιά». Για να ανεβάσει τα συντάξιμα χρόνια, για να καλύψει τα ελλείμματα των Ταμείων.

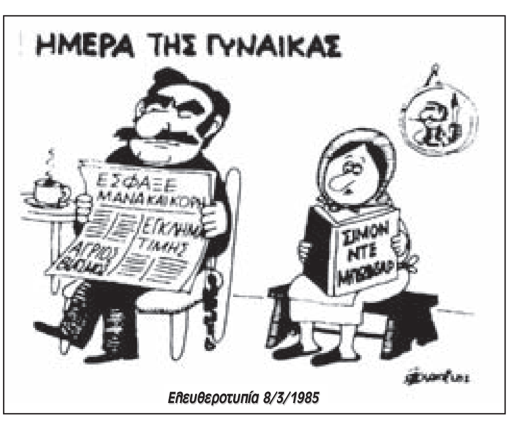
Στα σχολεία, δημοτικά και γυμνάσια, δεν έχουν βάλει ποτέ μαθήματα που ενημερώνουν για τις σεξουαλικές σχέσεις και έτσι να διαπαιδαγωγούνται τα νέα παιδιά. Αντίθετα, αφήνουν όλων των ειδών τις αντιδραστικές εκπομπές να καλύπτουν αυτό το κενό. Να γεμίζουν τα μυαλά των νέων ανθρώπων με σκουπίδια και με φόρμουλες όπως αυτά που περιγράφει η Αριελ Λεβύ στο βιβλίο της «Γυναικεία Σοβινιστικά Γουρούνια- η Κουλτούρα της Πρόκλησης».

Για αυτό, η πάλη ενάντια στην καταπίεση των γυναικών σήμερα έχει πολλούς και χειροπιαστούς άμεσους στόχους και διεκδικήσεις που πρέπει να βρίσκονται στην πρώτη γραμμή των αγώνων των γυναικών και των συνδικάτων. Η απαίτηση να μην καταργηθούν οι λεγόμενες «πρόωρες» συνταξιοδοτήσεις των γυναικών, για να εξασφαλιστούν δημόσιες και δωρεάν υπηρεσίες για τα παιδιά και τους ηλικιωμένους όπως βρεφονηπιακοί σταθμοί, «Βοήθεια στο σπίτι» κλπ, για να υπάρξει σεξουαλική ενημέρωση και παροχή υπηρεσιών ιδιαίτερα στους νέους και τις νέες. Ολα αυτά πάνε χέρι χέρι με την αντίσταση στα αντιδραστικά ιδεολογήματα και τις σεξιστικές επιθέσεις. Αλλά πάνε επίσης χέρι με χέρι με την αντικαπιταλιστική προοπτική για μια άλλη κοινωνία.

Ελευθεροτυπία 9/3/1985

Του ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΛΑΪΤΖΗ

Ελευθεροτυπία 8/3/1985

Ρώσικη Επανάσταση

Στα 90 χρόνια από τη Ρώσικη Επανάσταση χρειάζεται να θυμηθούμε ότι *«Η επανάσταση είναι η γιορτή των καταπιεσμένων και των εκμεταλλευόμενων. Σε καμία άλλη στιγμή οι μάζες δεν βρέθηκαν σε θέση να βγούνε μπροστά και να γίνουν οι δημιουργοί της νέας τάξης πραγμάτων»*, Βλαδίμηρος Λένιν.

Μέσα σε έξη βδομάδες από τον Οκτώβρη, το νέο εργατικό κράτος πήρε μέτρα για τις γυναίκες που δεν υπήρχαν πουθενά αλλού στον κόσμο. Ο πολιτικός γάμος αντικατάστησε τον θρησκευτικό, καταργήθηκε η διάκριση ανάμεσα σε «εξώγαμα» και «νόμιμα» τέκνα, το διαζύγιο έβγαινε κοινή συναινέσει και με γρήγορες διαδικασίες, η αντισύλληψη ήταν δωρεάν, η έκτρωση ελεύθερη, η μοιχεία, η ομοφυλοφιλία και η σεξουαλική σχέση ανάμεσα σε συγγενικά πρόσωπα έπαψαν να θεωρούνται ποινικά αδικήματα.

Από το 1917 ως το 1920, μέσα στα πρώτα χρόνια της επανάστασης, οι γυναίκες απόκτησαν όλα τα κοινωνικά, νομικά, πολιτικά δικαιώματα που είχαν στερηθεί μέχρι τότε.

Ο Τρότσκυ[4] στο βιβλίο του *«Γυναίκες και Οικογένεια»*, περιγράφει τον Οκτώβρη σαν *«την επανάσταση που έκανε μια ηρωική προσπάθεια να διαλύσει την λεγόμενη οικογενειακή εστία - αυτόν τον απαρχαιωμένο, σκουριασμένο και αποστεωμένο θεσμό, στον οποίο η γυναίκα της εργατικής τάξης κάνει την πιο μονότονη εργασία απο τα νιάτα της μέχρι τον θάνατο της. Το πέρασμα όλων των λειτουργιών που γίνονται μέσα στην οικογένεια, σε θεσμούς που δημιουργούνται απο την σοσιαλιστική κοινωνία, που μπορούν να ενώσουν όλες τις γενιές με βάση την αλληλεγγύη και την αμοιβαία βοήθεια, έχει σαν αποτέλεσμα να εξασφαλίσει στην γυναίκα και στο ίδιο το ζευγάρι μια πραγματική απελευθέρωση απο τα δεσμά πολλών χιλιετηρίδων»*.

Η εμπειρία της Ρώσικης Επανάστασης δείχνει ότι ο σεξισμός και η καταπίεση του γυναικείου φύλου δεν βρίσκεται στο DNA των αντρών αλλά στα συμφέροντα των καπιταλιστών. Ο Ενγκελς[5] στο βιβλίο του *«Η Καταγωγή της Οικογένειας, της Ιδιοκτησίας και του Κράτους»* αποδεικνύει πώς η εμφάνιση της ταξικής κοινωνίας οδήγησε στην υποταγή των γυναικών. Ο καπιταλισμός είναι ένα σύστημα όπου η παραγωγή είναι οργανωμένη σε κοινωνική βάση ενώ η αναπαραγωγή –το μεγάλωμα των παιδιών- παραμένει μια ατομική υπόθεση που γίνεται μέσα στην οικογένεια. Η καταπίεση των γυναικών έχει τις ρίζες της σε αυτή τη διχοτόμηση, για αυτό και η πάλη ενάντια στην καταπίεση δεν μπορεί να αποχωριστεί από την πάλη ενάντια στον καπιταλισμό.

---

1. Ariel Levy: "Female chauvinist pigs" εκδόσεις Pocket Books, 2005
2. Ιρις Αυδή Καλκάνη: "Εκείνο το πρωί" εκδόσεις Νέοι καιροί-Αθηναϊκές εκδόσεις ΕΠΕ, 1992
3. Ιρις Αυδή Καλκάνη: "Φεμινισμός και εργασία στην Ελλάδα σήμερα" εκδόσεις Νέοι καιροί-Αθηναϊκές εκδόσεις ΕΠΕ, 1988
4. Λέον Τρότσκυ: Γυναίκες και Οικογένεια" Συλλογή άρθρων που άλλα απ' αυτά δημοσιεύτικαν στην Πράβδα τα πρώτα χρόνια της επανάστασης και άλλα στην εξορία
5. Φρίντριχ Ενγκελς: "Η καταγωγή της οικογένειας της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους" εκδόσεις Θεμέλιο, 1975

Ρώσικη Επανάσταση
Οκτώβρης 1917

Ο Νίκος Λούντος παρουσιάζει πώς οι Μπολσεβίκοι δίδαξαν την "τέχνη της εξέγερσης"

Οι επαναστάσεις είναι πολύ γρήγορες διαδικασίες. Από το ξέσπασμα του Φλεβάρη μέχρι την απόκρουση του πραξικοπήματος του Κορνίλοφ στα τέλη Αυγούστου είχαν γίνει τόσες πολλές ανατροπές στη Ρωσία που δεν είχαν γίνει τα προηγούμενα 100 χρόνια. Κι όμως, τα πράγματα θα έπαιρναν μια ακόμη πιο γρήγορη και καθοριστική τροπή τους επόμενους δύο μήνες.

Η κινητοποίηση των εργατών της Πετρούπολης, χάρη στις πρωτοβουλίες που πήραν οι Μπολσεβίκοι, είχε τσακίσει την προσπάθεια του Κορνίλοφ να πάρει την εξουσία. Αν το είχε καταφέρει, η Ρωσία δεν θα ήταν η πρώτη χώρα που βίωσε μια πετυχημένη σοσιαλιστική επανάσταση αλλά ίσως η πρώτη χώρα που θα βίωνε το φασισμό. Οι εργάτες είχαν βγει δυναμωμένοι και σίγουροι για τη δύναμή τους. Η προσωρινή κυβέρνηση είχε σωθεί από το πραξικόπημα και ο Κερένσκι και οι υπουργοί του είχαν ακόμη το κεφάλι τους στους ώμους τους. Ομως είχαν χάσει το ένα τους "πόδι". Μέχρι τότε κυβερνούσαν με τον ισχυρισμό ότι προστατεύουν την επανάσταση τόσο απέναντι στους αντεπαναστάτες, όσο και απέναντι στους Μπολσεβίκους. Τώρα ο άμεσος κίνδυνος της αντεπανάστασης είχε υποχωρήσει και υπεύθυνοι γι' αυτό ήταν οι Μπολσεβίκοι.

Ομως οι κυβερνώντες δεν είχαν βάλει μυαλό. Ο Κερένσκι συνέχιζε να καλεί τις επαναστατικές επιτροπές μέσα στο στρατό να διαλυθούν, τις ίδιες επιτροπές που είχαν σταματήσει το πραξικόπημα. Ζητούσε από τους στρατιώτες να "υπερασπίσουν την πατρίδα", συνεχίζοντας να πολεμάνε και από τους χωρικούς να σταματήσουν την "αναρχία" με τις καταλήψεις γης. Ουσιαστικά, κανείς δεν τον άκουγε. Ηδη ξεδιπλωνόταν μια τεράστια πολιτική μεταστροφή. Οι μπολσεβίκοι έπαιρναν πλέον την πλειοψηφία στην εργατική τάξη τόσο της Πετρούπολης όσο και της Μόσχας, ενώ δυνάμωναν και σε πολλά άλλα σημεία.

Το δυνάμωμα των μπολσεβίκων ήταν κομμάτι μιας ευρύτερης διαδικασίας. Στην ύπαιθρο κορυφώθηκαν οι καταλήψεις στα χωράφια και στα αρχοντικά των γαιοκτημόνων. Οι εθνότητες της ευρωπαϊκής Ρωσίας (Φινλανδία, Βαλτική, Ουκρανία κ.α) έχαναν και το τελευταίο ίχνος υπομονής απέναντι στην Προσωρινή Κυβέρνηση που δεν υλοποιούσε καμία από τις υποσχέσεις της. Παράλληλα, μέσα στο στρατό είχε επανέλθει το κλίμα άγριας εχθρότητας των φαντάρων απέναντι στους αξιωματικούς. Πολλοί αξιωματικοί παρουσιάζονταν ως επαναστάτες από το Φλεβάρη και μετά. Πλέον ήταν όλοι ύποπτοι για πραξικοπηματίες. Το σύνθημα των μπολσεβίκων "Κάτω η Προσωρινή Κυβέρνηση. Ολη η εξουσία στα σοβιέτ", όχι μόνο είχε ξανάρθει στην επιφάνεια αλλά φαινόταν πλέον να εκφράζει πλειοψηφικά στρώματα.

Ωστόσο, άλλο να το λες και άλλο να γίνεται. Η αλλιώς, σύμφωνα με μια φράση του Ενγκελς που έδινε και έπαιρνε ανάμεσα στους μπολσεβίκους το δίμηνο Σεπτέμβρη-Οκτώβρη: "Η εξέγερση είναι τέχνη". Η φράση αυτή τόνιζε ότι στις κρίσιμες στιγμές της εξέγερσης, όταν η επανάσταση πρέπει να μεταφραστεί σε συγκεκριμένες πράξεις κατάληψης της εξουσίας, δεν αρκεί να είναι ώριμες οι "αντικειμενικές συνθήκες". Χρειάζεται σκέψη, πρωτοβουλία, οργάνωση, αποφασιστικότητα, τόλμη και αποτελεσματικότητα. Η εφαρμογή της τέχνης της εξέγερσης τον Οκτώβρη του 1917 ήταν το μεγαλύτερο επίτευγμα των Μπολσεβίκων.

Ας δούμε πώς εξελίχθηκαν τα πράγματα.

Υποστήριξη

Ο Κερένσκι, στην προσπάθειά του να επιβάλει την τάξη πάνω στα επαναστατημένα στρατεύματα, μετά την ήττα του Κορνίλοφ, προσπάθησε να κερδίσει μεγαλύτερη υποστήριξη από την αριστερά. Οργάνωσε μια "Δημοκρατική Συνδιάσκεψη" που έγινε στην Πετρούπολη στις 14-21 Σεπτέμβρη, που θα αποφάσιζε την υποστήριξη της Αριστεράς σε μια νέα κυβέρνηση συνασπισμού, η οποία θα σχηματιζόταν ίσως μόνο από τα κόμματα της Αριστεράς (Μενσεβίκους, Εσέρους και Τρουντοβίκους). Αυτή η πρόταση εξαγοράς βρήκε υποστηρικτές στην ηγεσία αυτών των κομμάτων. Ηταν έτοιμοι να συνεχίσουν να υποστηρίζουν τον πόλεμο, τον καπιταλισμό και την περιουσία των γαιοκτημόνων για χάρη της συμμετοχής τους στην κυβέρνηση και της σύγκλησης Συντακτικής Συνέλευσης, μιας πραγματικής Βουλής δηλαδή όπου οι Εσέροι αναμενόταν να έχουν την πλειοψηφία.

Οι ιδέες αυτές, ο λεγόμενος "συμφιλιωτισμός", διαπερνάνε και την ηγεσία των μπολσεβίκων. Οι περισσότεροι πιστεύουν ότι δεν είναι κατάλληλη στιγμή για κατάληψη της εξουσίας. Ο Ζηνόβιεφ και ο Κάμενεφ υποστηρίζουν ότι ούτε λόγος δεν πρέπει να γίνεται για εξέγερση. Η νέα προσωρινή κυβέρνηση θα είναι πιο αδύναμη από την προηγούμενη και θα έχει το σοβιέτ ως διαρκές περίστροφο στον κρόταφό της. Αρα οι επαναστάτες δεν πρέπει να πάρουν την πρωτοβουλία να στραφούν εναντίον της. Ενα επιχείρημα που είχαν στη μεριά τους ήταν ότι οι αλλεπάλληλες περιπέτειες (η "άγρια" εξέγερση του Ιούλη και το πραξικόπημα του Κορνίλοφ) είχαν διδάξει την εργατική τάξη ότι είναι πολύ επικίνδυνο να κάνεις σπασμωδικές ενέργειες. Μάλιστα τα τμήματα των εργατών και των στρατιωτών που ήταν τα πλέον ανυπόμονα τον Ιούλη, στις βολιδοσκοπήσεις που έκαναν οι Μπολσεβίκοι, ήταν τώρα τα πιο συντηρητικά. Ηταν αυτοί που είχαν "κάψει τα δάχτυλά τους", όπως γράφει ο Τρότσκι. Ομως η εξέγερση είναι τέχνη, ακριβώς γιατί αυτό που έμοιαζε χτες σαν σπασμωδική ενέργεια, αύριο μπορεί να μοιάζει σαν χαμένη ευκαιρία. Πλέον μετρούσε η κάθε μέρα.

Οπως είχε γίνει και τον Απρίλη, ο Λένιν ανέλαβε την προσπάθεια να στρίψει τα πράγματα στο εσωτερικό της ηγεσίας των μπολσεβίκων. Εγραψε και δημοσίευσε κείμενα σταθμούς, όπως το "Κράτος και Επανάσταση" και το "Μπορούν οι Μπολσεβίκοι να διατηρήσουν την εξουσία". Στη διάρκεια αυτής της εσωκομματικής μάχης απείλησε ακόμη και ότι θα παραιτηθεί από την Κεντρική Επιτροπή, ερχόμενος σε σύγκρουση με την υπόλοιπη ηγεσία. Ο Λένιν από το "φρένο" που πρότεινε τον Ιούλη τώρα είχε περάσει στο "γκάζι". Οι αντίπαλοί του μπορούσαν να στρέφουν εναντίον του τα δικά του επιχειρήματα από τα γεγονότα του Ιούλη. "Γιατί να προ-

Διαδήλωση έξω από τα Χειμερινά Ανάκτορα στην Πετρούπολη τον Οκτώβρη του 1917

καλέσουμε εμείς και να μην αφήσουμε την αντεπανάσταση να προκαλέσει;", ήταν το πολιτικό τους σκεπτικό.

Το νόημα της μάχης του Λένιν δεν ήταν ότι χρειάζεται να γίνει η εξέγερση βολονταριστικά. Αλλά ότι η θέληση και η μαζική αποδοχή για μια πιθανή ανατροπή της προσωρινής κυβέρνησης ήταν πλέον πλειοψηφικό ρεύμα και χρειαζόταν οι Μπολσεβίκοι να προχωρήσουν στην πρακτική προετοιμασία για μια εξέγερση που έτσι κι αλλιώς θα ερχόταν, με σκοπό να είναι όσο το δυνατόν πιο οργανωμένη, πετυχημένη και αναίμακτη. Προετοιμασία για εξέγερση σήμαινε ότι οι Μπολσεβίκοι δεν έπρεπε με τίποτα να συμμετέχουν ούτε στη Δημοκρατική Συνδιάσκεψη ούτε στο "προ-κοινοβούλιο" που στήθηκε μετά την προσυνδιάσκεψη, αλλά να καταγγείλουν τους συμφιλιωτές.

Στο μεταξύ, οι εξελίξεις προχωρούσαν σε ένα βαθμό ανεξάρτητα από την εσωκομματική μάχη. Στις 24 Σεπτέμβρη ο Κερένσκι σχημάτισε την τρίτη -και τελευταία- κυβέρνηση συνασπισμού. Την ίδια μέρα στις δημοτικές εκλογές της Μόσχας, για πρώτη φορά οι Μπολσεβίκοι έρχονταν πρώτο κόμμα.

Στις αρχές Οκτώβρη έρχεται η πρώτη μεγάλη πρόκληση της κυβέρνησης. Απειλεί να στείλει τα πιο "απείθαρχα" τμήματα της φρουράς της Πετρούπολης στο μέτωπο. Την ίδια στιγμή κυκλοφορούν φήμες ότι η κυβέρνηση σκοπεύει να φύγει από την πρωτεύουσα από το φόβο της κατάληψης από τους Γερμανούς. Κανένα στρατιωτικό τμήμα δεν δέχεται να πάει στο μέτωπο ως "τιμωρημένο". Η κυβέρνηση Κερένσκι όσο και να γάβγιζε δεν μπορούσε να δαγκώσει, ούτε τους εξεγερμένους, ούτε τους Γερμανούς. Βάδιζε προς τέλεια απαξίωση. Στις 7 Οκτώβρη οι Μπολσεβίκοι αποχωρούν από το προ-κοινοβούλιο με επικεφαλής τον Τρότσκι που δηλώνει αποχωρώντας "Όλη η εξουσία στα σοβιέτ".

Σοβιέτ

Η φωνή του Τρότσκι δεν ήταν μια μαχητική μειοψηφική φωνή, όπως το Φλεβάρη ή τον Απρίλη. Ο Τρότσκι ήταν πρόεδρος του Σοβιέτ της Πετρούπολη από τις αρχές Σεπτέμβρη. Οι Μπολσεβίκοι έλεγχαν τα σοβιέτ της Μόσχας, του Κιέβου, του Καζάν, του Μπακού, του Νικολάγιεφ. Εκατοντάδες σοβιέτ από όλη τη χώρα ζητούσαν από την κεντρική εκτελεστική επιτροπή των σοβιέτ να πάρει την εξουσία. Είχε συμβεί μια μαζική στροφή προς την πλευρά των Μπολσεβίκων σε ολόκληρη τη χώρα.

Οι Εσέροι (S.R. Σοσιαλεπαναστάτες) είχαν σπάσει τουλάχιστον σε δύο πτέρυγες, με την αριστερά να συντάσσεται στα περισσότερα με τους μπολσεβίκους. Η κρίση στους Εσέρους ήταν απόδειξη της κορύφωσης των γεγονότων. Οι Εσέροι ήταν το μεγαλύτερο, και σε ψήφους και σε μέλη, κόμμα σε ολόκληρη τη διαδικασία της επανάστασης, και πλειοψηφικό στους αγρότες. Τώρα φαινόταν να το παίρνει ο αέρας. Η αριστερά του ήταν με τους Μπολσεβίκους και η δεξιά του με τον Κερένσκι. Αντίθετα, οι Μπολσεβίκοι έφταναν πλέον τις 300.000 μέλη, έχοντας ξεκινήσει από μια αφετηρία περίπου 10.000 το Φλεβάρη.

Στις 9 Οκτώβρη το Σοβιέτ της Πετρούπολης δημιούργησε μια στρατιωτική επαναστατική επιτροπή με επικεφαλής τον Τρότσκι. Στις 13 Οκτώβρη θα καλέσει τους φαντάρους να μην υπακούν στα επιτελεία των αξιωματικών αλλά στην επαναστατική επιτροπή. Στις 16 Οκτώβρη μια διευρυμένη συνεδρίαση της ηγεσίας των μπολσεβίκων πήρε απόφαση για προετοιμασία

και υλοποίηση της εξέγερσης.

Η τελευταία πρόκληση της κυβέρνησης θα έρθει στις 24 Οκτώβρη, όταν εξαπολύει απειλές εναντίον όλων και κλείνει τα τυπογραφεία των μπολσεβίκικων εφημερίδων. Στις 2 τα ξημερώματα, τα επαναστατικά στρατεύματα καταλαμβάνουν όλα τα δημόσια κτίρια, τα τηλεφωνεία, τα τηλεγραφεία, τον ηλεκτρισμό και μπλοκάρουν όλες τις γέφυρες. Η επανάσταση στην Πετρούπολη έγινε με "προλεταριακό τρόπο", όπως τον ονόμαζε ο Τρότσκι, δηλαδή με απόλυτη τάξη και οργανωτικότητα. Ο Τρότσκι ήταν το μυαλό πίσω από το συγκεκριμένο σχέδιο της κατάληψης της Πετρούπολης, αλλά υλοποιήθηκε από την εργατική τάξη της πόλης σαν ένα σύνολο. Η μεθοδικότητα είχε εκπλήξει τους πάντες. Ο διοικητής του στρατού μετέδιδε στους αξιωματικούς: *"Η κατάσταση στην Πετρούπολη είναι τρομερή. Δεν έχουμε διαδηλώσεις ούτε αταξίες στους δρόμους. Ομως καταλαμβάνουν μεθοδικά τα καταστήματα, τους σταθμούς, γίνονται συλλήψεις"*. Ο Κλοντ Ανέ, ένας γάλλος δημοσιογράφος έγραφε πως "Η πόλη είναι ήρεμη", οι στρατιώτες "πολύ ευγενικοί" και ότι υπήρχε μια τάξη "που είχαμε να δούμε από την αρχή της επανάστασης". Δεν αναφέρθηκε ούτε ένα θύμα. Λίγο αργότερα θα υπήρχαν μετρημένα στα δάχτυλα θύματα στην μοναδική μάχη, την κατάληψη των Χειμερινών Ανακτόρων. Η εξέγερση σε άλλες πόλεις θα είναι πιο αιματηρή, καθώς η εργατική τάξη δεν είχε την εμπειρία και την οργάνωση της Πετρούπολης, ενώ έλειπε και το στοιχείο του αιφνιδιασμού.

Το βράδυ της 25ης Οκτώβρη ξεκινούσε το 2ο πανρωσικό συνέδριο των σοβιέτ, το οποίο ενέκρινε την καταληψη της εξουσίας και σφράγισε τα πολιτικά μπλοκ της επόμενης περιόδου: από τη μια μεριά μενσεβίκοι και δεξιοί εσέροι καταγγέλλουν την ανατροπή της προσωρινής κυβέρνησης. Από την άλλη μπολσεβίκοι και αριστεροί εσέροι, στις 26 Οκτώβρη εγκρίνουν τρία ιστορικά διατάγματα: για την ειρήνη, τη γη και την ανάληψη της διακυβέρνησης από ένα συμβούλιο λαϊκών επιτρόπων. Το διάταγμα για την ειρήνη κήρυττε άμεση ειρήνη, χωρίς αποζημιώσεις και χωρίς προσαρτήσεις. Το διάταγμα για τη γη έδωσε χωρίς περιστροφές τη γη σ' αυτούς που τη δουλεύουν, κατήργησε την ιδιοκτησία των γαιοκτημόνων, δήμευσε τη γη των μοναστηριών και της εκκλησίας και έδωσε τον έλεγχο στις κοινότητες των χωρικών. Το τρίτο διάταγμα όρισε μια επαναστατική κυβέρνηση με επικεφαλής τον Λένιν.

Ο Λένιν στην ομιλία που είχε κάνει είχε χαράξει συνοπτικά το άμεσο πρόγραμμα: *"συντριβή του παλιού κρατικού μηχανισμού, να δημιουργήσουμε ένα καινούργιο σύστημα διακυβέρνησης μέσω των σοβιέτ, να πάρουμε μέτρα για τον άμεσο τερματισμό του πολέμου, στηριγμένοι πάνω στο επαναστατικό κίνημα στις άλλες χώρες, να καταργήσουμε την ιδιοκτησία των ευγενών και να κατακτήσουμε την εμπιστοσύνη των αγροτών, να εγκαθιδρύσουμε τον εργατικό έλεγχο στην παραγωγή. Η τρίτη ρώσικη επανάσταση πρέπει να οδηγήσει στη νίκη του σοσιαλισμού"*.

Κοκκινοφρουροί τις μέρες του Οκτώβρη

Στη διάρκεια της εσωκομματικής αντιπαράθεσης το Σεπτέμβρη ο Λένιν είχε αναδείξει δύο ζητήματα. Το πρώτο ήταν ότι δεν έπρεπε να γίνει κανένας συμβιβασμός με τον παλιό κρατικό μηχανισμό, αλλά να τσακιστεί τελείως.

Μαγείρισα

Το δεύτερο ήταν ότι πρέπει να υπάρχει απόλυτη εμπιστοσύνη στην εργατική τάξη στην ικανότητά της να κυβερνήσει. Ηξερε βέβαια ότι το να "κυβερνήσει κάθε μαγείρισα" ήταν ένα μεγάλο στοίχημα. Αυτό το στοίχημα όμως τα επόμενα χρόνια οδήγησε την ανθρωπότητα στις πιο ψηλές κορυφές που έχει φτάσει. Η δημοκρατία έφτασε σε κάθε πτυχή της ζωής. Από την παραγωγή την οποία πήραν στα χέρια τους οι ίδιοι οι εργάτες, μέχρι την καθημερινή ζωή στο σπίτι, τη σεξουαλικότητα και την τέχνη. Οι καταπιεσμένες εθνότητες απέκτησαν όχι μόνο τα "δημοκρατικά" δικαιώματα, του να μιλάνε τη γλώσσα τους και να διδάσκονται την κουλτούρα τους αλλά ακόμη και το δικαίωμα της απόσχισης. Τα σοβιέτ απλώθηκαν παντού και πλέον δεν ήταν μόνο όργανο μάχης αλλά διαμόρφωσης της ζωής των ανθρώπων. Μαθητές και εκπαιδευτικοί από κοινού αποφάσισαν μια διαφορετική εκπαίδευση χωρίς ανταγωνισμό, χωρίς εξετάσεις και αποκλεισμούς. Η τέχνη και η επιστήμη γνώρισαν πρωτοφανή δημιουργικότητα και απελευθέρωση.

Ομως, ολόκληρο αυτό το πείραμα ήταν ενταγμένο σε μια συνολική εκτίμηση για τη διεθνή κατάσταση. Η Ρωσία ήταν ο αδύναμος κρίκος ενός παγκόσμιου συστήματος που βυθιζόταν στην κρίση. Ο καπιταλισμός έπεσε πρώτος στην καθυστερημένη Ρωσία, αλλά ο σοσιαλισμός δε θα μπορούσε να αντέξει επ' άπειρον, αν η εργατική τάξη στη Δύση δεν έπαιρνε τη σκυτάλη από τους Μπολσεβίκους.

Ο χρόνος μετρούσε ανάποδα και τελικά η ελπίδα των επαναστατών δεν δικαιώθηκε. Το εργατικό κράτος των Μπολσεβίκων δεν κράτησε 40 μέρες σαν την Κομμούνα του 1871 αλλά μια δεκαετία. Οι επαναστάσεις έγιναν, και στη Δύση και στην Ανατολή. Υπήρξαν πολλοί "Φλεβάρηδες" αλλά δεν υπήρξαν καθόλου "Οκτώβρηδες" και αιτία ήταν ότι δεν υπήρξαν αλλού Μπολσεβίκοι. Η Ρόζα Λούξεμπουργκ προειδοποιούσε, κάπως μοιρολατρικά, γράφοντας στη γυναίκα του Καρλ Κάουτσκι, Λουίζ: *"Χαίρεσαι με τους Ρώσους; Σίγουρα, δεν θα αντέξουν μέσα σ' αυτό το καζάνι των μαγισσών. Οχι όμως γιατί κάποιες στατιστικές δείχνουν ότι η οικονομική ανάπτυξη στη Ρωσία υπήρξε καθυστερημένη, όπως επισημαίνει ο έξυπνος άντρας σου. Αλλά γιατί η σοσιαλδημοκρατία στην πολύ ανάπτυγμένη Δύση αποτελείται από άθλιους και αξιολύπητους δειλούς που θα πκάθονταν σαν ατάραχοι παρατηρητές και θα αφήσουν τους Ρώσους να αιμοραγήσουν μέχρι θανάτου"*.

Γι' αυτό ο Οκτώβρης ξεχωρίζει σαν το κορυφαίο παράδειγμα για τους επαναστάτες μέχρι σήμερα. Γιατί υπήρξε ένα κόμμα που είχε ριζώσει μέσα στην εργατική τάξη, αποφασισμένο να ανατρέψει τον καπιταλισμό, τόλμησε και τα κατάφερε.

Ο Στάλιν και ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος

Η ΕΣΣΔ σήκωσε το μεγαλύτερο βάρος των ανθρώπινων απωλειών στον πόλεμο κατά των Ναζί. Ο Πάνος Γκαργκάνας αναλύει το ρόλο του Στάλιν και τον χαρακτήρα της πολεμικής μηχανής που οικοδόμησε

Η επέτειος για τα 90 χρόνια της Οκτωβριανής Επανάστασης στη Ρωσία του 1917 προκάλεσε πολλά δημοσιεύματα στον Τύπο, όχι μόνο της Αριστεράς αλλά ευρύτερα. Τα πιο πολλά δεν απέφυγαν τον πειρασμό να αναφερθούν περισσότερο στο σταλινικό καθεστώς που ακολούθησε, παρά στην ίδια την επανάσταση. Οι πρωταγωνιστές του 1917, η εισβολή των εργατών στο προσκήνιο της ιστορίας, η γιγάντια απελευθερωτική έκρηξη της επανάστασης έμεινε λίγο πολύ στο σκοτάδι και η έμφαση δόθηκε στην παλιά γνωστή εξίσωση: ο Λένιν οδήγησε στον Στάλιν.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα το ένθετο της Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας στις 4/11 και το άρθρο του Θανάση Γιαλκέτση όπου οι Μπολσεβίκοι θάβονται μετά πολλών επαίνων:

«Ο Λένιν και οι Μπολσεβίκοι πίστευαν ειλικρινά σ' έναν νέο κόσμο, που τον οραματίζονταν απείρως καλύτερο απο τον παλαιό κόσμο που είχαν γκρεμίσει στη Ρωσία...Ωστόσο, η επαναστατική πρωτοπορία δεν είχε καμία διάθεση να περιμένει ώστε η νέα κοινωνία να γεννηθεί απο την αντιπαράθεση διαφορετικών ιδεών και απο τη συναίνεση που κατακτείται μέσω της δημοκρατίας και τον πλουραλισμό...Ο σκοπός της ριζικής απελευθέρωσης της ανθρωπότητας ήταν γι' αυτούς τόσο σημαντικός, ώστε μπορούσε να δικαιολογήσει ακόμα και τα πιο βίαια μέσα.

Όσοι δικαιολογούν πλήρως τον Λένιν και τον Τρότσκι, ερμηνεύοντας τον αυταρχικό εκφυλισμό της επανάστασης σαν προϊόν των έκτακτων καταστάσεων και των δυσμενών ιστορικών συνθηκών παραγνωρίζουν ένα θεμελιώδες στοιχείο. Παραγνωρίζουν το γεγονός οτι η ιδεολογία και η στρατηγική των Μπολσεβίκων βασίζονταν σε μια μονολιθική - και επομένως εγγενώς αυταρχική - αντίληψη της επαναστατικής διαδικασίας. Ακριβώς επειδή ούτε στιγμή δεν αμφέβαλλαν - και αντιθέτως μάλιστα ήταν απολύτως βέβαιοι- ότι εκπροσωπούσαν την πολιτική δύναμη που κατέχει την μόνη ορθή θεωρία και τη γνώση των νόμων της ιστορίας, θεωρούσαν αποστολή τους να διατηρήσουν την εξουσία με κάθε τίμημα και ενάντια σε κάθε αντιξοότητα».

Η επανάσταση, λοιπόν, θα ήταν μια υπέροχη «διαδικασία» αρκεί να μην υπήρχαν αυτοί οι αδιάλλακτοι επαναστάτες που με κάποιο περίεργο τρόπο επιβάλλουν το μονοπώλιο της «ορθής θεωρίας» και την οδηγούν στον αυταρχισμό.

Θα μπορούσε κανείς να θεωρήσει αρκετά διασκεδαστική αυτή την άποψη για επαναστάσεις που γίνονται χωρίς επαναστάτες, για επαναστάτες που διεκδικούν την ηγεσία των εξεγερμένων έχοντας σαν πρότυπο τον ... Αμλετ και όχι τους Γιακωβίνους, καθώς επίσης για τη βία που γεννιέται μεταφυσικά απο το μυαλό του Λένιν και όχι απο τις βίαιες επεμβάσεις της Λευκής Τρομοκρατίας, των ιμπεριαλιστικών στρατευμάτων και του οικονομικού αποκλεισμού.

Ωστόσο, το ζήτημα είναι πολύ σοβαρό για να το προσπεράσουμε με ένα γέλιο. Η αντίληψη οτι ο φορέας του αυταρχισμού είναι... οι επαναστάτες έχει πολύ βαθιές ρίζες. Οι αφετηρίες της βρίσκονται στην εποχή της Γαλλικής Επανάστασης του 1789. Η βρετανική άρχουσα τάξη ήταν αυτή που χάρισε στην ανθρωπότητα την καρικατούρα του αιμοσταγούς Γιακωβίνου, σαν εργαλείο για την κατασυκοφάντηση των επαναστάσεων της σύγχρονης εποχής. Απο τότε αυτό το μοτίβο επανέρχεται μονότονα και σημάδεψε σχεδόν όλα τα 90 χρόνια που πέρασαν απο τη Ρώσικη Επανάσταση του 1917.

Ανατροπή

Αυτή η αφόρητη ιδεολογική πίεση λειτουργεί σαν ένα τεράστιο εμπόδιο για όσους θέλουν να μελετήσουν τις πραγματικές αιτίες του σταλινισμού. Η «εύκολη» ερμηνεία, οτι δηλαδή ο εκφυλισμός της επανάστασης στο αντίθετό της, η μετατροπή του ονείρου σε εφιάλτη ενυπήρχε στη σκέψη του Λένιν που κληροδότησε έτοιμους αυταρχικούς μηχανισμούς στον Στάλιν, ξεπηδάει σχεδόν απο κάθε σελίδα της σχετικής αρθρογραφίας. Χρειάζεται επιμονή για να «σκάψει» κανείς κάτω απ' αυτή την επιφάνεια και να αναδείξει τις ανατροπές μέσα απο τις οποίες η εργατική εξουσία καταστράφηκε και στη θέση της επιβλήθηκε η εξουσία της γραφειοκρατικής άρχουσας τάξης του ρώσικου κρατικού καπιταλισμού στη δεκαετία του '30.

Δεν θα επαναλάβουμε εδώ την ανάλυση του Τόνι Κλιφ γι' αυτή την ανατροπή. Ευτυχώς υπάρχει και στα ελληνικά στο κλασσικό βιβλίο του για τον Κρατικό Καπιταλισμό στη Ρωσία. Όταν έγραφε αυτή την ανάλυση πριν 60 χρόνια, έμοιαζε φωνή βοώντος εν τη ερήμω. Η ΕΣΣΔ μόλις είχε βγει απο τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στο στρατόπεδο των νικητών και σχεδόν κανένας μέσα στην Αριστερά δεν αμφισβητούσε το σοσιαλιστικό χαρακτήρα της. Χρειαζόταν πραγματικό θάρρος και τεράστια εμπιστοσύνη στον επαναστατικό μαρξισμό για να μπορείς το 1948 να λες οτι η επανάσταση στη Ρωσία είχε χαθεί και οτι το καθεστώς που την είχε διαδεχθεί θα έμπαινε σε κρίση- 40 χρόνια πριν απο το 1989.

Μια μικρή αίσθηση των δυσκολιών εκείνης της εποχής μπορούμε να πάρουμε απο το γεγονός ότι ακόμα και σήμερα ο ρόλος του Στάλιν στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο παραμένει αντικείμενο θαυμασμού. Ακόμα και αριστεροί διανοούμενοι που σήμερα αποδέχονται ότι στη δεκαετία του '30 ανατράπηκε το έργο της Οκτωβριανής Επανάστασης, ταλαντεύονται όταν φτάνουν στα χρόνια του πολέμου. Γράφει, παραδείγματος χάρη, ο Άγγελος Ελεφαντής στα Ενθέματα της Αυγής στις 4/11:

«Το συμπέρασμα αρκετά καθαρό: Το κράτος παρόλο που έχει γεννήτορα την Επανάσταση δεν είναι συνέχεια της Επανάστασης. Και παρά ταύτα κράτος, κόμμα και μάζες συνέπεσαν στην ίδια γιγαντιαία προσπάθεια: στην αντιφασιστική νίκη κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Για την μετά το Β'Π.Π περίοδο θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι το κράτος του σταλινισμού και του «υπαρκτού σοσιαλισμού» είναι κράτος μιας αντεπανάστασης γι' αυτό και ο αντιλαϊκός, αυταρχικός, συντηρητικός

Αύγουστος 1939 η υπογραφή του Συμφώνου Ρίμπεντροπ-Μολότοφ

του χαρακτήρας, οι ιμπεριαλιστικές -σοβινιστικές του εκφράσεις, η πολιτική υπερδύναμη, η τρομοκρατία».

Αυτά τα αντιδραστικά χαρακτηριστικά υπήρχαν στο κράτος του Στάλιν και στην περίοδο του πολέμου. Όπως αντιλαμβανόμαστε ότι οι ΗΠΑ του Ρούσβελτ και η Αγγλία του Τσόρτσιλ δεν ήταν «αντιφασιστικές» δυνάμεις επειδή πολέμησαν τη Γερμανία του Χίτλερ, το ίδιο μπορούμε να δούμε για την ΕΣΣΔ του Στάλιν. Αυτή η αλήθεια κρύβεται πίσω απο μια σειρά μύθους.

Ένας πρώτος μύθος είναι ότι ο Στάλιν κέρδισε χρόνο και προετοίμασε την ΕΣΣΔ για τον επερχόμενο πόλεμο, ήδη από την δεκαετία του '30.

Η αλήθεια είναι ότι η πολιτική του Στάλιν στα χρόνια πριν από τον πόλεμο σημαδεύτηκε από μια σειρά απότομες στροφές που κάθε άλλο παρά προετοίμασαν το διεθνές εργατικό κίνημα να αντιμετωπίσει το φασιστικό πόλεμο.

Αρχικά, στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '30, επικράτησε η γραμμή της λεγόμενης Τρίτης Περιόδου που εξίσωνε τους φασίστες με τους «σοσιαλφασίστες» και έπαιξε αρνητικό ρόλο στην δυνατότητα της γερμανικής εργατικής τάξης να ανακόψει την άνοδο των Ναζί στην εξουσία. Η λογική του «Μετά τον Χίτλερ, εμείς» αποδείχθηκε καταστροφική για το Γερμανικό Κ.Κ. Η επεξεργασία αυτής της γραμμής είχε τις βάσεις της στη Μόσχα και στις ανάγκες του Στάλιν να εμφανίζει αριστερό πρόσωπο καθώς ξεκινούσε τα πρώτα βήματα βίαιης εκβιομηχάνισης της Ρωσίας πάνω στις πλάτες των εργατών και των αγροτών.

Ο «αριστερισμός» εκείνης της περιόδου εγκαταλείφθηκε μετά το 1934, αλλά αυτό που τον αντικατέστησε ήταν η στροφή στο άλλο άκρο. Ενώ μέχρι τότε τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα θεωρούνταν σοσιαλφασιστικά, ξαφνικά αναγορεύτηκαν σε αξιόπιστους κυβερνητικούς εταίρους στη Γαλλία και στην Ισπανία σε συμμαχία μαζί με «προοδευτικές» μερίδες της αστικής τάξης. Αυτή η δεξιά στροφή χαράμισε το κίνημα των καταλήψεων στη Γαλλία του '36 και την αντιφασιστική επανάσταση στην Ισπανία. Τα κινήματα εκείνα, που ήταν η καλύτερη προετοιμασία ενάντια στο φασισμό και τον πόλεμο, θυσιάστηκαν στο βωμό της εξωτερικής πολιτικής του Στάλιν που αναζητούσε συνεργασία με τη Βρετανία και τη Γαλλία.

Όταν οι κυβερνήσεις των δύο αυτών «δημοκρατικών δυνάμεων» διάλεξαν το συμβιβασμό με τον Χίτλερ μέσα από τις Συμφωνίες του Μόναχου, η εξωτερική πολιτική του Στάλιν εξαναγκάστηκε σε άλλη μια απότομη στροφή, τη χειρότερη απ' όλες. Το Σύμφωνο Μολότοφ - Ρίμπεντροπ, που υπογράφτηκε στη Μόσχα τον Αύγουστο του 1939 ανάμεσα στους υπουργούς Εξωτερικών της ΕΣΣΔ και της ναζιστικής Γερμανίας, ήταν κεραυνός στο κεφάλι όλων των αριστερών σε όλο τον κόσμο λίγο πριν ξεσπάσει ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος. Χειρότερη ιδεολογική προετοιμασία για τα Κ.Κ δύσκολα μπορεί να φανταστεί κανένας. Όσο για την αποτροπή του πολέμου, μέσα στους 17 μήνες που κράτησε το Σύμφωνο, η ΕΣΣΔ προμήθευσε τη Γερμανία με 865.000 τόνους πετρέλαιο, 648.000 τόνους ξυλεία, 14.000 τόνους χαλκού και 1,5 εκατομμύριο τόνους σιτηρά. Η πολεμική μηχανή των Ναζί ετοιμαζόταν να εισβάλει στην ΕΣΣΔ με υλικά που προμήθευσε το Σύμφωνο του Στάλιν.

Οι λαοί της ΕΣΣΔ πλήρωσαν πολύ ακριβά αυτή την «προετοιμασία» του Στάλιν. Οι πρώτοι μήνες της «Επιχείρησης Μπαρμπαρόσα», της ναζιστικής εισβολής τον Ιούνη του 1941, σημαδεύτηκαν απο τραγικές ήττες και τρομακτικές ανθρώπινες απώλειες. Μέχρι τον Δεκέμβρη του 1941 οι νεκροί του σοβιετικού στρατού είχαν φτάσει τους 2.663.000 και οι αιχμάλωτοι τους 3.350.000. Η αναλογία με τις απώλειες των γερμανικών στρατευμάτων ήταν 20 προς 1!

Αυτό δεν ήταν αποτέλεσμα της «ρώσικης υπανάπτυξης». Ήταν αποτέλεσμα αιφνιδιασμού. Όπως γράφει ο ιστορικός Ρίτσαρντ Οβερι στο βιβλίο του «Ο Πόλεμος της Ρωσίας»:

«Τόσο πολύ επέμενε ο Στάλιν οτι η Γερμανία δεν θα επιτεθόταν εκείνο το καλοκαίρι, ώστε ακόμα και οι στοιχειώδεις προφυλάξεις είχαν παραμεληθεί: Τα μαχητικά αεροπλάνα ήταν τοποθετημένα στη σειρά, χωρίς καμουφλάζ έτοιμα να γίνουν στόχος στα αεροδρόμια. Τουλάχιστον 1200 καταστράφηκαν σε 66 βάσεις μέσα στις πρώτες ώρες της επίθεσης, τα πιο πολλά στο έδαφος. Πολλές μονάδες της πρώτης γραμμής δεν διέθεταν πυρομαχικά. Η ταχύτητα της Γερμανικής επίθεσης αιφνιδίασε τον Σοβιετικό ανεφοδιασμό. 200 απο τα 340 κέντρα ανεφοδιασμού έπεσαν στα χέρια των Γερμανών τον πρώτο μήνα».

Η απροθυμία του Στάλιν να παραδεχθεί

Κουρσκ Ιούλης 1943, η μεγαλύτερη μάχη τεθωρακισμένων στην ιστορία

θεωριόταν σε «καθυστέρηση». Το 1940 καθιερώθηκε οτι η «καθυστέ - ρηση» τιμωρείται με επιβολή «διορ - θωτικής» εργασίας και μείωση μισθού 25%. Υπολογίζεται οτι ανάμεσα στο 1940 και το 1952 περίπου 10,9 εκατομμύρια εργάτες τιμωρήθηκαν με «διορθωτική» εργασία (στοιχεία απο το βιβλίο του Mike Haynes «Russia, Class and Power 1917-2000».

Με τέτοιους «σοσιαλιστικούς» τρόπους συντελέστηκε το οικονομικό θαύμα που οδήγησε την ΕΣΣΔ να ξεπεράσει τη Γερμανία σε παραγωγή τανκς και αεροπλάνων. Το 1943 η σοβιετική βιομηχανία παρή - γαγε 24.000 τανκς έναντι 17.000 της Γερμανίας (στοιχεία απο το βιβλίο του R.Overy).

Στην ιστοριογραφία στη Δύση, η πιο συνηθισμένη ερμηνεία για την ήττα των Ναζί στο Ανατολικό Μέτωπο, είναι η εξάντληση τους στις αχανείς εκτάσεις της Ρωσίας. Μοιάζει σαν λογική εξήγηση, αφού όλοι οι εισβολείς πάντοτε είχαν την ίδια τύχη. Λες και ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος ήταν το ίδιο με τους πολέμους την εποχή του Ναπολέοντα και του Κουτούζοφ.

Στο άλλο άκρο στέκονται οι ερμηνείες της Αριστεράς που αποδίδουν τις νίκες της ΕΣΣΔ στον ηρωισμό των λαών της. Είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι οι πληθυσμοί που βρέθηκαν κάτω απο την Ναζιστική κατοχή πάλεψαν ηρωικά και μαρτύρησαν περισσότερο απο όλους τους άλλους κατεχόμενους λαούς της Ευρώπης. Αυτό το αποδεικνύουν πέρα απο κάθε αμφισβήτηση τα εκατομμύρια των νεκρών του άμαχου πληθυσμού. Δίπλα στους 8.668.400 νεκρούς του σοβιετικού στρα - τού προστέθηκαν 17 έως 24 εκατομμύρια νεκροί απο τις θηριωδίες των Ναζί.

Όμως τα ναζιστικά στρατεύματα κατοχής δεν ηττήθηκαν ούτε «απο το κρύο και τη λάσπη της Ρωσικής στέπας» ούτε από τις δυνάμεις της αντίστασης στην κατεχό - μενη Λευκορωσία, Ουκρανία, Βαλτικές χώρες κτλ. Ηττήθηκαν απο τον στρατό του Στάλιν στον πιο βιομηχανικό πόλεμο της ιστορίας.

Αν κοιτάξει κανένας συγκεκριμένα τις μάχες που έκριναν την έκβαση του πολέμου, τότε μπορεί να δει αυτή την αλήθεια χειροπιαστά. Ο πιο πολύς κόσμος έχει ακούσει για την μάχη του Στάλινγκραντ, αλλά η κρίσιμη μάχη που άλλαξε την πορεία του πολέμου και έδειξε για πρώτη φορά την ανωτερότητα της σοβιετικής πολεμικής μηχανής, ήταν η μάχη του Κούρσκ.

Εκεί, τον Ιούλη του 1943, οι στρατηγοί Ζούκοφ, Ροκοσόβσκι και Κόνεφ, επικεφαλείς 1.336.000 αντρών με 3.444 τανκς, 2.900 αεροπλάνα και 19.000 πυροβόλα,

οτι το Σύμφωνο με τον Χίτλερ είχε καταρρεύσει έφτασε μέχρι το σημείο να δώσει εντολή να εκτελεστεί ένας γερμανός φαντάρος που λιποτάκτησε στις 21 Ιούνη 1941, την παραμονή της εισβολής, και πέρασε τα σύνορα για να ειδοποιήσει. Ο Στάλιν τον θεώρησε προβοκάτορα!

Όλα αυτά δεν σημαίνουν οτι ο Στάλιν ήταν ηλίθιος ή παρανοϊκός. Σε στιγμές ειλικρίνειας, μακριά απο τις σκοπιμότητες της ψυχροπολεμικής προπαγάνδας, δυτικοί παράγοντες έχουν μιλήσει με τα καλύτερα λόγια γι' αυτόν. Ο Αβερελ Χάριμαν, διάσημος αμερικανός διπλωμάτης τον περιέγραψε ως εξής: *«Εξαιρετικά ευφυής, με εντυπωσιακή παρακολούθηση και της παραμικρής λεπτομέρειας, μετρημένος... καλύτερα ενημερωμένος από τον Ρούσβελτ, πιο ρεαλιστής από τον Τσόρτσιλ... ο πιο αποτελεσματικός απο τους ηγέτες του πολέμου»*.

Αν το μέτρο σύγκρισης είναι ένας Βρετανός πρωθυπουργός ή ένας Αμερικανός Πρόεδρος, ο Στάλιν μπορεί άνετα να θεωρηθεί ανώτερος σε ηγετικά προσόντα. Αλλά από αυτό το σημείο μέχρι τους μύθους της προσωπολατρίας που τον τοποθετούσαν στο βάθρο ενός κομμουνι - στή ηγέτη που συσπείρωσε τους εργάτες της Ρωσίας και τους οδήγησε στη νίκη, υπάρχει τεράστια απόσταση. Οι μέθοδοι του Στάλιν δεν ήταν κομμουνιστικές, ήταν αντίστοιχες με τους τρόπους που χρησι - μοποιούσαν οι καπιταλιστές σύμμαχοί του στην πολεμική προσπάθεια των χωρών τους. Η πολεμική κινητοποίηση στην ΕΣΣΔ ήταν η επιβεβαίωση ότι αυτό που έχτισε ο Στάλιν ήταν κρατικός καπιταλισμός, όχι σοσιαλισμός.

Στην διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου στις ΗΠΑ, ο γιαπωνέζικος πληθυσμός θεωρήθηκε εσωτερικός εχθρός και οδη - γήθηκε σε στρατόπεδα συγκέντρωσης. Πόσο διαφορετική ήταν αυτή η μεταχείριση από την αντιμετώπιση του Στάλιν που εκτόπισε ολόκληρους πληθυσμούς π.χ. τους «Γερμανούς» του Βόλγα, τους Τατάρους της Κριμαίας, τους Τσετσένους στη διάρκεια του πολέμου;

Αν οι εθνικά διαφορετικοί πληθυσμοί θεωρήθηκαν «ύποπτοι», οι ρώσικοι πληθυ - σμοί κινητοποιήθηκαν με μεθόδους κάθε άλλο παρά προλεταριακές.

Οι Μπολσεβίκοι ποτέ δεν είχαν μια πολιτική βίαιης επιβολής αθεϊστικών αντιλήψεων. Ο Στάλιν ήταν αυτός που ξεκίνησε μια τέτοια εκστρατεία στα τέλη της δεκαετίας του '20, σε μια προσπάθεια να εμφανίσει μια «πολιτιστική επανάσταση» σαν αριστερή κάλυψη για την πολιτική της βίαιης εκβιομηχάνισης που τότε πρωτοξεκινούσε. Το 1942 ο Στάλιν πέρασε στο άλλο άκρο: αποκατέστησε τη Ρώσικη Ορθόδοξη Εκκλησία και ο Πατριάρχης Σέργιος καλούσε το «ποίμνιο» του να συμμετέχει στον «μεγάλο πατριωτικό πόλεμο».

Το καθεστώς, βέβαια, δεν περιορίστηκε σε χριστιανικές προτροπές. Δεν είχε καμία εμπιστοσύνη οτι οι εργάτες θα ανταποκρί - νονταν γι' αυτό το λόγο στην τεράστια οικονομική προσπάθεια που απαιτούσε ο πόλεμος. Η καταστολή στα εργοστάσια είχε ξεκινήσει απο τα πρώτα βήματα του σταλινισμού.

Το 1929 αποκαταστάθηκε το «διευθυ - ντικό δικαίωμα» της απόλυσης χωρίς συνεννόηση με την εργοστασιακή επιτρο - πή. Το 1930 καταργήθηκε το επίδομα ανεργίας. Το 1932 η αδικαιολόγητη απου - σία απο την εργασία για μια μέρα αναγο - ρεύτηκε σε παράπτωμα που τιμωρείται με απόλυση και την ίδια χρονιά καθιερώθηκε το εσωτερικό διαβατήριο. Το 1939 καθιε - ρώθηκε οτι όποιος αργούσε 20 λεπτά

τσάκισαν τη ναζιστική στρατιά που με 900.000 άντρες, 2.700 τανκς, 2000 αεροπλάνα και 10.000 πυροβόλα, απειλούσε να σπάσει τη σοβιετική γραμμή άμυνας και να προχωρήσει προς τη Μόσχα. Ήταν η μεγαλύτερη μάχη της ιστορίας. Στις 12 Ιούλη 1943 σε ένα πεδίο περίπου 4Χ4 χιλιόμετρα αναμετρήθηκαν πάνω από χίλια τανκς, 850 σοβιετικά με 650 γερμανικά.

Έμοιαζε με σύγκρουση σιδερόφρακτων λεγεώνων, σώμα με σώμα - μόνο που δεν υπήρχαν δόρατα και σπαθιά αλλά μηχανές με μεγαλύτερη ή μικρότερη θωράκιση και πυροβόλα με μεγαλύτερη ή μικρότερη διατρητικότητα. Η μεγαλύτερη ευελιξία των ρωσικών Τ-34 κέρδισε το πλεονέκτημα. Η ναζιστική στρατιά αναγκάστηκε σε υποχώρηση. Στις 28 Αυγούστου η σοβιετική αντεπίθεση είχε ανακαταλάβει το Χάρκοβο. Ήταν η αρχή της αντιστροφής που θα έφερνε τον σοβιετικό στρατό νικητή στο Βερολίνο το Μάη του 1945.

Στάλιν, Ρούσβελτ και Τσόρτσιλ στην Γιάλτα

Πώς χτίστηκε η βαριά πολεμική βιομηχανία που έδωσε αυτή τη νίκη στον Στάλιν; Ακόμα και ερευνητές που παραδέχονται σήμερα πια ότι τα πεντάχρονα πλάνα της δεκαετίας του '30 ήταν μια ταχύρυθμη συσσώρευση πάνω στις πλάτες των εργατών και των αγροτών, ταλαντεύονται όταν φτάνουν στην περίοδο του πολέμου. Στέκονται με θαυμασμό στην μεταφορά ολόκληρων εργοστασίων προς τα ανατολικά στην αρχή του πολέμου, καθώς ο Στάλιν υποχωρούσε αιφνιδιασμένος απο τη ναζιστική επίθεση.

Ήταν μια γιγάντια επιχείρηση, αλλά δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως επιχείρημα που τάχα αποδεικνύει το «σοσιαλιστικό χαρακτήρα» της σοβιετικής οικονομίας εκείνη την εποχή. Σε όλες τις εμπόλεμες χώρες υπήρξε τεράστιας κλίμακας κρατικός παρεμβατισμός για την μεταφορά πόρων προς την πολεμική βιομηχανία.

Όσο για την εμπιστοσύνη που είχε το καθεστώς στους εργάτες και τους αγρότες που σήκωσαν το βάρος εκείνης της προσπάθειας, η δράση της NKVD είναι ο καλύτερος μάρτυρας που διαψεύδει τους ισχυρισμούς περί «σοσιαλισμού». Μέσα στην διάρκεια του πολέμου 2,4 εκατομμύρια άνθρωποι οδηγήθηκαν σε Γκούλαγκ, 1,9 εκατομμύρια αφέθηκαν ελεύθεροι, 621.000 πέθαναν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης. Είναι βέβαιο οτι όλοι αυτοί δεν ήταν ούτε «κατάσκοποι» ούτε «σαμποτέρ». Οι πιο πολλοί ήταν αγρότες που δεν είχαν καταφέρει να ανταποκριθούν στις νόρμες ή εργάτες που εμφάνισαν κρούσματα απειθαρχίας. Λίγοι ήταν πολιτικοί αντιφρονούντες. Το 1942 η NKVD πήρε εντολή να εκτελέσει όσους κρατούμενους θεωρήθηκαν ύποπτοι ως Τροτσκιστές.

Αυτός ο τεράστιος κατασταλτικός μηχανισμός χρησιμοποιήθηκε για να επιβάλει την πειθαρχία και στο στρατό. Ο στρατός του Στάλιν δεν ήταν ο Κόκκινος Στρατός του Τρότσκι. Οι επαναστατικοί θεσμοί του 1919-20 είχαν καταργηθεί και είχε επανέλθει η παραδοσιακή αυστηρή ιεραρχία των αξιωματικών. Ακόμα και σε «λεπτομέρειες» (στολή, διακριτικά, χαιρετισμός κτλ) είχε ολοκληρωθεί η αντεπανάσταση στην δεκαετία του '30 (διαβάστε σχετικά στο βιβλίο του Κλιφ «Κρατικός Καπιταλισμός στη Ρωσία» το κεφάλαιο «Κράτος και Κόμμα στην Σταλινική Ρωσία» την ενότητα «Ο ρώσικος στρατός»).

Αυτό το Σώμα των Αξιωματικών που είχε αποκτήσει ξεχωριστά προνόμια και ισχύ, ήταν κολώνα της κυρίαρχης τάξης του κρατικού καπιταλισμού, αλλά δεν ήταν ο κυρίαρχος κλάδος της νομενκλατούρας. Ο Στάλιν φρόντισε με κύματα εκκαθαρίσεων να επιβάλει την πρωτοκαθεδρία της κομματικής γραφειοκρατίας. Η τρομοκρατία της NKVD ξεκινούσε απο το επίπεδο των στρατηγών και απλωνόταν σε όλες τις βαθμίδες της στρατιωτικής ιεραρχίας.

Τον Ιούνη του 1937 ο θρυλικός Τουχατσέφσκι κατηγορήθηκε οτι ετοίμαζε πραξικόπημα σε συνεργασία με τους Γερμανούς! Εκτελέστηκε μαζί με άλλους επτά αξιωματικούς αφού «ομολόγησαν» ύστερα απο σκληρά βασανιστήρια. Ήταν η αρχή ενός κύματος συλλήψεων που απλώθηκε και επέβαλε τον τρόμο. Ένας απο τους στρατοδίκες που καταδίκασαν τον Τουχατσέφσκι, ο στρατάρχης Μπλιούκχερ οδηγήθηκε κι αυτός στις φυλακές, όπου δολοφονήθηκε γιατί αρνιόταν να «ομολογήσει» παρά τα θηριώδη βασανιστήρια. Σκοτώθηκε στις 9 Νοέμβρη 1938 σε συμπλοκή με τον βασανιστή του! Συνολικά, έγιναν 9.500 συλλήψεις αξιωματικών απο την NKVD το 1937-38.

Ένας τέτοιος στρατός είναι δύσκολο να χαρακτηριστεί «σοσιαλιστικός» ή έστω λαϊκός -απελευθερωτικός. Στις χώρες έξω απο την ΕΣΣΔ όπου μπήκαν τα στρατεύματα του Στάλιν με τις νίκες τους στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο κάθε άλλο παρά απελευθερωτικά λειτούργησαν. Πολωνοί, Τσέχοι, Ούγγροι βρέθηκαν σε καθεστώτα που δεν είχαν καμία σχέση με τις ελπίδες και τις προσδοκίες της αντιφασιστικής αντίστασης. Στην ίδια την Γερμανία, όπου ο πληθυσμός είχε ζήσει 12 χρόνια ναζιστικής δικτατορίας, η είσοδος του σοβιετικού στρατού στο Βερολίνο δεν είχε καμία διαφορά απο τη συμπεριφορά των Βρετανικών ή Αμερικάνικων στρατευμάτων.

Ο Αλεξάντερ Σολζενίτσεν υπηρετούσε σαν αξιωματικός του Σοβιετικού Πυροβολικού το 1945 στην Ανατολική Πρωσία και περιγράφει την αντιμετώπιση των συναδέλφων του:

«Ολοι μας ξέραμε πολύ καλά οτι αν οι νέες κοπέλες ήταν Γερμανίδες μπορούσαν να βιαστούν και να εκτελεστούν....Αν ήταν Πολωνέζες ή εκτοπισμένες Ρωσίδες, τότε μπορούσαν να κυνηγηθούν γυμνές και να φάνε ξυλιές στα μαλακά».

Όταν ο Γιουγκοσλάβος υπαρχηγός του Τίτο, ο Μίλοβαν Τζίλας, μίλησε στον Στάλιν για τους βιασμούς απο τα σοβιετικά στρατεύματα πήρε την απάντηση οτι:

«Είναι τόσο τρομερό να γλεντήσει ένας άντρας με μια γυναίκα ύστερα απο τόσες κακουχίες;».

Ο Στάλιν ήταν ο ηγέτης της αντεπανάστασης που γιγάντωσε τον κρατικό καπιταλισμό πάνω στα ερείπια της εργατικής εξουσίας του Οκτώβρη 1917. Ήταν ο πρωταγωνιστής αυτής της αντεπανάστασης στην ίδια την Ρωσία, στις χώρες της ΕΣΣΔ και στις χώρες του Συμφώνου της Βαρσοβίας, σε όλα τα μήκη και τα πλάτη, σε όλες τις πτυχές της κοινωνίας. Τα πολεμικά παράσημα του δεν μπορούν να κρύψουν τίποτα απ' όλα αυτά.

Τόνι Νέγκρι
Απαντήσεις που μας γυρίζουν πίσω

Τα βιβλία του Τόνι Νέγκρι υπόσχονται να φέρουν την ανάλυση του καπιταλισμού στον 21ο αιώνα. Αλλά, υποστηρίζει ο Λέανδρος Μόλαρης, πισωγυρίζουν αντί να βελτιώσουν τις ιδέες του κινήματος

Για να μπορούμε να παλέψουμε αποτελεσματικά ενάντια στις επιθέσεις της άρχουσας τάξης, τον πόλεμο, τη φτώχεια την περιβαλλοντική καταστροφή χρειαζόμαστε μια συνεκτική ανάλυση της κοινωνίας. Όμως, για πολλούς αγωνιστές μέσα στο κίνημα η «κλασική» ανάλυση του Μαρξ για τον καπιταλισμό είτε ήταν πάντοτε προβληματική, είτε έχει αχρηστευθεί από τις εξελίξεις στο σύστημα. Οι αναλύσεις του Τόνι Νέγκρι υποτίθεται ότι εντοπίζουν αυτές τις αλλαγές.

Ο Τόνι Νέγκρι είχε παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στις δεκαετίες του '60 και του '70 σε αυτό που ονομάστηκε «ιταλικός εργατισμός» και «αυτονομία» στην Ιταλία. Δεν ήταν ο μοναδικός θεωρητικός εκφραστής αυτών των ρευμάτων και ούτε ο αδιαμφισβήτητος. Όμως οι αναλύσεις του έθεταν τις «κοινές παραδοχές» αυτών των χώρων.

Σε μεγάλο βαθμό αυτό γίνεται και σήμερα. Ιδιαίτερα δυο βιβλία που έγραψε μαζί με τον Μ. Χαρντ «Αυτοκρατορία» (2000) και «Πλήθος» (2004) κωδικοποιούν πολλές από τις απόψεις που επηρεάζουν ένα μεγάλο τμήμα του κινήματος. Κινήσεις και συλλογικότητες που δραστηριοποιήθηκαν στο κίνημα κατά της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης, στο αντιπολεμικό κίνημα σε μια σειρά μάχες που έχουν δοθεί και δίνονται στην Ευρώπη και αλλού. Γι αυτό το κομμάτι του κινήματος, με τον γενικό ορισμό «Αυτονομία», ιδέες σαν του Νέγκρι αποτελούν την εναλλακτική λύση απέναντι στα ιεραρχικά και γραφειοκρατικά μοντέλα οργάνωσης μιας παλιάς αριστεράς που έχει αποτύχει.

«Αυτοκρατορία»

Ο Νέγκρι ισχυρίζεται ότι το σημερινό σύστημα έχει γίνει αγνώριστο όχι μόνο από την εποχή του Μαρξ αλλά και από τον καπιταλισμό των τελευταίων δεκαετιών του 20ου αιώνα.

Η «Αυτοκρατορία» είναι η μορφή που έχει πάρει το σύστημα σήμερα. Ένας «λείος χώρος» όπου η δύναμη των κρατών τείνει να εξαφανιστεί. Δεν υπάρχει ιμπεριαλισμός. Υπάρχουν βέβαια κράτη ισχυρά, αλλά δεν είναι τίποτα περισσότερο από έναν διαχειριστή του «λείου χώρου» δίπλα σε άλλους, τις υπερεθνικές εταιρείες, τους διεθνείς οργανισμούς ακόμα και τις μη-κυβερνητικές οργανώσεις.

Από πολλές πλευρές οι θεωρίες του Νέγκρι θυμίζουν τις απόψεις των πιο ακραίων υποστηρικτών της «παγκοσμιοποίησης»: ζούμε σε μια πλήρως παγκοσμιοποιημένη οικονομία όπου το κεφάλαιο μεταφέρεται από την μια άκρη του πλανήτη στην άλλη με «το πάτημα ενός κουμπιού», και όπου τα κράτη και οι ανταγωνισμοί τους ανήκουν στο παρελθόν.

Αυτό που κάνει εντύπωση είναι ο κομπογιαννίτικος τρόπος με τον οποίον ο Νέγκρι και ο Χαρντ ξεγράφουν τον ιμπεριαλισμό στήνοντας μια καρικατούρα του. Για παράδειγμα, στην «Αυτοκρατορία» ταυτίζουν τον ιμπεριαλισμό με την αποικιοκρατία. Ζούμε σε μια «μετα-αποικιοκρατική και μετα-ιμπεριαλιστική» εποχή είναι το συμπέρασμά τους.

Και σε ένα άλλο κείμενο υποστηρίζουν ότι *«Ο ιμπεριαλισμός ήταν στην πραγματικότητα η επέκταση της κυριαρχίας των ευρωπαϊκών εθνικών κρατών πέρα από τα όριά τους. Εντέλει σχεδόν όλες οι περιοχές του κόσμου ήταν μοιρασμένες και ο παγκόσμιος χάρτης μπορούσε να ζωγραφιστεί σε ευρωπαϊκά χρώματα: κόκκινο για την βρετανική περιοχή, μπλε για τη γαλλική, πράσινο για την πορτογαλική και ούτω καθεξής»*. Αντίθετα *«η Αυτοκρατορία δεν καθιερώνει διακριτά εδαφικά κέντρα εξουσίας και δεν στηρίζεται σε σαφή όρια και εμπόδια...Τα διακριτά εθνικά χρώματα του ιμπεριαλιστικού χάρτη του κόσμου έχουν συγχωνευτεί και αναμιχτεί στο παγκόσμιο αυτοκρατορικό ουράνιο τόξο»*.[1]

Η από-αποικιοποίηση ολοκληρώθηκε μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '50, αλλά ο ιμπεριαλισμός δεν έσβησε μαζί με τις αποικιακές αυτοκρατορίες. Πολλά έχουν αλλάξει από τις αρχές του 20ου αιώνα, την εποχή του «πρώτου κύματος της παγκοσμιοποίησης», όταν επαναστάτες μαρξιστές όπως ο Λένιν, η Λούξεμπουργκ και ο Μπουχάριν ανέλυαν την καινούργια φάση που είχε μπει ο καπιταλισμός. Όμως, και τώρα στις αρχές του 21ου αιώνα οι βασικές τάσεις που είχαν εντοπίσει παραμένουν ενεργές.

Τα καπιταλιστικά κράτη εξακολουθούν να είναι το σημείο εξόρμησης στους ανταγωνισμούς των καπιταλιστών για τον έλεγχο της παγκόσμιας αγοράς. Και αυτοί οι ανταγωνισμοί δεν περιορίζονται μόνο σε οικονομικές μεθόδους. Ο «αντιτρομοκρατικός πόλεμος» του Μπους είναι κομμάτι της προσπάθειας της άρχουσας τάξης των ΗΠΑ να αποτρέψει την ανάδυση ισχυρών ανταγωνιστών της. Η ήττα του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού στο Ιράκ προκαλεί τεράστιους τριγμούς σε όλο το καπιταλιστικό οικοδόμημα διεθνώς.

Ανάμεσα στη δημοσίευση της «Αυτοκρατορίας» και του «Πλήθους» μεσολάβησε ο πόλεμος του Αφγανιστάν, η έκρηξη του παγκόσμιου αντιπολεμικού κινήματος ενάντια στον πόλεμο του Ιράκ. Στο δεύτερο βιβλίο τους, ο Νέγκρι και ο Χαρντ υμνούν αυτό το κίνημα, ιδιαίτερα τις διαδηλώσεις της 15 Φλεβάρη 2003 που τις θεωρούσαν συνέχεια του κινήματος του Σιάτλ του 1999.

Όμως, παρά την αναγνώριση ότι *«ο πόλεμος έχει γίνει ένα παγκόσμιο φαινόμενο, διαρκές και ατελείωτο»* η εξήγηση για τις αιτίες παραμένει τουλάχιστον ανεπαρκής. Ο Νέγκρι σε διάφορες στιγμές έχει υποστηρίξει είτε ότι ο πόλεμος στο Ιράκ είναι μια απλή «αστυνομική επιχείρηση» των ΗΠΑ εκ μέρους της «Αυτοκρατορίας» είτε μια επιβίωση της «παλιάς» ιμπεριαλιστικής λογικής ένα ανακτορικό «πραξικόπημα» ενάντια στην «Αυτοκρατορία».

Το πόσο δυσάρεστες επιπτώσεις μπορεί να έχει μια τέτοια ανάλυση φάνηκε στην πράξη το Μάη του 2005, όταν ο Νέγκρι, προκαλώντας σοκ και σε πολλούς θαυμαστές του, στήριξε το «Ναι» στο δημοψήφισμα για το Ευρωσύνταγμα στη Γαλλία: όποιος ψηφίσει "Ναι" είναι «ρεαλιστής επαναστάτης» υποστήριξε τότε ο Νέγκρι, γιατί το Ευρωσύνταγμα θα βοηθήσει την Ευρώπη να γίνει «αντίβαρο» των ΗΠΑ. Διαφορετικά αυτό το καθήκον θα μείνει στα χέρια του «σκατένιου εθνικού κράτους» που στην εποχή της «Αυτοκρατορίας» είναι ένα αντιδραστικό απομεινάρι...

Ο Τόνι Νέγκρι μιλάει σε αντιπολεμική συζήτηση στο ΕΚΦ στο Παρίσι, Νοέμβρης 2003

Καπιταλισμός

Το βασικό εργαλείο της ανάλυσης του Μαρξ για τον τρόπο που λειτουργεί το σύστημα είναι η εργασιακή θεωρία της αξίας. Η αξία των εμπορευμάτων που παράγονται στην καπιταλιστική κοινωνία αντανακλά το μέσο χρόνο της εργασίας που έχει ξοδευτεί για την παραγωγή τους, είτε πρόκειται για υλικά προϊόντα είτε για υπηρεσίες. Ο «κοινωνικά αναγκαίος χρόνος εργασίας» για την παραγωγή των εμπορευμάτων, είναι η αφετηρία για να εντοπίσει ο Μαρξ δυο πράγματα: το πρώτο είναι ο μηχανισμός της εκμετάλλευσης στον οποίο στηρίζεται το σύστημα, την απόσπαση δηλαδή απλήρωτης εργασίας από την εργατική τάξη.

Το δεύτερο, να εντοπίσει το υπόβαθρο για την εγγενή τάση του συστήματος προς την κρίση. Η «ζωντανή» εργασία των εργατών είναι αυτή που παράγει νέα αξία στον καπιταλισμό. Αλλά ο ανταγωνισμός ανάμεσα στους καπιταλιστές, στα «πολλά κεφάλαια» που έγραφε ο Μαρξ, σπρώχνει τους καπιταλιστές να συσσωρεύουν τεράστιες ποσότητες «νεκρής εργασίας» (για μηχανήματα, κτίρια, γη) που προσπαθούν να τα κινήσουν με λιγότερους εργάτες.

Για τον Νέγκρι, η «θεωρία της αξίας του Μαρξ είναι δεμένη με τις απαρχές της Βιομηχανικής Επανάστασης»[2] και έχει ξεπεραστεί τελειωτικά. Αυτό που ηγεμονεύει σήμερα, γράφει σε μια σειρά δοκίμια και σε βιβλία όπως το «Πλήθος» είναι η «μη-υλική εργασία» η οποία από τη φύση της δεν μπορεί να έχει ως μέτρο μέτρησης τον χρόνο εργασίας πχ την εργάσιμη μέρα. *«Αν η παραγωγή έχει ως σκοπό τη λύση ενός προβλήματος, ή τη δημιουργία μιας ιδέας ή μιας σχέσης, ο εργάσιμος χρόνος τείνει να επεκτείνεται σε όλο το χρόνο ζωής.»* γράφει στο «Πλήθος».[3]

Η άποψη ότι ζούμε σε μια κοινωνία όπου κυριαρχεί η «μη-υλική εργασία» είναι οφθαλμοφανές λάθος. Στα μέσα της δεκαετίας του 1990, περίπου 1.074.000.000 άνθρωποι απασχολούνταν στον αγροτικό τομέα, 379 εκατομμύρια στη βιομηχανία (και άλλα 800 εκατομμύρια στις υπηρεσίες, από τις οποίες ένα μεγάλο κομμάτι κάνουν χειρωνακτικές εργασίες).[4]

Μπορεί εταιρείες σαν την Microsoft του Μπιλ Γκειτς να συγκαταλέγονται στις μεγαλύτερες πολυεθνικές του κόσμου, αλλά η πραγματικότητα ακόμα και για τους προγραμματιστές τέτοιων εταιρειών ή το επιστημονικό προσωπικό που απασχολείται στα ερευνητικά κέντρα (πανεπιστημιακά ή εταιρειών) είναι ότι η εργασία τους, η δημιουργικότητά τους δεν κρίνεται μόνο από την «ποιότητα» αλλά και από την ποσότητα και την ταχύτητα με την οποία πραγματοποιείται. Η πίεση του «γρήγορα ναι, πρόχειρα όχι» δεν είναι μόνο διαφημιστικό σλόγκαν των Goody's.

Και φυσικά ακόμα και οι νέες τεχνολογίες όπως των Η/Υ για να λειτουργήσουν χρειάζονται μια ατέλειωτη αλυσίδα πολύ υλικών εργασιών: απ'τους εργάτες που κατασκευάζουν τα μικροτσίπ μέχρι αυτούς που τα συναρμολογούν και τα μεταφέρουν, ώστε να είναι δυνατόν για ένα καθηγητή να γράψει σε ένα κομπιούτερ αναλύσεις για την "μη-υλική εργασία".

Παρεμπιπτόντως, τα άλλα παραδείγματα που φέρνει ο Νέγκρι ως μη-μετρήσιμη «στοργική εργασία» είναι των ιπτάμενων συνοδών και φροντιστών και των εργαζόμενων στα φαστ-φουντ! Σίγουρα οι μάχες που έχουν δώσει οι αεροσυνοδοί της ΕΙΣΦ εδώ για να μην περάσουν οι επιθέσεις στα ωράρια και τις εργασιακές σχέσεις του τίποτα τέτοιο δεν δείχνουν. Και επίσης η ερώτηση «θέλετε πατάτες μαζί με το χάμπουργκερ;» δεν πηγάζει από την «στοργική» φύση της δουλειάς, αλλά από την πίεση του αφεντικού. Οι κινήσεις των εργαζόμενων σε ένα φαστ-φουντ είναι χρονομετρημένες με τον ίδιο τρόπο που χρονομετρούνται οι κινήσεις των εργατών σε μια αυτοκινητοβιομηχανία ή μια κλωστοϋφαντουργία.

Αυτές οι απόψεις αποτελούν τον απόνχο μιας από τις βασικές θέσεις του ιταλικού εργατισμού σχετικά με το νόμο της αξίας στη δεκαετία του '60. Τότε, σε περιοδικά όπως το Quaderni Rossi και το Classe Operaia «εργατίστες» θεωρητικοί όπως ο Ρανιέρο Παντζιέρι και ο Μάριο Τρόντι, εκτιμούσαν ότι η καπιταλιστική κρίση είναι προϊόν της σύγκρουσης των εργατών και των καπιταλιστών στη διαδικασία της παραγωγής. Το 1974 ο Νέγκρι έγραφε για παράδειγμα ότι *«το εργοστάσιο είναι το προνομιακό πεδίο τόσο της άρνησης της εργασίας όσο και της επίθεσης στο ποσοστό κέρδους.»* [5]

Η ανάλυση ήταν λάθος. Εκείνη την περίοδο η μεγάλη μεταπολεμική άνθηση του καπιταλισμού έφτανε στο τέλος της και το παγκόσμιο σύστημα μπήκε σε μια περίοδο κρίσεων. Οι κρίσεις χτύπησαν χώρες με πολύ χαμηλότερο επίπεδο ταξικών συγκρούσεων από την Ιταλία –όπως τις ΗΠΑ ή την Γερμανία.

Οι καπιταλιστές απάντησαν στην κρίση με τη συστηματική επίθεση στις κατακτήσεις των πιο οργανωμένων τμημάτων της εργατικής τάξης με όλες τις πολιτικές που σήμερα αποκαλούμε "νεοφιλελευθερισμό".

Εργατική Τάξη

Κομάτι της ανάλυσης του Νέγκρι για το σύστημα είναι η άποψή του ότι η εργατική τάξη έχει εξαφανιστεί ή στην καλύτερη περίπτωση αποτελεί ένα απομεινάρι του παρελθόντος. Τη θέση της την έχει πάρει το «πλήθος». Το «πλήθος» στην ουσία είναι οι πάντες. Σε μια ομιλία του στο 2ο ΕΚΦ στο Παρίσι[6] ο Νέγκρι υποστήριζε ότι: *«Το εργοστάσιο δεν βρίσκεται πια στο κέντρο παραγωγής αξίας. Η αξία παράγεται με την εργασία όλης της κοινωνίας....Θεωρούμε ως πλήθος τη πολλαπλότητα εκμεταλλευόμενων μοναδικοτήτων».*

Κι όμως, η εργατική τάξη δεν εξαφανίζεται, αντίθετα μεγαλώνει, σε παγκόσμια κλίμακα. Τόσο στη βιομηχανία όσο και στο λεγόμενο τομέα των υπηρεσιών. Στις ΗΠΑ, που ο Νέγκρι θεωρεί ως τον «πιλότο» στη μεταμόρφωση του συστήματος, οι βιομηχανικοί εργάτες το 1998 ήταν περισσότεροι από το 1971, περίπου 31.000.000 από 26.000.000[7]. Δεκάδες εκατομμύρια εργάτες προστίθενται κάθε χρόνο σε οικονομίες όπως η Κίνα ή η Ινδία και παλιότερα είχαμε το ίδιο φαινόμενο στις «Νέες Βιομηχανικές Χώρες» όπως τη Βραζιλία ή τη Νότιο Κορέα.

Αντί να έχουμε τη διάχυση της εργατι-

Η εργατική τάξη είναι εδώ: 1,5 εκατομμύριο απεργοί διαδηλώνουν στην Ρώμη, Ανοιξη 2002

κής τάξης στο «πλήθος» έχουμε την ένταξη ολόκληρων κατηγοριών απασχόλησης που παλιότερα θεωρούνταν «μεσοαστικές» στην εργατική τάξη που συνοδεύεται με την οργάνωσή της σε συνδικάτα, τις απεργίες και όλες τις μορφές δράσης της «παλιάς» εργατικής τάξης.

Η έννοια του «πλήθους» είναι κατευθείαν απόγονος των απόψεων που είχαν κυριαρχήσει στο χώρο της «Αυτονομίας» στην Ιταλία στα μέσα της δεκαετίας του ’70 με τον Νέγκρι έναν από τους βασικούς εκφραστές τους. Το κόκκινο νήμα που διατρέχει τις αναλύσεις αυτού του χώρου από τότε μέχρι σήμερα είναι το «στένεμα» της εργατικής τάξης μέχρι του σημείου της εξαφάνισής της.

Οι αγώνες του «εργάτη-μάζα» έλεγαν αυτές οι απόψεις, προκάλεσαν την κατάρρευση του νόμου της αξίας. Με τον όρο «εργάτη-μάζα» οι «εργατιστές» της δεκαετίας του ’60 εννοούσαν τους ανειδίκευτους ή μισοειδικευμένους εργάτες που δούλευαν στα εργοστάσια του βορρά, στην πλειοψηφία τους εσωτερικοί μετανάστες από το νότο της Ιταλίας. Ενώ η παλιά εργατική τάξη των ειδικευμένων εργατών –ο «συλλογικός εργάτης»- είχε ενσωματωθεί από τον καπιταλισμό μαζί με τις οργανώσεις της όπως τα συνδικάτα.

Αντίθετα, οι αγώνες του «εργάτη-μάζα» διαμόρφωναν την «στρατηγική της άρνησης της εργασίας». Ο Τρόντι έγραφε το 1971 ότι *«Μέσα από τα συνδικαλιστικό αγώνα τα εργατικά αιτήματα δεν είναι τίποτα παραπάνω από αντανάκλαση των αναγκών του κεφαλαίου»* ενώ το ζήτημα είναι *«Η οργάνωση του ‘Όχι’ της εργατικής άρνησης να συνεργαστεί ενεργά στην καπιταλιστική ανάπτυξη, της άρνησης να θέσει ένα θετικό πρόγραμμα διεκδικήσεων…»* [8]

Ο καπιταλισμός αντέδρασε σε αυτή την επίθεση με την αναδιάρθρωσή του. Τώρα πια όλη η κοινωνία έχει γίνει «εργοστάσιο», με τη μεταφορική έννοια, και τον «μαζικό εργάτη» σαν επαναστατικό υποκείμενο τον είχε αντικαταστήσει ο «κοινωνικός προλετάριος». Ηταν μια ταμπέλα για μια σειρά «υποκείμενα» («μοναδικότητες») οι φοιτητές, το γυναικείο κίνημα, οι νεανικές «υποκουλτούρες», οι φυλακισμένοι, ο κόσμος της «επισφαλούς εργασίας» η άνεργη ή «περιθωριοποιημένη» νεολαία.

Αυτό που τους ένωνε και τους έκανε «κοινωνικούς προλετάριους», δεν ήταν η εκμετάλλευση και η συλλογική αντίσταση αλλά η εξέγερση ενάντια στις εξουσιαστικές δομές της κοινωνίας. Όπως έγραφε ο Νέγκρι *«Η ταξική πάλη δεν εξαφανίζεται για την ακρίβεια διαχέεται σε όλες τις στιγμές της καθημερινής ζωής. Η καθημερινή ζωή του προλετάριου αντιπαρατάσσεται ως σύνολο στην κυριαρχία του κεφαλαίου».*[9]

Αυτό σήμαινε απλά ότι με τον «κοινωνικό προλετάριο» η εργατική τάξη υποκαθίσταται από την υποκειμενική διάθεση για εξέγερση ενάντια στο κράτος. Σύμφωνα με αυτή τη λογική, ο εξεγερμένος φοιτητής είναι «προλετάριος» ενώ ο μη-πολιτικοποιημένος ή ρεφορμιστής εργάτης δεν είναι.(βλέπε σχετικά και το κείμενο «Οι μαρξισμοί του Μάη και ο επαναστατικός Μαρξισμός» στο βιβλίο ”Μάης ’68”)

Να τι είχε να πει ο Νέγκρι για την οργανωμένη εργατική τάξη: *«Κάποιες ομάδες εργατών, κάποια τμήματα της εργατικής τάξης, παραμένουν δέσμια της διάστασης του μισθού…Με άλλα λόγια ζουν από εισόδημα που είναι πρόσοδος…Δηλαδή, κλέβουν και ιδιοποιούνται προλεταριακή υπεραξία…Αυτές οι θέσεις και οι συνδικαλιστικές πρακτικές που τις ενισχύουν, πρέπει να καταπολεμηθούν και με τη βία αν είναι απαραίτητο. Δεν θα ‘ναι η πρώτη φορά που μια πορεία ανέργων μπαίνει σε ένα μεγάλο εργοστάσιο ούτως ώστε να καταστρέψει την αλαζονεία του μισθωτού εισοδήματος!»* [10]

Αυτή η περιφρονητική απόρριψη της οργανωμένης εργατικής τάξης διατηρείται και σήμερα από τον Νέγκρι, έχει φτάσει να λεει ότι οι συνδικαλισμένοι εργάτες είναι «κουλάκοι» δηλαδή «προνομιούχοι».[11]

Κίνημα και στρατηγική

Τι σημαίνουν απόψεις σαν του Νέγκρι για τους αγώνες που ξετυλίγονται σήμερα; Το πρώτο είναι ο τεμαχισμός τους, με το κάθε κίνημα να προσπαθεί να διεκδικήσει την «επανάκτηση της καθημερινής ζωής» και «αυτόνομων χώρων» χωριστά από τα άλλα. Ένας άλλος θεωρητικός της «Αυτονομίας» ο Τζον Χάλογουεϊ, σε μια πρόσφατη διάλεξή του στην Αθήνα υποστήριξε ότι μπορούμε να γονατίσουμε το σύστημα με «ένα εκατομμύριο τσιμπήματα μελισσών».

Ο Νέγκρι γράφει, αναφερόμενος σε κινήματα όπως την εξέγερση στην Τιεν Αν Μεν στην Κίνα το 1989, τη Παλαιστινιακή Ιντιφάντα και την Γενική Απεργία του Δεκέμβρη 1995 στη Γαλλία, ότι *«….οι αγώνες δεν αποτυγχάνουν μόνο να μεταφραστούν σε άλλα πλαίσια αλλά τους λείπει ακόμα και η τοπική επικοινωνία …στην εποχή που ονομάζουμε εποχή της επικοινωνίας, οι αγώνες δεν έχουν πια τη δυνατότητα επικοινωνίας. Ίσως, η αδυναμία της επικοινωνίας των αγώνων, η απουσία καλά δομημένων τούνελ επικοινωνίας είναι στην πραγματικότητα δύναμη παρά αδυναμία –γιατί όλα τα κινήματα είναι άμεσα ανατρεπτικά από μόνα τους και γι’*

αυτό δεν περιμένουν κανενός είδους εξωτερική βοήθεια ή εξάπλωση η οποία εγγυάται την αποτελεσματικότητά τους».[12]

Αυτή η διαπίστωση είναι εντυπωσιακά λάθος: Από το 1995 μέχρι σήμερα, έχουμε δει επανειλημμένα κινήματα να τροφοδοτούν, να «επικοινωνούν» δηλαδή, το ένα το άλλο. Το κίνημα του Σιάτλ και της Γένοβα έπαιξαν αποφασιστικό ρόλο στην εμφάνιση και τον ριζοσπαστισμό του αντιπολεμικού κινήματος το 2003. Το υπόβαθρο του «Όχι» στο γαλλικό δημοψήφισμα του 2005, ήταν η προηγούμενη δεκαετία των αγώνων κόντρα στις νεοφιλελεύθερες επιθέσεις της άρχουσας τάξης και με τη σειρά του τροφοδότησε τη περσινή φοιτητική εξέγερση ενάντια στο CPE.

Η δύναμη που μπορεί να οδηγήσει αυτούς τους αγώνες στη νίκη είναι η εργατική τάξη. Τα εκατομμύρια των ανθρώπων που ταξιδεύουν κάθε πρωί στο εργοστάσιο, το γραφείο ή το μαγαζί για να κάνουν χειρωνακτικές ή ρουτινιάρικες δουλιές κάτω από τη συνεχή πίεση να δουλέψουν πιο γρήγορα, πιο "παραγωγικά". Αυτή η τάξη είτε δουλεύει στους γαλλικούς σιδηροδρόμους είτε στα εργοστάσια που παράγουν φτηνά ηλεκτρονικά στη Σαγκάη της Κίνας, είτε ζει στις εργατογειτονιές της δυτικής Αθήνας ή στις παραγκουπόλεις της Λατινικής Αμερικής, έχει μια ιδιότητα που την ενώνει και της δίνει τη δύναμή της: παράγει τα κέρδη των καπιταλιστών.

Κινήματα που δεν συνδέονται και δεν κινητοποιούν αυτή τη δύναμη είτε μένουν απλά κινήματα διαμαρτυρίας είτε διατρέχουν το κίνδυνο να εξουδετερωθούν από δυνάμεις που επιδιώκουν τη διαχείριση του συστήματος. Το 2000 στην Αργεντινή μια εξέγερση ενάντια στην οικονομική καταστροφή που έφεραν οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές του ΔΝΤ έφτασε στο σημείο να διώχνει το πρόεδρο με το ελικόπτερο από το προεδρικό μέγαρο. Σε πολλές γειτονιές "λαϊκές συνελεύσεις" (assembleas) ανέλαβαν τη διαχείριση της καθημερινής ζωής. Το ίδιο έκαναν οργανώσεις ανέργων οι piqueteros.

Ο Νέγκρι και πολλοί αυτόνομοι υμνούσαν αυτές τις νέες μορφές οργάνωσης σαν την έκφραση της δημιουργικότητας του «πλήθους». Ηταν μια ελπιδοφόρα εξέλιξη που έδειχνε πράγματι πόσο δημιουργική δύναμη έχουν οι «απλοί άνθρωποι» να πάρουν στα χέρια τους τη ζωή τους. Όμως, σήμερα, αυτό το κίνημα έχει εξαφανιστεί. Απέτυχε να κινητοποιήσει τους οργανωμένους εργάτες, να σπάσει τον έλεγχο των συνδικαλιστικών γραφειοκρατιών πάνω τους και τελικά κατέληξε να στηρίζει προέδρους σαν τον Κίρχνερ που ανέλαβαν να σταθεροποιήσουν τον καπιταλισμό. Παρόμοιους κινδύνους διατρέχει το κίνημα των «κοινοτικών συμβουλίων» σήμερα στη Βενεζουέλα του Τσάβες.

Όμως, δεν χρειάζεται να πάμε τόσο μακριά για να δούμε τι κινδύνους θέτει η «αυτόνομη» στρατηγική, για την ακρίβεια η άρνηση της «αυτονομίας» να έχει μια στρατηγική. Η γειτονική Ιταλία δίνει πολλά παραδείγματα.

Συλλογικότητες και κινήσεις από το χώρο της «Αυτονομίας» όπως οι «Ανυπάκουοι» (Disobedienti) έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο στα πρώτα βήματα του κινήματος ενάντια στην καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση, στις διαδηλώσεις της Πράγας το 2000 και της Γένοβας το 2001. Μετά συμμετείχαν στο αντιπολεμικό κίνημα που ταρακούνησε τον Μπερλουσκόνι.

Με ποια πολιτική προοπτική μπορούν να νικήσουν οι αγώνες ενάντια στις επιθέσεις της άρχουσας τάξης;

Όμως από την αρχή κουβαλούσαν το βάρος των ιδεών σαν κι αυτές που εκφράζει ο Νέγκρι. Η παρέμβασή τους εξαντλήθηκε στις παραδειγματικές ενέργειες της "μη-βίαιης άμεσης δράσης" με τους "επίλεκτους" Tute Bianche (Λευκές Φόρμες) να αναλαμβάνουν την αντιπαράθεση με τις δυνάμεις καταστολής «για λογαριασμό» των υπόλοιπων διαδηλωτών. Μια κληρονομιά από την «Αυτονομία» της δεκαετίας του '70 μόνο που τότε είχε πολύ πιο τραγικά αποτελέσματα.

Η επιρροή της Αυτονομίας σε μεγάλα κομάτια του κινήματος σήμαινε άρνηση οποιασδήποτε σοβαρής προσπάθειας να χτιστεί ένα ενιαίο πανεθνικό αντιπολεμικό κίνημα, να ξεκαθαριστούν οι απόψεις για τον σύγχρονο ιμπεριαλισμό και τον πόλεμο, για τις εμπειρίες του παρελθόντος όπως π.χ. για τη δεκαετία 1970, τόσο για το τι έφταιγε στην πολιτική του κομμουνιστικού κόμματος και τις επιλογές της «Αυτονομίας» τότε.

Η Κομμουνιστική Επανίδρυση –ιδιαίτερα η νεολαία της- απορρόφησε ατόφιες αντιλήψεις της αυτονομίας και ένα μεγάλο μέρος του οργανωμένου δικτύου της. Αν για παράδειγμα τα κινήματα δεν χρειάζονται «ιδεολογία», δηλαδή θεωρία και αποσαφήνιση των προτεραιοτήτων και των πολιτικών επιλογών, αφού είναι «άμεσα ανατρεπτικά από μόνα τους», ο Μπερτινότι μπορούσε να δηλώνει άνετα στο 1ο ΕΚΦ στη Φλωρεντία ότι οι στρατηγικές αντιπαραθέσεις ανήκουν στο παρελθόν γιατί «οι επαναστάτες δεν έκαναν την επανάσταση και οι μεταρρυθμιστές δεν έκαναν μεταρρυθμίσεις» πρέπει να βρούμε το «νέο» κλπ. Όλοι ξέρουμε τι κάνει τώρα ο Μπερτινότι: στηρίζει την «κεντροαριστερά» του Πρόντι.

Το κίνημα έχει μπει σε μια νέα φάση τα τελευταία χρόνια. Έχει να αντιμετωπίσει άμεσα πολιτικά διλήμματα και επιλογές: παλεύουμε για να ανατρέψουμε το σύστημα ή να το κάνουμε πιο ανθρώπινο; Με ποια πολιτική προοπτική μπορούν να νικήσουν οι αγώνες ενάντια στις επιθέσεις της άρχουσας τάξης;

Οι απαντήσεις που δίνει ο Νέγκρι μπορεί να μοιάζουν ριζοσπαστικές. Στην «Αυτοκρατορία» μιλάει για την «ανείπωτη χαρά να είσαι κομμουνιστής». Στις αρχές της δεκαετίας του '80 σε ένα βιβλίο του το Marx Beyond Marx υποστήριζε ότι «το να είσαι σήμερα κομμουνιστής σημαίνει να ζεις σαν κομμουνιστής». Αυτό σήμαινε και τότε την υποχώρηση από την προσπάθεια να αντιμετωπιστούν συλλογικά και οργανωμένα τα πολιτικά ζητήματα που θέτουν οι αγώνες της εργατικής τάξης –«μικροί» και μεγάλοι, νικηφόροι ή μη- στην εσωστρέφεια της αλλαγής του «τρόπου ζωής». Γι' αυτό είναι κληρονομιά της ήττας του κινήματος στη δεκαετία του 1970 και εμπόδιο για να πάει μπροστά το σημερινό κίνημα.

---

1. «Marx's Mole is Dead!" Δοκίμιο των Χαρντ και Νέγκρι που στηρίχτηκε σε ένα από τα κεφάλαια της «Αυτοκρατορίας». www.eurozine.com/articles/2002-02-13-hardtnegri-en.html

2. "Theses on Marx" στο www.generation-online.org/p/fpnegri8.htm

3. Το «Πλήθος» (Multitude) δεν έχει μεταφραστεί στα ελληνικά. Τα σχετικά αποσπάσματα από τη βιβλιοκριτική του Joseph Choonara στο International Socialism Journal No 105 Winter 2005.

4. Chris Harman "The Workers of the World" International Socialism Journal No 96, Autumn 2002, σελ. 6

5. S. Wright «The Limits of Negri's Class Analysis: Italian Autonomist Theory in the Seventies" Reconstruction 8 (1996). Στο http://meeting.senonevero.net/spip.php?article29

6. Αντιπαράθεσης με τον Αλεξ Καλλίνικος του SWP με θέμα «Πλήθος ή Εργατική Τάξη». Η παρέμβαση του Νέγκρι στο www.generation-online.org/t/negriESF.htm

7. C. Harman ο.π σελ. 9

8. Mario Tronti "Operai e Capitale" (Εργάτες και Κεφάλαιο) www.geocities.com/cordobakaf/tronti_workers_capital.html

9. T.Negri "Marx Betoud Marx" 1984, σελ. XVI

10. "Working Class Autonomy and the Crisis" Red Notes London 1979 σελ.110

11. «Κουλάκοι» ήταν οι πλούσιοι αγρότες στη Ρωσία των πρώτων δεκαετιών του 20ου αιώνα. Ο Στάλιν με την βίαιη κολλεκτιβοποίηση της δεκαετίας του '30 διακήρυττε ότι εξαφάνιζε τους κουλάκους.

12. "Marx's Mole is Dead!"

Ντέιβιντ Χάρβεϊ
Η ιστορία του νεοφιλελευθερισμού

Κυκλοφόρησε και στα ελληνικά το περίφημο βιβλίο του Ντέιβιντ Χάρβεϊ. Ο Σωτήρης Κοντογιάννης το παρουσιάζει με το κέφι και την προσοχή που του αξίζει...

Στα τέλη της δεκαετίας του 1970 ο νεοφιλελευθερισμός, ένα περιθωριακό μέχρι εκείνη τη στιγμή ακαδημαϊκό ρεύμα που είχε γεννηθεί στο τέλος του Β' Παγκόσμιου Πόλεμου, κατέκτησε, κυριολεκτικά, τον πλανήτη. Η "νεοφιλελεύθερη επανάσταση" ξεκίνησε σχεδόν ταυτόχρονα από τρία διαφορετικά σημεία -από τις ΗΠΑ του Τζίμι Κάρτερ, την Βρετανία της Μάργκαρετ Θάτσερ και την Κίνα του Ντενγκ Σιαο-Πινγκ. Η στροφή ήταν ραγδαία και κοσμογονική: *"Οι μελλοντικοί ιστορικοί"* γράφει ο Ντέιβιντ Χάρβεϊ στο καινούργιο του βιβλίο "Νεοφιλελευθερισμός – Παρελθόν και Παρόν" που κυκλοφόρησε πρόσφατα και στα ελληνικά από τις εκδόσεις Καστανιώτη, *"πιθανώς να ανατρέχουν στα έτη 1978-1980 ως ένα επαναστατικό σημείο καμπής στην κοινωνική και οικονομική ιστορία του κόσμου"*.

Ο Ντέιβιντ Χάρβεϊ είναι σήμερα καθηγητής Ανθρωπολογίας στο Πανεπιστήμιο της Πόλης της Νέας Υόρκης. Στις εγκυκλοπαίδειες αναφέρεται σαν ένας από τους μεγαλύτερους ακαδημαϊκούς γεωγράφους του κόσμου. Τα βιβλία του όμως που τον έχουν κάνει διάσημο δεν έχουν σχέση ούτε με τον ακαδημαϊσμό ούτε με την γεωγραφία: ο Χάρβεϊ είναι μαρξιστής. Στις συνεντεύξεις του είναι ξεκάθαρος: η μοναδική ελπίδα για την ανθρωπότητα είναι η επανάσταση και ο σοσιαλισμός.

Το βιβλίο ξεκινάει με μια ιστορική αναδρομή στην πορεία επικράτησης του νεοφιλελευθερισμού.

Στις ΗΠΑ η στροφή ξεκίνησε από την Κεντρική Τράπεζα (FED). Το 1979, ύστερα από μόλις 17 μήνες θητεία, ο Γουίλιαμ Μίλερ παραχώρησε την θέση του στην κορυφή της Κεντρικής Τράπεζας των ΗΠΑ (Federal Reserve Bank) στον Πολ Βόλκερ. Οι ΗΠΑ υπέφεραν την εποχή εκείνη από υψηλό πληθωρισμό. Ο Μίλερ, όμως, δεν ανησυχούσε -όπως δεν ανησυχούσαν και οι περισσότεροι οικονομολόγοι της εποχής του. Σύμφωνα με τις κυρίαρχες θεωρίες της εποχής ένας "μέτριος" πληθωρισμός ήταν αναγκαίος και για την ανάπτυξη και για τον έλεγχο της ανεργίας. Και ο κίνδυνος να ξεφύγει από τα όρια ήταν μικρός -ο πληθωρισμός ήταν σύμφωνα με τους οικονομολόγους "αυτορυθμιζόμενος". Ο Μίλερ προχώρησε σε μια σειρά από μειώσεις στα αμερικανικά επιτόκια και μια πολιτική "εύκολου χρήματος" που δεν θα έβαζε πρόσθετες πιέσεις στις δοκιμαζόμενες από τον απόηχο της "πετρελαϊκής κρίσης" αμερικανικές επιχειρήσεις. Το αποτέλεσμα ήταν καταστροφικό: μέσα σε 11 μήνες το αμερικανικό δολάριο είχε υποτιμηθεί κατά 34% έναντι του γερμανικού Μάρκου και κατά 42% έναντι του Ιαπωνικού Γιέν. Αντιμέτωπη με τον κίνδυνο μιας οικονομικής καταστροφής η κυβέρνηση του Κάρτερ αναγκάστηκε να καταφύγει σε μια τεράστια επιχείρηση διάσωσης του δολάριου που χρηματοδοτήθηκε από πωλήσεις χρυσού από τα θησαυροφυλάκια, δημοπρασίες τίτλων του αμερικανικού δημοσίου και δάνεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο! Τον Αυγουστο του 1979 ο Μίλερ "εκπαραθυρώθηκε" από την Κεντρική Τράπεζα και η προεδρία πέρασε στον Βόλκερ.

Ο Βόλκερ ανήγαγε τον έλεγχο του πληθωρισμού σε μοναδικό, πρακτικά, στόχο της Κεντρικής Τράπεζας. Η πολιτική του εύκολου χρήματος εγκαταλείφθηκε μέσα σε μία νύχτα: τα επιτόκια απογειώθηκαν (τον Ιούλιο του 1981 έφτασε στο 20%) και τα δάνεια άρχισαν να δίνονται με το σταγονόμετρο σπρώχνοντας χιλιάδες μικρές ή μεγάλες επιχειρήσεις στο κλείσιμο και την χρεωκοπία. Η οικονομία βυθίστηκε σε μια βαθειά ύφεση και η ανεργία έφτασε σε επίπεδα που είχε να δεί από την δεκαετία του 1930.

Την ίδια πάνω-κάτω εποχή στην Βρετανία η Μάργκαρετ Θάτσερ, η ηγέτης του Συντηρητικού Κόμματος (Τόρις) διαδέχοταν την κυβέρνηση των Εργατικών στην εξουσία. Η Βρετανία μαστιζόταν την δεκαετία του 1970 όπως και οι ΗΠΑ και οι περισσότερες χώρες της Δύσης από τον "στασιμοπληθωρισμό" -από τον πρωτόγνωρο την εποχή εκείνη συνδυασμό οικονομικής ύφεσης από την μια και ραγδαίας ανόδου των τιμών από την άλλη. Η Θάτσερ επέβαλε ένα άγριο πρόγραμμα "συμπίεσης της οικονομίας" με ασφυκτικούς ελέγχους στις δαπάνες του προϋπολογισμού, δραστικό περιορισμό στην κυκλοφορία του χρήματος και επιθετικό άνοιγμα της οικονομίας στον διεθνή ανταγωνισμό. Το αποτέλεσμα ήταν καταστροφικό: η Κοινή Ωφέλεια διαλύθηκε, η βρετανική βιομηχανία χτυπήθηκε από ένα κύμα χρεωκοπιών -τα ιστορικά χαλυβουργία του Σέφιλντ έκλεισαν, το ίδιο και τα ναυπηγεία της Γλασκόβης- και η ανεργία τινάχτηκε στα ύψη. Η πολιτική αυτή έφερε την Θάτσερ σε μετωπική σύγκρουση με τα συνδικάτα -που σε αντίθεση με τις ΗΠΑ ήταν πολύ δυνατά στην Βρετανία. Το 1984 οι ανθρακωρύχοι, αντιμέτωποι με την απειλή της ιδιωτικοποίησης και των κλεισιμάτων, κατέβηκαν σε μια απεργία που κράτησε έναν ολόκληρο χρόνο. Το τσάκισμα της απεργίας αυτής και η διάλυση, πρακτικά, ενός από τα πιο ισχυρά συνδικάτα της Βρετανίας χάρισε στην Θάτσερ τον "τίτλο" της σιδηράς κυρίας.

Το 1976 ο Μάο Τσε Τούνγκ πέθανε και η εξουσία πέρασε, ύστερα από διάφορες περιπέτειες στον "κρυφό οπαδό του καπιταλισμού" (σύμφωνα με τον Μάο) Ντενγκ Σιάο-Πινγκ. Τον Δεκέμβρη του 1978 ο Ντενγκ ανήγγειλε ένα πρόγραμμα οικονομικών μεταρρυθμίσεων που περιλάμβανε μέτρα για την "απελευθέρωση της ατομικής και τοπικής (οικονομικής) πρωτοβουλίας" και ένα σύστημα κοστολόγησης των προϊόντων και των υπηρεσιών με "τιμές της αγοράς". Ταυτόχρονα η Κίνα άνοιξε τα σύνορά της (κάτω από αυστηρή κρατική επιτήρηση βέβαια) όχι μόνο στο διεθνές εμπόριο αλλά και στις εισροές κεφαλαίων και τις ξένες επενδύσεις. Ο βασικός λόγος, βέβαια, που έσπρωξε την κινεζική ηγεσία στις μεταρρυθμίσεις της αγοράς δεν ήταν η "κρυφή αγάπη" του Ντενγκ για την καπιταλισμό αλλά τα πιεστικά προβλήματα που είχε κληρονομήσει από την εποχή του Μάο: την πολιτική αστάθεια από την μια και την οικονομική στασιμότητα από την άλλη -μια στασιμότητα που γινόταν, χάρη στην ραγδαία ανάπτυξη των χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας και ιδιαίτερα της Ταϊβάν, για την άρχουσα τάξη της Κίνας

Το χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης

ολόενα και πιο πιεστική και επικίνδυνη.

Και στις τρεις περιπτώσεις αυτό που πυροδότησε την στροφή προς τον "μονεταρισμό" (την πολιτική της ρύθμισης της οικονομίας μέσα από τον έλεγχο της προσφοράς χρήματος) και την επιστροφή στον "άγριο" προπολεμικό καπιταλισμό της ελεύθερης αγοράς ήταν πολύ περισσότερο η ανάγκη, τα πιεστικά ελλείμματα, η υποτίμηση του νομίσματος, ο ασφυκτικός ανταγωνισμός, και πολύ λιγότερο ένα συγκροτημένο σχέδιο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Μέσα σε λίγα μόνο χρόνια όμως ο "νεοφιλελευθερισμός" -ένα δόγμα που υποστήριζε ότι αυτός ακριβώς ο άγριος καπιταλισμός της αγοράς είναι ο μόνος που μπορεί να εξασφαλίσει τις "αξίες του πολιτισμού"- έγινε κυρίαρχος από τη μια μέχρι την άλλη άκρη του πλανήτη.

Ο "νεοφιλελευθερισμός" δεν είναι απλά και μόνο ένα οικονομικό πρόγραμμα διαχείρισης του καπιταλισμού. Το 1947 μια ομάδα ακαδημαϊκών που είχε συσπειρωθεί γύρω από τον αυστριακό φιλόσοφο Φρίντριχ φον Χάγιεκ και τον αμερικανό οικονομολόγο Μίλτον Φρίντμαν ίδρυσε στο Μον Περλέν, μια λουτρόπολη της Ελβετίας, την "Εταιρία Μον Περλέν".

"Οι κεντρικές αξίες του πολιτισμού κινδυνεύουν", έγραφε η ιδρυτική της διακήρυξη. "*Η θέση του ατόμου και της αυτοπροαίρετης ομάδας σταδιακά υπονομεύεται από την επέκταση της αυθαίρετης εξουσίας. Ακόμα και το πιο πολύτιμο απόκτημα του Δυτικού Ανθρώπου, η ελευθερία της σκέψης και της έκφρασης, απειλείται...*

Η ομάδα πρεσβεύει ότι αυτές οι εξελίξεις υποδαυλίστηκαν από την ανάπτυξη μιας άποψης για την ιστορία η οποία αρνείται όλα τα απόλυτα ηθικά κριτήρια και από την ανάπτυξη θεωριών που αμφισβητούν το επιθυμητό του κράτους δικαίου. Πρεσβεύει περαιτέρω ότι υποδαυλίστηκαν από την υποχώρηση της πίστης στην ατομική ιδιοκτησία και την ανταγωνιστική αγορά. Διότι χωρίς τη διάχυτη δύναμη και πρωτοβουλία που σχετίζονται με αυτούς τους θεσμούς είναι δύσκολο να φανταστούμε μια κοινωνία στην οποία μπορεί να διατηρηθεί πραγματικά η ελευθερία".

Η Εταιρία δεν αμφισβητούσε ούτε λεπτό τις "αξίες" του Ψυχρού Πολέμου. Αλλά αυτά που απειλούσαν τον πολιτισμό, κατά την γνώμη τους, δεν ήταν απλά και μόνο ο φασισμός ή ο κομμουνισμός αλλά το ίδιο το κράτος που περιόριζε τις ατομικές ελευθερίες. Μόνο που η έννοια του "ατόμου" έπρεπε να επεκταθεί, κατά την γνώμη τους, έτσι ώστε να περιλαμβάνει και τις "αυτοπροαίρετες ομάδες" -τις επιχειρήσεις δηλαδή.

Το 1947, όμως, οι απόψεις αυτές ήταν ακόμα και μέσα στον ακαδημαϊκό κόσμο τελείως περιθωριακές. Η εμπειρία των δεκαετιών του 1930 και του 1940 -με το Κράχ στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης, την κατάρρευση της παγκόσμιας οικονομίας, την άνοδο του φασισμού στην Γερμανία και τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο- είχε καλλιεργήσει μια συνείδηση που έδινε κεντρική σημασία στην κοινωνία -στην κοινωνική δικαιοσύνη, ελευθερία και αλληλεγγύη- και όχι στο άτομο. Στο οικονομικό επίπεδο κυριαρχούσαν οι απόψεις της κρατικής παρέμβασης του Τζον Μέυναρντ Κέυνς, οι απόψεις που έλεγαν ότι η παρέμβαση του κράτους θα μπορούσε να σώσει τον καπιταλισμό από τις αντιφάσεις του -από τους κύκλους της ύφεσης και της ανάπτυξης, την υψηλή ανεργία και τις καταστροφικές κρίσεις. Η ιδέα μιας επιστροφής στις πολιτικές που οδήγησαν στο Κράχ του 1929 έμοιαζαν με καθαρή τρέλα στα μυαλά της συντριπτικής πλειοψηφίας των οικονομολόγων.

Η "Εταιρία Μον Περλέν", όμως, βρήκε -όπως ήταν φυσικό- ισχυρούς φίλους και προστάτες μέσα στον κόσμο των επιχειρήσεων. Χάρη σε αυτούς οι ιδέες της κατάφεραν να βρούν δίοδο όχι μόνο στα πανεπιστήμια (το πιο γνωστό παράδειγμα είναι η διαβόητη Σχολή του Σικάγου) αλλά και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Αυτό που έφερε τον νεοφιλελευθερισμό στο προσκήνιο υποτίθεται ότι ήταν η ύφεση της δεκαετίας του 1970, με τον στασιμοπληθωρισμό, το πετρελαϊκό "σόκ" και την μαζική ανεργία. Στην πραγματικότητα ο νεοφιλευθερισμός απλά και μόνο αξιοποίησε αυτή την κρίση για να επιβληθεί -με τον ίδιο περίπου τρόπο που ο Μπους αξιοποίησε την 11 Σεπτέμβρη για να νομιμοποιήσει τα σχέδιά του για τον "πόλεμο κατά της τρομοκρατίας".

Ο νεοφιλευθερισμός αυτοπαρουσιάστηκε σαν ένα δόγμα που είχε στην σημαία του τις "αξίες του πολιτισμού" και την προάσπιση της "ατομικής ελευθερίας" από τις απειλές της "αυθαίρετης εξουσίας". Το ντεμπούτο του, όμως, στην εξουσία το έκανε το 1975 στη Χιλή, στην "αυλή" του στρατηγού Πινοσέτ -του δικτάτορα που είχε ανα-

τρέψει με ένα αιματηρό πραξικόπημα δυο χρόνια πριν την σοσιαλιστική κυβέρνηση του Σαλβατόρ Αλιέντε. Ο Πινοσέτ παρέδόσε κυριολεκτικά την οικονομική διαχείριση σε μια ομάδα οικονομολόγων που είχε εκπαιδευτεί στην Σχολή του Σικάγου -και αυτοί δέχτηκαν την αποστολή με ενθουσιασμό. Η κρατική περιουσία, με εξαίρεση τον κρίσιμο, για την Χιλή, κλάδο του χαλκού, παραδόθηκε με συνοπτικές διαδικασίες στους ιδιώτες. Τα σύνορα της χώρας άνοιξαν για το ξένο κεφάλαιο και το κράτος εγγυήθηκε τον ελεύθερο επαναπατρισμό των κερδών από τις επενδύσεις των ξένων επιχειρήσεων στην Χιλή. Ακόμα και η κοινωνική ασφάλιση (κάτι που τώρα προσπαθούν οι κυβερνήσεις στην Δύση) παραδόθηκε μέσα σε μια νύχτα στην ιδιωτική πρωτοβουλία.

Στην αρχή το "πείραμα" στέφθηκε από μεγάλη επιτυχία. Τα ωφέλη, φυσικά, αυτής της επιτυχίας κατέληξαν αποκλειστικά και μόνο στα χέρια της άρχουσας τάξης. Με τις οργανώσεις των εργατών κατεστραμμένες και την κοινωνική πρόνοια διαλυμένη οι εργάτες και οι φτωχοί τα έφερναν με μεγάλη δυσκολία πέρα. Οι καπιταλιστές, όμως, πανηγύριζαν. Αλλά η ευφορία δεν κράτησε. Το 1982 η οικονομία της Χιλής άρχισε να αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα -τόσο μεγάλα που ανάγκασαν τα οικονομικά επιτελεία να νερώσουν τις νεοφιλελεύθερες συνταγές τους.

Σήμερα ο νεοφιλελευθερισμός έχει γίνει η νέα, αδιαμφισβήτητη ορθοδοξία: ακόμα και τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα που παλιά ορκίζονταν στον Κέυνς και την "ανάπτυξη με κέντρο το κράτος" έχουν προσαρμοστεί. Στην πραγματικότητα, όμως, τα αποτελέσματα της εφαρμογής των νεοφιλελεύθερων συνταγών στην παγκόσμια οικονομία καθόλου δεν δικαιολογούν αυτή την κυριαρχία. Οι επιδόσεις του νεοφιλελευθερισμού είναι στην καλύτερη περίπτωση πενιχρές: τη δεκαετία του 1960 η παγκόσμια οικονομική μεγέθυνση έτρεχε με ρυθμούς 3.5% τον χρόνο. Την δεκαετία του 1970, την εποχή της πρώτης πετρελαϊκής κρίσης και του στασιμοπληθωρισμού, έπεσε στο 2.4%. Τη δεκαετία του 1980, την δεκαετία που ο νεοφιλελευθερισμός έκανε το ντεμπούτο του, έπεσε στο 1.4%. Τη δεκαετία του 1990 στο 1.1%. Και τώρα, στη νέα χιλιετία, μετά βίας αγγίζει το 1%.

Πού οφείλει, λοιπόν, ο νεοφιλελευθερισμός αυτή του την καθολική αποδοχή; Η απάντηση είναι πολύ απλή: πίσω από τις ωραίες εικόνες για τις "αξίες του πολιτισμού" και την "ελευθερία της σκέψης και της έκφρασης" δεν κρύβεται παρά ένα σχέδιο που έχει σαν μοναδικούς στόχους την "επανεδραίωση των συνθηκών της καπιταλιστικής συσσώρευσης" από την μια και την "παλινόρθωση της δύναμης των οικονομικών ελίτ" από την άλλη.

Ο Ρίγκαν με τον "γκουρού" του νεοφιλελεύθερισμού Μίλτον Φρίντμαν

Στην πραγματικότητα η υιοθέτηση του νεοφιλελευθερισμού υπαγορεύτηκε από δυο ταυτόχρονες κρίσεις που χτύπησαν τον καπιταλισμό την δεκαετία του 1970: την οικονομική ύφεση από την μια, μιά κλασσική οικονομική κρίση σαν αυτές που είχε προβλέψει ο Μαρξ πριν από έναν αιώνα που τα οικονομικά επιτελεία προσπάθησαν να εξωραϊσουν ονομάζοντάς την "πετρελαϊκή" και την κοινωνική εξέγερση -την κληρονομιά του Μάη του '68- από την άλλη.

Ταυτόχρονα, όμως, οι καπιταλιστές με την έφοδο του νεοφιλελευθερισμού προσπάθησαν να αναστρέψουν ολόκληρη την πορεία που είχε πάρει ο καπιταλισμός από την εποχή του Β'Παγκοσμίου Πολέμου. Με άλλα λόγια να πισωγυρίσουν όλα όσα είχαν κατακτήσει με σκληρούς αγώνες στις δεκαετίες του 1950, του 1960 και του 1970 οι εργάτες: την κοινωνική πρόνοια, την δημόσια υγεία και εκπαίδευση, τις φτηνές συγκοινωνίες, την μονιμότητα της απασχόλησης, τα συνδικαλιστικά δικαιώματα κλπ.

Αρκεί να ρίξει κανείς μια ματιά στα εισοδήματα του πλουσιότερου 1% του πληθυσμού στις διάφορες εποχές για να καταλάβει κανείς τι σήμαιναν για τις άρχουσες τάξεις αυτές οι κατακτήσεις: στην προπολεμική εποχή στις ΗΠΑ κατέληγε στις τσέπες του πλουσιότερου 1% του πληθυσμού το 16% του συνολικού παραγόμενου εισοδήματος. Τις δεκαετίες του 1950, '60 και '70 το ποσοστό αυτό έπεσε στο μισό -στο 8%. Η επέλαση του νεοφιλελευθερισμού στις επόμενες δεκαετίες αποκατέστησε τα νούμερα αυτά στα "ιστορικά" τους, σχεδόν, επίπεδα: στο 15%.

Η επίθεση στο οργανωμένο εργατικό κίνημα και το κοινωνικό κράτος ήταν παντού ένα από τα κεντρικά στοιχεία της νεοφιλελεύθερης διαχείρησης. Η Θάτσερ στην Βρετανία ξεκίνησε την καριέρα της με την μετωπική σύγκρουση με τους ανθρακωρύχους. Υστερα επιτέθηκε στην κοινωνική πρόνοια -αφήνοντας τους δήμους, που ήταν υπεύθυνοι για τα περισσότερα κοινωνικά προγράμματα, χωρίς λεφτά. Οταν προσπάθησαν μερικοί δήμαρχοι να υποκαταστήσουν την κρατική χρηματοδότηση με πρόσθετους δημοτικούς φόρους ιδιοκτησίας η Θάτσερ πέρασε νόμο που απαγόρευε, ουσιαστικά, την δημοτική φορολογία. Το δημοτικό συμβούλιο του Λίβερπουλ αγνόησε την απαγόρευση: η Θάτσερ τους έσυρε στα δικαστήρια και τους έκλεισε στην φυλακή.

Ο νεοφιλελευθερισμός όμως ήταν ταυτόχρονα και μια επίθεση, οργανωμένη από τα πλούσια και ισχυρά κράτη, ενάντια στις φτωχότερες χώρες του πλανήτη. Ο Ρόναλντ Ρήγκαν που διαδέχτηκε τον Κάρτερ στην αμερικανική προεδρία του 1980 χρησιμοποίησε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και την Παγκόσμια Τράπεζα (ΠΤ) -δυο οργανισμούς που είχαν την υπογραφή του Κέυνς και τους οποίους οι νεοφιλελεύθεροι αντιμετώπιζαν μέχρι τότε με καχυποψία- για να εξαπλώσει τα δόγματα του νεοφιλελεύθερισμού (και να ανοίξει τις αγορές τους στην αμερικανική βιομηχανία) σε ολόκληρο τον κόσμο. Η ιδιωτικοποίηση της οικονομίας, η διάλυση της κοινωνικής πρόνοιας και το άνοιγμα της οικονομίας στην παγκόσμια αγορά έγινε από εδώ και πέρα αναγκαία συνθήκη αν ήθελε μια χώρα να χρησιμοποιήσει τους πόρους του ΔΝΤ για να ξεφύγει από

μια κρίση.

Τη δεκαετία του 1980 και του 1990 τα προγράμματα "δομικής προσαρμογής" του ΔΝΤ και της ΠΤ έσπρωξαν δεκάδες χώρες της Λατινικής Αμερικής, της Ασίας και της Αφρικής στον δρόμο των μεταρρυθμίσεων της αγοράς.

Φυσικά σχεδόν πουθενά δεν έγινε αυτό χωρίς την στήριξη της ίδιας της άρχουσας τάξης των χωρών αυτών -που έβλεπαν και αυτές τον νεοφιλελευθερισμό σαν μια λύση για την εξασφάλιση της δικής τους κυριαρχίας και των δικών τους προνομίων. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Μεξικό: οι νεοφιλελεύθερες συνταγές του ΔΝΤ έσπρωξαν δυο φορές την οικονομία του Μεξικού στο χείλος της καταστροφής ενώ ταυτόχρονα βύθισαν εκατομμύρια φτωχούς ακόμα πιο βαθειά στην ανέχεια. Οι δισεκατομυριούχοι του Μεξικό, όμως, βρίσκονται στις πρώτες θέσεις στις λίστες του περιοδικού Φορμπς.

"Στα μέσα της δεκαετίας του 1990", γράφει ο Χάρβεϊ, *"όλα αυτά τα στοιχεία συνενώθηκαν στην αποκαλούμενη 'Συναίνεση της Ουάσιγκτον'. Το μοντέλο του νεοφιλελευθερισμού των ΗΠΑ και του Ηνωμένου Βασιλείου ορίστηκε ως η απάντηση στα παγκόσμια προβλήματα. Ασκήθηκε μεγάλη πίεση στην Ιαπωνία και την Ευρώπη (ας μην αναφερθούμε στο πόσο μεγάλη πίεση ασκήθηκε στον υπόλοιπο κόσμο) για να ακολουθήσουν τον νεοφιλελεύθερο δρόμο... Η συγκρότηση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου αποτέλεσε το ζενίθ αυτής της θεσμικής ώθησης"*.

Καθόλου τυχαία, την ίδια εποχή, η χώρες της ΕΟΚ υπογράφουν την συνθήκη του Μάαστριχτ ενώ η μια μετά την άλλη οι χώρες της Βόρειας Αμερικής υπογράφουν τις διαβόντες συνθήκες της NAFTA (Βορειοαμερικανική Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών). Πρόκειται ακριβώς για όλους αυτούς τους οργανισμούς και τις συμφωνίες που πυροδότησαν την εξέγερση των Ζαπατίστας του Μεξικού τον Γενάρη του 1994 και επρόκειτο, λίγα μόνο χρόνια αργότερα, να μπούνε στο στόχαστρο του αντικαπιταλιστικού κινήματος, που γεννήθηκε στο Σιάτλ, την Πράγα και την Γένοβα στο γύρισμα του αιώνα.

Ο νεοφιλελευθερισμός κατάφερε, μέσα στις τρείς περίπου δεκαετίες που βρίσκεται στην εξουσία, να κάνει τους φτωχούς φτωχότερους και τους πλούσιους πολύ πλουσιότερους. Οι επιθέσεις στο εργατικό κίνημα "έσωσαν" τους καπιταλιστές από το κίνημα του Μάη του 1968 και περιόρισαν παντού την δύναμη των συνδικάτων. Αλλά δεν κατάφεραν να γλυτώσουν τον καπιταλισμό από τα προβλήματά του.

Σε οικονομικό επίπεδο ο πλανήτης έχει συσσωρεύσει και πάλι τρομαχτικά προβλήματα. Η αμερικανική οικονομία μαστίζεται από τεράστια ελλείμματα, από συνεχείς κρίσεις στο ισοζύγιο πληρωμών και ραγδαία υποτίμηση του δολαρίου. *"Είναι αδιανόητο αλλά όχι αδύνατο"* γράφει ο Χάρβεϊ *"να γίνουν οι ΗΠΑ μέσα σε μια νύχτα σαν την Αργεντινή του 2001"*. Οι συνέπειες από μια τέτοια χρεωκοπία θα ήταν ασύλληπτες, όχι μόνο για τις ΗΠΑ αλλά και για ολόκληρη την παγκόσμια οικονομία -που ελάχιστα απέχει από αυτή την κατάσταση. Η Κίνα, για παράδειγμα, η νέα ανερχόμενη οικονομική υπερδύναμη του πλανήτη κάθεται κυριολεκτικά πάνω σε ένα τραπεζικό σύστημα που είναι έτοιμο να λυγίσει κάτω από το βάρος των "κακών", "μη εξυπηρετουμένων" χρεών.

Η αμερικανική άρχουσα τάξη προσπαθεί να βρεί διέξοδο από αυτή την κρίση παίζοντας το ισχυρό της χαρτί -τα όπλα. Η αντίσταση στα σοκάκια της Βαγδάτης και της Καμπούλ, όμως, έχουν κάνει αυτό το ατού να μοιάζει τώρα με κουρελόχαρτο. Αυτή η αποτυχία απειλεί τώρα να κουρελιάσει και την δεύτερη "επιτυχία" του νεοφιλελευθερισμού -την πάταξη του κινήματος του Μάη του '68. Παντού σε ολόκληρο τον κόσμο οι άρχουσες τάξεις βρίσκονται αντιμέτωπες με νέες εκρήξεις του κινήματος και κάθε αποτυχία -είτε στο μέτωπο του πολέμου, είτε στο μέτωπο της οικονομίας- μετατρέπεται σε ένα νέο εφαλτήριο για την εξάπλωσή του.

Ο νεοφιλελευθερισμός μοιάζει να έχει κλείσει πιά τον κύκλο της ζωής του. Το πρόβλημα για τα αφεντικά είναι ότι δεν έχουν ιδέα με τι να τον αντικαταστήσουν. Η μοναδική "στρατηγική" που τους έχει απομείνει είναι ο "νεοσυντηρητισμός" -η γυμνή επίθεση στο εργατικό κίνημα -μπας και αποσπάσουν μερικά ακόμα "προνόμια" που θα τους εξασφαλίσουν ότι θα μείνουν στον αφρό για μερικά χρόνια ακόμα. *"Η τρέχουσα πολιτική"*, γράφει ο Χάρβεϊ, *"φαίνεται να βασίζεται, στην καλύτερη περίπτωση στην αρχή Μικόμπερ (ήρωας του Ντίκενς), δηλαδή στην αρχή της αθεράπευτης αισιοδοξίας ότι τελικά όλα θα πάνε καλά. Στο κάτω κάτω οι επικεφαλής πολλών αμερικανικών εταιρειών κατάφεραν να ζουν στον φανταστικό τους κόσμο, ενώ σωριάζονταν σε ερείπια μπροστά στα μάτια τους φαινομενικά άτρωτες επιχειρήσεις όπως η Enron. Αυτό θα μπορούσε να είναι το μέλλον της Αμερικής... Η φαντασιοκοπία του Λευκού Οίκου και τα ωραιοποιημένα μηνύματα της Ντάουνινγκ Στρίτ πρέπει να αποκρουστούν, εάν θέλουμε να βρούμε κάποια διέξοδο από την σημερινή αδιέξοδο κατάσταση."*

Το ερώτημα που προκύπτει είναι αυτόματα είναι εάν υπάρχει κάποια εναλλακτική λύση;

Το πρώτο πράγμα που χρειάζεται να κάνουμε, γράφει ο Χάρβεϊ, *είναι να ξαναανακαλύψουμε την έννοια της τάξης και του ταξικού αγώνα. "Ολα αυτά λάμβαναν χώρα στις δεκαετίες που οι οργανώσεις της εργατικής τάξης παρήκμαζαν και πολλοί προοδευτικοί πείθονταν όλο και περισσότερο ότι η τάξη ήταν μια ανούσια ή τουλάχιστον προ πολλού ξεπερασμένη κατηγορία. Ως προς αυτό φαίνεται ότι... παγιδεύτηκαν στον νεοφιλελεύθερο τρόπο σκέψης, εφ' όσον ένας από τους πρωταρχικούς μύθους του νεοφιλελευθερισμού είναι ότι η τάξη αποτελεί πλασματική κατηγορία που υπάρχει μόνο στη φαντασία των σοσιαλιστών και των κρυπτο-κομμουνιστών. Συνεπώς το πρώτο μάθημα που πρέπει να διδαχτούμε είναι ότι εάν αυτό μοιάζει με ταξικό αγώνα και ενεργεί σαν ταξικός πόλεμος, τότε πρέπει να το κατονομάσουμε, χωρίς να ντρεπόμαστε για αυτό που είναι."*

Ο Χάρβεϊ υποστηρίζει με πάθος όλα τα κινήματα που έχουν ξεσπάσει ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό και τον πόλεμο "ενάντια στην τρομοκρατία" του Μπους. Η εναλλακτική λύση βρίσκεται στα χέρια τους. Πόσο μακριά μπορούν να φτάσουν τα σημερινά κινήματα; Στο βιβλίο του, ο Χάρβεϊ, είναι εξαιρετικά μετριοπαθής. *"Ο κόσμος έχει τη δυνατότητα να απορρίψει την ιμπεριαλιστική πρόθεση και να διαθλάσει μέσα στην καρδιά του νεοφιλελεύθερου και νεοσυντηρητικού καπιταλισμού ένα εντελώς διαφορετικό σύνολο αξιών: της ανοικτής δημοκρατίας που είναι αφοσιωμένη στο επίτευγμα της κοινωνικής ισότητας με οικονομική, πολιτική και πολιτισμική δικαιοσύνη"*.

Ο κόσμος έχει, σίγουρα πολύ-πολύ μεγαλύτερες δυνατότητες: όπως έγραφε ο Μαρξ, "έχει να κερδίσει έναν κόσμο ολόκληρο". Ο ίδιος ο Χάρβεϊ, όταν ρωτήθηκε πρόσφατα τι θα ήθελε σαν δώρο για τα γενέθλιά του απάντησε "την επανάσταση". Στο βιβλίο του δεν φτάνει τόσο μακριά. Αλλά αυτό ούτε χιλιοστό δεν μειώνει την αξία του.

Βιβλιοκριτική

Μια εικόνα χίλιες λέξεις

Οι αφίσες της Οκτωβριανής Επανάστασης

Τιμή: 10 ευρώ
Εκδόσεις ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Ιούνης του 1919. Στην επαναστατημένη Ρωσία μαίνεται ο εμφύλιος πόλεμος ενάντια στις ορδές των παλιών τσαρικών στρατηγών και την εισβολή των ιμπεριαλιστικών στρατών. Το νεαρό εργατικό κράτος αντιστέκεται ρίχνοντας όλες του τις δυνάμεις σε αυτή τη σκληρή μάχη. Οι καλλιτέχνες βρίσκονται στην πρώτη γραμμή.

Αν αναρωτιέται κανείς τι θα μπορούσε να προσφέρει η τέχνη στην μάχη της επανάστασης, το λεύκωμα που κυκλοφόρησε πρόσφατα το Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο με τις αφίσες του Κόκκινου Οκτώβρη, δίνει την απάντηση.

Ανάμεσα στο 1918 και το 1921 στην επαναστατική Ρωσία τυπώθηκαν πάνω από 3600 διαφορετικές αφίσες. Το Τμήμα Φιλολογίας και Εκδόσεων (Λιτιζντάτ) που ιδρύθηκε τον Ιούνη του 1919 θα κυκλοφορήσει μέχρι τον Γενάρη του 1921, 29,8 εκατομμύρια αντίτυπα αφισών - ένας αριθμός εκπληκτικός για τα τεχνολογικά δεδομένα εκείνης της εποχής. Οι αφίσες, που στηρίζονταν περισσότερο στην εικόνα και λιγότερο στις λέξεις ήταν το μέσο επικοινωνίας που επέλεξαν οι Μπολσεβίκοι για να απευθύνουν όσο το δυνατόν πλατύτερα το μήνυμα της Επανάστασης. Και το πέτυχαν. Εχοντας μαζί τους τον καλύτερο σύμμαχο: τους χιλιάδες καλλιτέχνες - γνωστούς και άγνωστους - που αγκάλιασαν την επανάσταση γιατί είδαν στη δημοκρατία των σοβιέτ το απέραντο πεδίο ελευθερίας για να εκφράσουν εκρηκτικά τη δημιουργικότητά τους. Ο Οκτώβρης και τα χρόνια που ακολούθησαν ήταν πραγματικά το "πανηγύρι των καταπιεσμένων" και στο επίπεδο της καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Οι αφίσες αποτυπώνουν με τον πιο άμεσο και πρακτικό τρόπο τη σχέση της τέχνης με την επανάσταση. Οσον αφορά στο περιεχόμενο ξεκινούν με τον άμεσο στόχο της παρότρυνσης για νίκη του Κόκκινου Στρατού στον Εμφύλιο και την καταγγελία των ιμπεριαλιστών και φτάνουν να αγγίζουν ακόμα και το παραμικρό θέμα της καθημερινής ζωής - τη θέση των γυναικών στην κοινωνία και την οικογένεια, την εκπαίδευση και τη γνώση, τις καταπιεσμένες από τον Τσάρο εθνότητες, τον αλκοολισμό, μέχρι τα δικαιώματα των παιδιών.

Οσο εντυπωσιακό είναι το περιεχόμενό των αφισών, άλλο τόσο πρωτοπόρα είναι η μορφή τους. Αξιοποιώντας κάθε μορφή της προεπαναστατικής τέχνης, οι καλλιτέχνες του κινήματος των αφισών προχωρούν σε πειραματισμούς και ευρηματικότητα μπολιάζοντας την παράδοση με την αστείρευτη δυναμική της επαναστατικής απελευθέρωσης. Η παραδοσιακή ξυλογραφία του 18ου αιώνα (τα λούμποκ), οι βυζαντινές αγιογραφίες, οι διαφημιστικές αφίσες και τα σατυρικά σκίτσα των αρχών του 20ου αιώνα, η αφαιρετική διάσταση της Ρωσικής Πρωτοπορίας, βάζουν το στίγμα τους στις αφίσες της Οκτωβριανής Επανάστασης δημιουργώντας έναν εντελώς πρωτότυπο - και αρκετές φορές αμφίδρομο - τρόπο οπτικής επικοινωνίας ανάμεσα στους δημιουργούς-καλλιτέχνες και τους "αποδέκτες" εργάτες και αγρότες της Ρωσίας.

Ετσι, παράγονται αφίσες από τον πρώην αγιογράφο Αλεξάντερ Απσιτ που συχνά παραλάσσουν θέματα των εκκλησιαστικών εικόνων με σύγχρονα περιεχόμενο. Αφίσες από τον Ντμίτρι Μουρ που κουβαλούσε μαζί του και όλη την εμπειρία από την επανάσταση του 1905 στην οποία συμμετείχε ενεργά. Αφίσες από τον Βίκτορ Ντένι, βετεράνο σκιτσογράφο των σατυρικών περιοδικών πριν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Αφίσες από τους ζωγράφους της Ρώσικης Πρωτοπορίας, όπως τον Λεμπέντεφ και τον Λιζίτσκι. Και τέλος, αφίσες από τους πρωτοπόρους του κινήματος των Παράθυρων ΡΟΣΤΑ - τον Βλαντιμίρ Μαγιακόφσκι, τον Μαλιούτιν, τον Τσερεμνίκι.

Τα Παράθυρα ΡΟΣΤΑ πήραν το όνομά τους από τον Ρωσικό Οργανισμό Τηλεγράφων (ΡΟΣΤΑ) που ανέλαβε την τεχνική στήριξη για τη μαζική παραγωγή αφισών. Χρησιμοποιώντας την παράδοση των λούμποκ, οι καλλιτέχνες δημιουργούσαν τεράστιες αφίσες-εφημερίδες τοίχου (συνήθως διαστάσεων 0,90 επί 2,20 μέτρων) που έμπαιναν στα κεντρικά σημεία και των πιο απομακρυσμένων χωριών. Η μορφή τους αποτελούνταν από διαδοχικά "παράθυρα", που έμοιαζαν πολύ με τα σημερινά κόμικς. Το σύνθημα του Μαγιακόγσκι και των συντρόφων του στα ΡΟΣΤΑ ήταν "όχι τέχνη για την τέχνη, αλλά τέχνη μέσα στη ζωή και την παραγωγή". Ο τρόπος με τον οποίο παράγονταν οι αφίσες ακολουθούσε τη δημοκρατία των σοβιέτ. Κάθε βδομάδα το επιτελείο δεκάδων καλλιτεχνών συζητούσε κι αποφάσιζε ποιο θέμα θα είχαν σαν αιχμή και ποιοι θα αναλάμβαναν να δώσουν ιδέες. Το αποτέλεσμα ήταν μια καταπληκτική παραγωγή σε ρυθμούς και ευρηματικότητα.

Δεν σημαίνει ότι οι Μπολσεβίκοι συμφωνούσαν πάντα με το περιεχόμενο ή τη μορφή των αφισών. Για παράδειγμα, ο Λένιν όταν είδε μια αφίσα που έγραφε "Το κράτος των εργατών και των αγροτών θα διαρκέσει για πάντα", πρόβαλε αντιρήσεις. "Είναι λάθος", έλεγε, "ο απώτερος στόχος

μας είναι μια κοινωνία χωρίς τάξεις και κράτος". Αλλά ποτέ, ούτε ο Λένιν, ούτε ο Τρότσκι, ούτε το κόμμα των Μπολσεβίκων διανοήθηκε να απαγορεύσει την καλλιτεχνική δημιουργία και να επιβάλλει πρότυπα στους δημιουργούς των επαναστατικών αφισών. Οι απαγορεύσεις και η επιβολή προτύπων (ο "σοσιαλιστικός ρεαλισμός" σαν μόνη επιτρεπόμενη μορφή τέχνης) ήταν αποτέλεσμα της κυριαρχίας της σταλινικής αντεπανάστασης στα τέλη της δεκαετίας του 1920.

Στο λεύκωμα του Μαρξιστικού Βιβλιοπωλείου κάναμε την προσπάθεια να υπάρχουν ενδεικτικές αφίσες από όλο το φάσμα - και σαν μορφή και σαν περιεχόμενο. 90 χρόνια μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση οι αφίσες δείχνουν τι σημαίνει "πανηγύρι των καταπιεσμένων" σε εικόνες. Τι σημαίνει τέχνη που συμμετέχει ενεργά στην αλλαγή του παλιού και το χτίσιμο του νέου κόσμου.

Ανεπαρκής απόπειρα

Παναγιώτης Πετρουλάκος

Το πολιτικό σύστημα της ΕΣΣΔ

Από την απολυταρχία στη σοβιετική διακυβέρνηση

Τιμή: 13 ευρώ
216 σελίδες
Εκδόσεις Gutenberg

Το βιβλίο του Παναγιώτη Πετρουλάκου αποτελεί μια προσπάθεια ανάλυσης της κοινωνικής και θεσμικής πραγματικότητας που προηγήθηκε και αυτής που ακολούθησε την Οκτωβριανή Επανάσταση. Στο πρώτο μέρος του βιβλίου, που αφορά στην προεπαναστατική περίοδο, ο συγγραφέας παρουσιάζει σε αδρές γραμμές το φεουδαρχικό σύστημα από την εποχή του Μεγάλου Πέτρου στις αρχές του 17ου αιώνα, όταν και αναδείχθηκε η Ρωσία σε μεγάλη ευρωπαϊκή δύναμη, συνεχίζοντας με την ισχυροποίηση του απολυταρχισμού από τη Μεγάλη Αικατερίνη, και, κατόπιν, την περίοδο κρίσης στην οποία εισήλθε το τσαρικό καθεστώς από τα μέσα του 19ου αιώνα. Μαζί με την κρίση του, όπως υπογραμμίζει ο συγγραφέας, ήρθε και η κοινωνική αφύπνιση, η οποία ξεκίνησε από κύκλους διανοουμένων και πρώιμων επαναστατών, που οργάνωναν τρομοκρατικές ενέργειες ενάντια στο καθεστώς. Την ίδια περίοδο, όπως επισημαίνεται, η ρωσική κοινωνία άλλαζε, με την ανάπτυξη της βιομηχανίας και, συνακόλουθα, της εργατικής τάξης, γεγονός το οποίο σηματοδότησε και τον προσανατολισμό της εργατικής κίνησης προς τις μαρξιστικές ιδέες και αναλύσεις με πρωτοπόρο τον Πλεχάνοφ και έπειτα τον Λένιν. Σ' αυτό το πλαίσιο, οι θεσμικές μεταρρυθμίσεις του τσάρου μετά την επανάσταση του 1905, οι οποίες περιγράφονται συγκεκριμένα στο βιβλίο, αποδείχθηκαν αμελητέες και η Δούμα, χλωμό υποκατάστατο κοινοβουλευτισμού που παραχωρήθηκε στο λαό, χρησιμοποιήθηκε από την αριστερά για την περαιτέρω υπονόμευση του καθεστώτος. Έτσι, το Φλεβάρη του 1917 ο τσαρισμός αποδείχθηκε ανίκανος να καταστείλει την επανάσταση, η οποία ολοκληρώθηκε τον Οκτώβρη με το πέρασμα όλης της εξουσίας στα Σοβιέτ.

Ο συγγραφέας περιγράφει την επαναστατική διαδικασία από το Φλεβάρη στον Οκτώβρη, υπερτονίζοντας το ρόλο της προσωπικότητας του Λένιν, χωρίς να αναφέρεται ούτε στην απεύθυνση που χρειάστηκε να κάνει στη βάση του μπολσεβίκικου κόμματος το Μάρτη και τον Απρίλη για να υπερνικήσει το συντηρητισμό της πλειοψηφίας της ηγεσίας του, ούτε στον πρωτοπόρο ρόλο που έπαιξαν σ' αυτή τη διαδικασία εργατικές οργανώσεις του κόμματος, όπως αυτή του Βίμποργκ της Πετρούπολης. Εξάλλου, οι μπολσεβίκοι έπαιξαν μεν πρωταγωνιστικό ρόλο στην εγκαθίδρυση και την εδραίωση της εργατικής εξουσίας, χωρίς όμως ποτέ να υποστηρίζουν, όπως αναφέρει ο συγγραφέας, ότι *"η σοβιετική κοινωνία σ' ένα κράτος εργατών και αγροτών έπρεπε να καθοδηγείται αποκλειστικά από το Κομμουνιστικό Κόμμα"*(σελ 103).

Διαστρέβλωση όμως των απόψεων του Λένιν από το συγγραφέα γίνεται και όταν ισχυρίζεται ότι ο Λένιν κατά τη διάρκεια του Ά Παγκοσμίου Πολέμου "*υποστήριζε ότι η νίκη του προλεταριάτου θα ήταν δυνατή μόνο με την αποδέσμευση από τη θέση για ταυτόχρονη διεθνιστική επαναστατική δράση και την υιοθέτηση της θέσης για τη νίκη της προλεταριακής επανάστασης σε κάθε μία χώρα ξεχωριστά*". σελ 83). Αντιθέτως, οι μπολσεβίκοι εξακολουθούσαν να πιστεύουν ότι χωρίς την επανάσταση στην υπόλοιπη Ευρώπη το νεαρό εργατικό κράτος της Ρωσίας θα απομονωνόταν με τραγικές συνέπειες, όπως και τελικά έγινε.

Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου, που ασχολείται με το πολιτικό σύστημα της Ρωσίας μετά την επανάσταση, ο συγγραφέας περιγράφει τους θεσμούς και τις πολιτειακές αλλαγές που κατοχύρωναν τα πρώτα Συντάγματα του 1918 και του 1924. Στο Σύνταγμα του 1918, τις ανώτερες θέσεις κατείχαν το Πανρωσικό Συνέδριο των Σοβιέτ και η Πανρωσική Εκτελεστική Επιτροπή των Σοβιέτ, ενώ το Κομμουνιστικό Κόμμα, όπως μετονομάστηκαν οι μπολσεβίκοι, περιοριζόταν στον "εξωθεσμικό", αλλά ιδιαίτερα σημαντικό πολιτικό του ρόλο. Το Σύνταγμα αυτό ήταν, όπως σωστά τονίζει ο Πετρουλάκος, *"πολύ περισσότερο δημοκρατικό σε σύγκριση με τα αντίστοιχα Συντάγματα των αστικών Δημοκρατιών"* (σελ 142). Ενδεικτικά, στο άρθρο 8 προβλεπόταν η δυνατότητα των εργατών και αγροτών κάθε έθνους να αποφασίζουν εάν θα συμμετέχουν στη σοβιετική Δημοκρατία ή όχι. Επίσης, η συνταγματοποίηση των κατακτήσεων της επανάστασης περιελάμβανε από την κατοχύρωση της δημόσιας δωρεάν παιδείας με ελεύθερη πρόσβαση σε όλες τις βαθμίδες έως την πλήρη θρησκευτική ελευθερία, το καθολικό δικαίωμα ψήφου κλπ.

Εκείνο όμως που αξίζει να σημειωθεί περισσότερο, αν και ο συγγραφέας δεν το τονίζει ιδιαίτερα, είναι το γεγονός ότι το πολιτικό σύστημα της Δημοκρατίας των Σοβιέτ βασιζόταν στη δυνατότητα ανάκλησης των εκπροσώπων των εργατών και των αγροτών από τους ψηφοφόρους τους κατά τη διάρκεια της θητείας τους (άρθρο 78), κατοχυρώνοντας έτσι την άμεση δημοκρατία στη θέση της τυπικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, ενώ κατοχυρώθηκε επίσης συνταγματικά και ο εργατικός έλεγχος στις επιχειρήσεις. Όλες αυτές οι ριζικές τομές αναφέρονται στο βιβλίο, αλλά χωρίς να επισημαίνεται ο ρόλος της αυτενέργειας της εργατικής τάξης. Ο εργατικός έλεγχος ή το μοίρασμα της γης, για παράδειγμα, δεν ήταν καρπός του Συντάγματος, αλλά το Σύνταγμα, ακριβώς επειδή ήταν το Σύνταγμα ενός εργατικού κράτους, κατοχύρωσε και επέκτεινε τα μέτρα που οι ίδιοι οι εργάτες και οι αγρότες είχαν ήδη ξεκινήσει να εφαρμόζουν από τα κάτω ήδη από την περίοδο της Προσωρινής Κυβέρνησης, την οποία και ανέτρεψαν ακριβώς επειδή κωλυσιεργούσε στο να τα πάρει η ίδια. Οι μπολσεβίκοι υιοθέτησαν και κατοχύρωσαν

συνταγματικά τις πρωτοβουλίες που οι ίδιοι οι εργάτες και οι φτωχοί αγρότες είχαν πάρει, εφαρμόζοντας στην πράξη με αυτόν τον τρόπο, και μια άλλη αντίληψη για το Σύνταγμα ως συνδετικού κρίκου μεταξύ δικαίου και πραγματικότητας.

Το 1924, όταν θεσπίστηκε το νέο Σύνταγμα, η ΕΣΣΔ πλέον ήταν στη φάση της ΝΕΠ και το κυριότερο ζήτημα της συνταγματικής αναθεώρησης ήταν το εθνικό. Όπως σημειώνει ο συγγραφέας, το δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού των εθνοτήτων μέχρι και την απόσχισή τους ήταν διαχρονική θέση των μπολσεβίκων από το 1903, αλλά το 1923 ο Λένιν χρειάστηκε να συγκρουστεί με τον Στάλιν με αιχμή το ζήτημα της Γεωργίας και το μεγαλορωσικό σωβινισμό στον οποίο αυτός υποχωρούσε και πρότεινε η κεντρική σοβιετική κυβέρνηση να είναι αποκλειστικά αρμόδια μόνο στα θέματα εξωτερικής πολιτικής και στρατού.

Στο Σύνταγμα του 1924 όμως, μετά το θάνατο του Λένιν, η κεντρική εξουσία ενισχύθηκε δυσανάλογα σε σχέση με τις επιμέρους δημοκρατίες και το δικαίωμα απόσχισης από την Ένωση εξαρτήθηκε πλέον από τη σύμφωνη απόφαση όλων των Δημοκρατιών της Ένωσης (άρθρο 6). Ο Πετρουλάκος σημειώνει αυτές τις αλλαγές χωρίς όμως να εξάγει από αυτές οποιοδήποτε συμπέρασμα. Ωστόσο, είναι σαφές ότι με αυτές τις ρυθμίσεις άνοιξε ο δρόμος για τη μετατροπή και πάλι της Ρωσίας σε μια "φυλακή των λαών", όπως επί τσαρισμού, στο όνομα αυτή τη φορά του "προλεταριακού διεθνισμού" της γραφειοκρατικής άρχουσας τάξης που δημιουργήθηκε στην ΕΣΣΔ, αφού εξόντωσε τις φωνές της Αριστερής Αντιπολίτευσης του Τρότσκι.

Συνολικά, το βιβλίο έχει εμφανείς πολιτικές αδυναμίες, οι οποίες βασίζονται στην πίστη του συγγραφέα για τη συνέχεια μεταξύ των πρώτων χρόνων της επανάστασης και την οικοδόμηση του γραφειοκρατικού κρατικού καπιταλισμού από τον Στάλιν και τους διαδόχους του. Από το γεγονός αυτό προκύπτει και η ανεκδιήγητη προσπάθειά του να εμφανίσει μια συνέχεια στην *"προσήλωση των Σοβιετικών ηγετών στους ιδεολογικούς τους στόχους"* η οποία εμφανίζεται επί Λένιν, συνεχίζεται με τα πλάνα του Στάλιν και τον Χρουστσώφ και κλιμακώνεται με τον Μπρέζνιεφ και τις επαναστατικές πρωτοβουλίες του Γκορμπατσώφ.(σελ. 100-101). Εξάλλου και τα ενδιαφέροντα στοιχεία για τα Συντάγματα του 1918 και 1924 παρατίθενται χωρίς να εμβαθύνονται ιδιαίτερα. Για μια σαφώς πιο επεξεργασμένη μαρξιστική προσέγγιση των προβληματισμών της εποχής σχετικά με το Δίκαιο, είναι καλύτερο να διαβαστεί "Ο επαναστατικός ρόλος του Δικαίου και του Κράτους" του Π. Στούτσκα και, για την επίμαχη περίοδο των πρώτων χρόνων της επανάστασης και τη διαμάχη του 1923 ως προς το εθνικό ζήτημα, ο τρίτος τόμος της βιογραφίας του Λένιν από τον Τ. Κλιφ.

Οργανωθείτε!

Τί είναι και γιατί παλεύει το ΣΕΚ

Τιμή: 5 ευρώ
71 σελίδες
Εκδόσεις ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Η μπροσούρα "Τι είναι και για τι παλεύει το ΣΕΚ" είναι μια πρόσφατη έκδοση του Μαρξιστικού Βιβλιοπωλείου που μέσα σε 70 περίπου σελίδες δίνει με περιεκτικό και απλό τρόπο τις απαντήσεις στην πιο σημαντική υπόθεση απ' όλες , την πάλη για έναν διαφορετικό κόσμο, χωρίς εκμετάλλευση, χωρίς πόλεμο και φτώχεια. Είναι ένα βιβλίο που ξεκινάει από τα ερωτήματα που έχει ο κόσμος του κινήματος, από τους φοιτητές των καταλήψεων και τους απεργούς στα σχολεία και στα νοσοκομεία, ως τους ακτιβιστές ενάντια στην οικολογική καταστροφή και τους αντιπολεμικούς διαδηλωτές. Ποια είναι η αιτία της βαρβαρότητας που βιώνουμε καθημερινά, ποιος έχει τη δύναμη να αλλάξει την κοινωνία, πως μπορούμε να κερδίσουμε μεταρρυθμίσεις στο σήμερα, γιατί χρειαζόμαστε ένα κόμμα, τι είδους κοινωνία θέλουμε να χτίσουμε; Για να δώσουμε αυτές τις απαντήσεις χρειαζόμαστε τη θεωρία. *"Όταν η αριστερά αποφεύγει τη θεωρία σημαίνει πως αποφεύγει να πάρει συγκεκριμένη θέση στις μάχες του σήμερα."*

Κι αυτό σημαίνει καταρχήν ότι στο δίλημμα μεταρρύθμιση ή επανάσταση η θέση μας χρειάζεται να είναι ξεκάθαρη. *"Οι καπιταλιστές δεν πρόκειται να μας αφήσουν να τους πάρουμε τα προνόμια, με σταυρωμένα τα χέρια. Θα αντισταθούν και θα πρέπει να συγκρουστούμε μαζί τους επιβάλλοντας τη θέληση μας. Από την άλλη οι ίδιοι οι άνθρωποι μόνο μέσα στην πάλη τους μπορούν να βγάλουν συμπεράσματα για το πώς μπορεί να λειτουργήσει η κοινωνία απαλλαγμένη από τα κέρδη".*

Ποιος όμως θα κάνει την επανάσταση; Αυτός που έχει τη δύναμη να αλλάξει την κοινωνία δεν είναι γενικώς οι καταπιεσμένοι, ούτε το "πλήθος" αλλά η εργατική τάξη. Κι αυτό όχι γιατί είναι η πιο καταπιεσμένη, ούτε η πιο πολυπληθής, αλλά γιατί είναι η πιο δυνατή τάξη. *"Η εκμετάλλευσή της είναι που κάνει ολόκληρο το σύστημα να δουλεύει ... από τον ιδρώτα των εργατών πληρώνονται οι αστυνομικοί που τους χτυπάνε στις διαδηλώσεις, οι τραπεζίτες που τους φορτώνουν με χρέη, οι δικαστές που τους τιμωρούν".* Η εργατική τάξη είναι ο "νεκροθάφτης του καπιταλισμού" γιατί έχει τη δυνατότητα να μπλοκάρει το σύστημα, αλλά και να οργανώσει με συλλογικό τρόπο την παραγωγή για τις ανάγκες όλων. Και καθώς η εργατική τάξη απελευθερώνεται η ίδια, απελευθερώνει και όλους τους καταπιεσμένους από την εθνική, ρατσιστική ή σεξιστική καταπίεση του συστήματος

Τι εννοούμε όμως σοσιαλισμό; Σίγουρα δεν εννοούμε τον σοσιαλισμό του Ανδρέα Παπανδρέου, ούτε τον κρατικό καπιταλισμό της Σοβιετικής Ένωσης, αλλά ούτε και την απομόνωση των Ζαπατίστας. Η αντιπρότασή μας είναι η εξουσία των εργατών, όπου η κάθε μαγείρισσα μπορεί να κυβερνάει, *"διότι η πλειοψηφία των εργαζόμενων ανθρώπων, αυτοί που παράγουν όλο τον πλούτο είναι σίγουρα πιο ικανοί να αποφασίσουν για το σωστό και το λάθος από τη μειοψηφία που κυβερνάει τον πλανήτη σήμερα. Ξέρουν πολύ καλά πως λειτουργεί το σύστημα και ξέρουν τι ακριβώς φταίει όταν δεν λειτουργεί".*

Οι λάθος απαντήσεις που δίνουν στα παραπάνω ερωτήματα η σοσιαλδημοκρατία, ο σταλινισμός και η αυτονομία έχουν οδηγήσει τους αγώνες είτε στο συμβιβασμό είτε στην ήττα. Η υπεράσπιση της παράδοσης του επαναστατικού μαρξισμού βοηθάει τους αγωνιστές της γενιάς μας να ξαναπιάσουν το νήμα των σοσιαλιστικών ιδεών και να αποφύγουν τέτοια πισωγυρίσματα και προδοσίες.

Δεν αρκεί όμως μόνο η θεωρία. Οι ιδέες δεν είναι δόγμα αλλά οδηγός για δράση, για να διαλέξουμε το σωστό μονοπάτι σε κάθε διχάλα που ανοίγει στο κίνημα. Χρειάζεται να σκεφτεί κανείς τι θα είχε συμβεί αν το ΣΕΚ δεν είχε πρωτοστατήσει για να φτιαχτεί η πρωτοβουλία για την Πράγα, η

Πρωτοβουλία Γένοβα 2001, η Συμμαχία Σταματήστε τον Πόλεμο. Όμως οι πρωτοβουλίες αυτές δεν δημιουργούνται αυτόματα. Είναι τα μέλη του ΣΕΚ που τις συζητάνε, τις αποφασίζουν και τις κάνουν πράξη. Τα μέλη του ΣΕΚ δεν είναι ούτε λίστες ονομάτων, ούτε ψηφοφόροι. Είναι ενεργοί σοσιαλιστές που ο καθένας και η καθεμία προσπαθεί να είναι ηγεσία του κινήματος καθημερινά στη δουλειά, στη σχολή, στο σχολείο. Το επαναστατικό κόμμα συσπειρώνει τα πιο πρωτοπόρα κομμάτια της εργατικής τάξης και μέσα από την ελεύθερη συζήτηση αναζητά τον τρόπο να νικάνε οι αγώνες, ξεδιπλώνοντας και όχι μπλοκάροντας τη δυναμική του κόσμου. *"Το να είναι κάποιος μέλος του ΣΕΚ όχι μόνο δεν έρχεται σε αντιπαράθεση με τα κινήματα, αλλά αντίθετα τον κάνει πιο δυνατό στην οργάνωση, στο συντονισμό και την κατεύθυνση που πρέπει να παίρνει ένα κίνημα για να φτάσει στη νίκη"*.

Διαβάστε το βιβλίο για να βρείτε τις απαντήσεις που αναζητούν χιλιάδες αγωνιστές. Και μετά ξέρετε ποιο είναι το επόμενο βήμα...

Η μάχη της μνήμης

Τζόναθαν Κόου

Σαν την βροχή πριν πέσει

Τιμή: 15 ευρώ
290 σελίδες
Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

Για όσους γνωρίζουμε τον Τζόναθαν Κόου από το «Τι ωραίο πλιατσικο», τη «Λέσχη των Τιποτένιων», τον «Κλειστό Κύκλο», το καινούργιο του μυθιστόρημα «Σαν τη βροχή πριν πέσει» εξακολουθεί να μας εκπλήσσει ευχάριστα. Και αυτό γιατί αν και διαφοροποιείται το ύφος του από εκείνο των προηγούμενων μυθιστορημάτων του, το πολιτικό στοιχείο που χαρακτηρίζει τη λογοτεχνική του γραφή είναι παρόν και στο έργο αυτό. Μέσα από τη ζωή απλών, καθημερινών ηρώων, προσπαθεί να σκιαγραφήσει την ιστορία του δεύτερου μισού του εικοστού αιώνα. Επιλέγει να αφηγηθεί την οικογενειακή ιστορία τριών γενεών γυναικών που εκτυλίσσεται τα τελευταία 50 χρόνια. Και αυτό δεν είναι τυχαίο, καθώς ο συγγραφέας θέλει να αναδείξει το γεγονός οτι οι γενιές αυτές αποτελούν ακόμη τους ζωντανούς φορείς της ιστορικής μνήμης. Η λογοτεχνική μέθοδος του μυθιστορήματος βασίζεται στην καταγραφή των ιστορικών αλλαγών από την περίοδο του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι σήμερα μέσα από την μικροκλίμακα της προσωπικής ζωής των ηρώιδων του.

Η Ρόζαμοντ, ηλικιωμένη πια, λίγο πριν τον επικείμενο και εκούσιο εν μέρει θανατό της, με αφορμή είκοσι διαφορετικές φωτογραφίες, μιλάει σε ένα μαγνητόφωνο, περιγράφοντας διαδοχικά την ιστορία γυναικών που ανήκουν σε τρεις διαδοχικές γενιές και συγγενεύουν μεταξύ τους. Οι αφηγήσεις προορίζονται για μια τυφλή νεαρή κοπέλα, την Ίμοτζεν, της οποίας τα ίχνη έχουν χαθεί και αποτελεί τον τελευταίο κρίκο αυτής της αλληλουχίας των γενεών. Η αφηγήτρια εκφράζει την αγωνία της να περισώσει την οικογενειακή ιστορική μνήμη, μέσα από τη μορφή των αναμνήσεων, οικοδομώντας το σύλλογικό παρελθόν, μια ταυτότητα για τη νεαρή Ίμοτζεν.

Τον Τζόναθαν Κόου τον απασχολεί ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι αναφερόμαστε στο παρελθόν, στους τρόπους με τους οποίους μας διαφεύγει και για το πως μπορούμε να εφεύρουμε τρόπους να το διατηρήσουμε. Πρόκειται για τη διαδικασία κατασκευής της ιστορίας και των τρόπων με τους οποίους αυτή τελικά διαπερνά τις ζωές μας και τις καθορίζει. Έτσι για την κεντρική ηρωίδα κατά τη διαδικασία ανασυγκρότησης των αναμνήσεων της, οι φωτογραφίες, όπως διαπιστώνει και η ίδια, αποτελούν το μόνο ντοκουμέντο που διαθέτει αλλά ταυτόχρονα λειτουργούν και ως πέπλο, που μας αποκόβει από την αλήθεια για να την αμβλύνει πολλές φορές. Η αποτύπωση μιας στιγμής απομονώνει και κρύβει τη συνθετική και πολύπλοκη διαδικασία στην οποία ανήκει, μας απομακρύνει από τη διαύγαση της αλήθειας και παραποιεί τις εικόνες της ανάμνησης. Η ηρωίδα μάχεται στις αφηγήσεις της με την αποκατάσταση αυτής της τάξης του παρελθόντος, προσπαθώντας να σπάσει την παράδοση εκείνη κατά την οποία οι οικογενειακές ιστορίες αποτελούν ένα συγκαλυμμένο και οριοθετημένο πλαίσιο συλλογικής μνήμης.

Οι δυο πρώτες φωτογραφίες τοποθετούν ως ιστορικό φόντο της αφήγησης την περίοδο του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου και την επιδρασή του στη ζωή της ηρωίδας. Μια εργατική οικογένεια από το Μπέρμιγχαμ όπως και τόσες άλλες προσπαθούν να επιβιώσουν. Τα περισσότερα παιδιά απομακρύνονται από τις οικογένειές τους για άγνωστη διάρκεια και πολλές φορές προορισμό. Η Ρόζαμοντ διαφεύγει ως παδί στην αγγλική επαρχία όπου φιλοξενείται στους θείους της. Στο πλαίσιο αυτό περιγράφεται και η ζωή των ανώτερων στρωμάτων της αγγλικής κοινωνίας, που κερδοσκοπούν στη μαύρη αγορά και δεν εμφανίζεται η σκληρή πραγματικότητα του πολέμου να αγγίζει καθόλου τη ζωή τους. Και συνολικά όμως, όλες οι φωτογραφίες περιγράφουν τόσο το ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο, όσο και τις επιρροές του στη διαμόρφωση των συνθηκών ζωής των ηρώων του μυθιστορήματος. Έτσι, ο συγγραφέας καταφέρνει με μοναδικό τρόπο να συνδέσει τον «εξωτερικό» κόσμο με τον «εσωτερικό» κόσμο των ηρώων του.

Στις περιγραφές της κεντρικής ηρωίδας αναδεικνύονται οι αντιθέσεις που κυριαρχούν μέσα στις συνθήκες πολέμου. Από τη μια πλευρά υπάρχουν οι ζωές των εργατών, οι οποίοι ζουν τη διάλυση των πιο βασικών μορφών των κοινωνικών τους σχέσεων και κανένας πια δεν επιστρέφει ίδιος στην καθημερινή του ζωή. Από την άλλη, σκιαγραφούνται οι σκληρές και αδιάφορες για ό,τι δεν ταιριάζει στο κοινωνικό προφίλ τους αξίες των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων και οι τρόποι με τους οποίους αποτυπώνονται ως ψυχικά ρήγματα οι συγκρούσεις αυτών των διαφορετικών κόσμων στις ζωές των ηρώιδων του μυθιστορήματος.

Ο συγγραφέας επιχειρεί, έχοντας ως βασική αναφορά τις ιστορικές και κοινωνικές αλλαγές που διαγράφονται στο δεύτερο μισό του αιώνα και τις αντανακλάσεις και επιδράσεις τους στις παραδοσιακές μορφές κοινωνικών σχέσεων, όπως η οικογένεια, να αναδείξει τις προσπάθειες των ηρωίδων να αποδράσουν και να επιβιώσουν, ζώντας πολλές φορές και οι ίδιες τη συντριβή. Επιχειρούν όμως ταυτόχρονα και να εξεγερθούν απέναντι στην καταπίεση που υφίστανται, αρνούμενες άλλοτε τους κοινωνικούς ρόλους που τις επιβάλλονται, άλλοτε αυτοπροσδιορίζοντας τους εαυτούς τους σεξουαλικά και άλλοτε με την επιλογή της μη σιωπής.

Ο Τζόναθαν Κόου γράφει ένα μυθιστόρημα υπενθυμίζοντάς μας πως οι ζωές των καθημερινών ανθρώπων με τις συγκρούσεις, τα λάθη, τις απογοητεύσεις αλλά και τις υπερβάσεις τους είναι το νήμα που μπορεί να συνδέσει το σύγχρο-

νο άνθρωπο με τη μνήμη των συλλογικών και κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και ταξικών συγκρούσεων που δημιουργούν την ιστορία. Αντιπαρατίθεται με τη μεταμοντέρνα αντίληψη, η οποία ασχολείται με το τρέχον και αδιαφορεί για τις ρίζες και τις αιτίες των γεγονότων και τις συνεπειές που έχουν αυτές στις ζωές των απλών ανθρώπων. Μέσα από το μυθιστόρημα αυτό, ο Κόου αναδεικνύει μια αντίληψη η οποία δεν αδιαφορεί για την ιστορία, ούτε την αντιμετωπίζει απλώς σαν άθροισμα τυχαίων γεγονότων αλλά αντίθετα προσπαθεί να βρει και να ερμηνεύσει την αλληλουχία των γεγονότων, όπως αυτά συμβαίνουν και επενεργούν μέσα στη ζωντανή πραγματικότητα των καθημερινών ανθρώπων.

Αν για τον Μαρξ ίσχυε ότι «οι άνθρωποι δημιουργούν την ιστορία τους αν και σε συνθήκες που δεν έχουν δημιουργηθεί από αυτούς», ο Τζόναθαν Κόου σίγουρα κατάφερε να μας κάνει κοινωνούς αυτής της αντίληψης με ένα πολύ ευχάριστο και συγκινητικό μυθιστόρημα.

Εξοργιστικά κλισέ

Δημήτρης Βλαντάς

Ημερολόγιο 1947-1949

Τιμή: 14.40 ευρώ
403 σελίδες
Εκδόσεις ΕΣΤΙΑ

Ο Δημήτρης Βλαντάς ήταν ένα από τα ανώτατα στελέχη του ΚΚΕ στη διάρκεια του Εμφύλιου. Τον Δεκέμβρη του 1942 εκλέχτηκε στην ΚΕ του κόμματος και τον Σεπτέμβρη του 1947 αναπληρωματικό μέλος του Πολιτικού Γραφείου (τακτικό μέλος έγινε τον Γενάρη του 1949). Θα περίμενε κανείς η δημοσίευση του ημερολόγιου του από το 1947 μέχρι το 1949 να ρίξει περισσότερο φώς στις σκέψεις της ηγεσίας του ΚΚΕ καθώς ο εμφύλιος κλιμακώνονταν, τους διάφορους παράγοντες που επιρέασαν το σκεπτικό των αποφάσεων που πάρθηκαν στη διάρκειά του. Όμως, «άνθρακες ο θησαυρός».

Ο Βλαντάς ήταν ένα στέλεχος που έζησε την Αντίσταση από σχετικά ψηλή θέση και μετά την επιστροφή του Ζαχαριάδη το 1945 και το ξέσπασμα του Εμφύλιου ανήκε στον πολύ στενό πυρήνα των συνεργατών του.

Το 1956 όταν ο Ζαχαριάδης εκδιώκεται από την ηγεσία του ΚΚΕ ο Βλαντάς ακολουθεί τη μοίρα του «Μεγάλου Αρχηγού». Αργότερα, έγραψε μια σειρά βιβλία για τον Εμφύλιο με την αγωνία να φορτώσει το φταίξιμο για την ήττα στα «λάθη της κομματικής ηγεσίας» δηλαδή του Ζαχαριάδη που δεν «προετοίμασαν σωστά τον ένοπλο αγώνα».

Αυτή είναι και η μια (από τις ελαχιστότατες) πολιτικές κρίσεις που κάνει ο Βλαντάς στο Ημερολόγιο, στην τελευταία καταχώρηση 31/8/49, αμέσως μετά την ήττα του ΔΣΕ στο Βίτσι.

Το Ημερολόγιο ξεκινάει από τη μέρα που ο Βλαντάς ξεκινάει το ταξίδι του απ'την Αθήνα στο Βουνό, 14 Νοέμβρη 1947 και εξαντλείται στις περιγραφές για τις μάχες που έδωσε ο ΔΣΕ στο Γράμμο στο Βίτσι και σε κοντινές περιοχές. Τίποτα για το διάστημα πριν τον Νοέμβρη, την όξυνση της πολιτικής και κοινωνικής κρίσης μετά τη Συμφωνία της Βάρκιζας, τη στάση του ΚΚΕ και την πολιτική που ακολουθούσε. Υπάρχουν κάποιες νύξεις για το ανεδαφικό των αποφάσεων που πάρθηκαν σχεδόν ταυτόχρονα με την 3η Ολομέλεια της ΚΕ τον Σεπτέμβρη του 1947 που διακήρυξε «όλοι στ' άρματα όλα για τα νίκη». Αυτές οι αποφάσεις κωδικοποιήθηκαν σε στρατιωτικούς στόχους στο περίφημο «Σχέδιο Λ» που πρόβλεπε αλματώδη ανάπτυξη του ΔΣΕ, εξασφάλιση χώρου στη Βόρειο Ελλάδα για να εγκατασταθεί η νέα Κυβέρνηση του Βουνού.

Τα κενά έρχεται να τα γεμίσει με τη δική του ερμηνεία ο Ν. Μαραντζίδης στις 71 σελίδες του Προλόγου και της Εισαγωγής. Ο Μαραντζίδης πελεκάει τα γεγονότα για να τα προσαρμόσει στην άποψή του. Ποια είναι αυτή; Εδώ και κάποια χρόνια μαζί με τον Σ. Καλύβα επιμένουν σε μια εκμοντερνισμένη θεωρία των «τριών γύρων» που είχε λανσάρει η Δεξιά στον Εμφύλιο και μετά. Με άλλα λόγια, η «κόκκινη τρομοκρατία» του ΕΑΜ και του ΚΚΕ προκάλεσαν την «μαύρη τρομοκρατία» των Ταγμάτων Ασφαλείας και όλων των ακροδεξιών συμμοριών. Ο Τάσος Κωστόπουλος στο βιβλίο του «Αυτολογοκριμένη Μνήμη» δείχνει το πραγματικό ποιόν των συμμοριών που πολέμησαν δίπλα στους Ναζί ενάντια στην Αντίσταση.

Αλλά ο Μαραντζίδης είναι απτόντος. Σ' αυτό το βιβλίο το σχήμα επαναλαμβάνεται. Το ΚΚΕ μας λεει, είχε σκοπό εξαρχής την εγκαθίδρυση της δικιάς του ολοκληρωτικής εξουσίας. Αυτό υπαγόρευε η «μαρξιστική λενινιστική ορθοδοξία» της ηγεσίας του. Το «κράτος» του ΔΣΕ στο βουνό ήταν η μικρογραφία του ολοκληρωτισμού του Στάλιν. Αν θέλει κάποιος να διαβάσει ένα βιβλίο που εξετάζει την πορεία του ΚΚΕ προς τον εμφύλιο στα σοβαρά, το βιβλίο του Μ. Λυμπεράτου «Στα Πρόθυρα του Εμφύλιου Πολέμου» είναι πολύ πιο κοντά στην ιστορική αλήθεια.

Σε κάποια σημεία, η υποτιθέμενη αντικειμενικότητα του Μαραντζίδη υποχωρεί για να αποκαλύψει πολύ συγκεκριμένες πολιτικές θέσεις: *«Φυσικά, όπως αποδείχτηκε απ την εξέλιξη των πραγμάτων ήταν σωστά τα συμπεράσματα του Αμερικάνου αναλυτή που σχολίασε πως οι αντάρτες 'ήταν ανίκανοι να επικρατήσουν στην αναμέτρηση με τακτικές στρατιωτικές μονάδες αλλά ήταν κατάλληλοι για πόλεμο ενάντια στο λαό.»* (σελ. 33) Ευτυχώς που ήρθε το Δόγμα Τρούμαν και το Σχέδιο Μάρσαλ για να σώσει τον «λαό» δηλαδή...

Υπάρχουν και χειρότερα. Ο Μαραντζίδης προσπαθεί να μιλήσει για το ρόλο των Πολιτικών Επιτρόπων στο ΔΣΕ (ο Βλαντάς είχε τέτοιες αρμοδιότητες) κάνει συγκρίσεις με τους Πολιτικούς Επίτροπους του στρατού του Στάλιν. Ηταν τέτοια η φήμη τους να εμποδίζουν με τη βία τους ρώσους φαντάρους να υποχωρούν γράφει ώστε *«η Βέρμαχτ εξέδωσε διαταγή οι Π.Ε να εκτελούνται επί τόπου και να μην αντιμετωπίζονται ως αιχμάλωτοι πολέμου όπως οι υπόλοιποι αξιωματικοί»*. (σελ 54)

Είναι αλήθεια ότι η Βέρμαχτ είχε βγάλει μια τέτοια διαταγή, την περίφημη «Διαταγή των Επιτρόπων» (kommisarbefehl). Μόνο που την εξέδωσε, με προσωπική εντολή του Χίτλερ, στις 6 Ιούνη 1941 ενώ η εισβολή στη Ρωσία ξεκίνησε στις 21 Ιούνη. Η διαταγή ήταν κομμάτι του «φυλετικού πολέμου» που ήθελαν να εξαπολύσουν οι ναζί ενάντια στους «εβραιομπολσεβίκους» και τους «σλάβους υπανθρώπους» και η Βέρμαχτ δεν ήταν καθόλου αμέτοχη σε όλα αυτά.

Τι να "πρωτοθαυμάσει" κανείς. Την άγνοια για ημερομηνίες που μπορούν να εντοπιστούν εύκολα στο ίντερνετ, ή τον "ουδέτερο τόνο" για ένα απ'τα πολλά εγκλήματα του Ναζιστικού στρατού. Ο Μαραντζίδης ενώ δεν μας λεει τίποτα καινούργιο για τον Εμφύλιο ή για την πολιτική του ΚΚΕ εκείνης της περιόδου καταφέρνει να υιοθετεί τα πιο ανιστόρητα και εξοργιστικά κλισέ.

§